

ATEITIS

Nr. II.

1923 m. Lapkričio mėn.

XIII.

Kelios pastabos dėl mūsų kuopų veikimo ir sutvarkymo.

Ateitininkų organizacija per tryliką savo gyvavimo metų yra tiek išaugusi, tiek išsiplėtojusi, kad šiandien ji užima jau pirmą vietą moksleivių organizacijų tarpe. Ji savo eilėse turi gana skaitlingą moksleivių būrį, kuris apima beveik pusę visų lietuvių moksleivių. Tačiau suorganizuoti moksleivius nėra svarbiausias ateitininkų organizacijos uždavinys. Suorganizavimas moksleivių yra tik viena geriausių priemonių dar aukštesniems tikslams, aukštesniems uždaviniams siekti. Tieji aukštesnieji ateitininkų organizacijos uždaviniai yra, tai tinkamai moksleivius priruošti gyvenimui, tinkamai juos išauklėti ir išlavinti. Į tuos uždavinius turi būti nukreipta visos mūsų pastangos, turime žiūrėti, kad žingsnis po žingsnio prie tų uždavinių įvykinimo eitume.

Lavinimosi ir auklėjimosi darbas mūsų organizacijoje eina atskirose kuopose, kurias sudaro vienos kurios nors vietos ateitininkai. Todel, norint, kad ateitininkų organizacija savo galutinų tikslų atsiektų, kad savo narius tinkamai išauklėtų ir išlavintų, reikia ypatingo dėmesio atkreipti į atskirų kuopų veikimą ir sutvarkymą. Metę žvilgsnį į dabartinį mūsų kuopų stovį, pamatysime, kad ten toli gražu ne visa yra tinkamoje padėtyje. Tiesa, negalima sakyti, kad visos mūsų kuopos būtų blogoj padėty. Yra nemaža kuopų, kur veikimas eina gana pasekmingai ir kur sutvarkymas gana tobūlas yra. Tačiau dar apie didesnę kuopų dalį galima pasakyti, kad ten dar daug esama trūkumų ir, kad daug kas yra taisytina. Aš čia noriu vieną kitą mūsų kuopose esamą trūkumą iškelti ir vieną kitą savo pastabą dėl jų padaryti. Pirmiausiai paliesiu kuopų sutvarkymo klausimą.

Pažvelgus į mūsų kuopų sutvarkymą, galima pastebėti du skirtingus sutvarkymo būdus. Vieną, kur kuopa veikia visa kartu, be jokių pasiskirstymų ir antrą, kur veikia pasiskirsčius mažomis kuopelėmis, o kai kur dar ir sekcijomis. Skirtumas tarp vieno ir kito sutvarkymo būdų yra tas, kad pirmuoju būdu sutvarkytoje kuopoje daroma tik bendri visos kuopos susirinkimai, ten skaitoma narių rašytieji referatai, rašinėliai, atpasakojama knygų

turiniai, žodžiu bendruose visos kuopos narių susirinkimuose varoma visas lavinimosi darbas. Antruoju gi būdu sutvarkytoje kuopoje visas tas lavinimosi darbas atliekama mažose 10-15 asmenų kuopelėse. Visuotini kuopos susirinkimai šiuo atveju daromi labai retai: į metus 3—4, grynai organizaciniam reikalui aptarti.

Katras šių būdų labiau tinka pasekmingesniai mūsų narių lavinimosi ir auklėjimosi darbui?

Iš karto atrodo, kad pirmasis būdas, būdamas paprastesnis yra labiau tinkamas. Čia kas savaitę ar kas dvi susirenka visi kuopos nariai, paskaito susirinkime vienas kuris referatą, padeklamuoja kas nors eiles, dar šiek tiek pasiginčijama ir dalykas pabaigta. Visai kas kita, kada kuopa yra pasiskirščius mažomis kuopelėmis. Jei kuopa yra kiek didesnė susidaro daug kuopelių. Kiekviena kuopelė turi atskirai daryti susirinkimus, pasidaro painiava su laiku ir vieta susirinkimams, žodžiu dalykas yra daug painesnis ir sudėtingesnis. O naudos? Didesniai susirinkime daugiau galvų, daugiau proto, taigi ir daugiau naudos yra jį laukiantiems — taip ne vienas pasakys.

Tačiau taip atrodo tik iš karto pažvelgus. Tikrumoje yra visai priešingai, t. y., kad daug pasekmingiau darbas eina, kai veikiama pasiskirščius mažomis kuopelėmis. Tiesa, pasiskirščius kuopą mažomis kuopelėmis organizacijos mechanizmas pasidaro daug sudėtingesnis. Bet mums reikia atsižinti ne tiek į mechanizmo sudėtingumą, kiek į tai, kuriuo būdu sutvarkytoje kuopoje galėtų tinkamiau eiti auklėjimosi ir lavinimosi darbas. Mūsų organizacinio gyvenimo praktika parodė, kad didesnės kuopos, kurios veikia nepasiskirščiusios mažomis kuopelėmis, veikimas eina silpnai, o kai kur ir visai apmiršta. Tatai yra pilnai suprantama. Kuopa gali gerai veikti ir atsiekti savo uždavinius tik tada, kai į darbą bus įtraukta visi nariai arba bent didesnė jų dalis. Veikiant nepasiskirščius mažomis kuopelėmis, įtraukti visus narius į darbą yra labai sunku ir, pasakysiu, tiesiog nėra jokios galimybės. Esant kuopoje 30—100 ar dar didesniai skaičiui narių, aišku, kad daugeliui neteks per ištisus metus nei referatas susirinkime paskaityti, nei eilės padeklamuoti, nei kas nors kita programoje atlikti. Kitas mažiau drąsus niekad neturės progos nė žodį susirinkime ištarti. Paprastai, taip sutvarkytose kuopose visą darbą atlieka keli veiklesni ir drąsesni nariai, kiti gi pasižiūri, pasiklauso, kaip kiti veikia, kalba. O daug yra tokių kurie ir to nepadaro. Bet mums yra svarbu ne vienas kitas savo organizacijos narys tinkamai išauklėti ir išlavinti, bet visi. Todel apie tokio sutvarkymo gerumą ir tinkamai varomą auklėjimosi ir lavinimosi darbą čia nė kalbos negali būti.

Kas kita reikia pasakyti, kai kuopa veikia pasiskirščius mažomis 10-15 asmenų kuopelėmis. Čia daromi susirinkimai yra neskaitlingi ir kiekvienam kuopelės nariui nuolat yra proga dalyvauti susirinkimo programoje. Čia lengviau yra palaikyti susirinkimuose tvarka, daugiau kam yra progos susirinkime pirmininkauti,

daugiau progos mažiau įpratusiems susirinkime kilusiuose ginčiuose diskusijose dalyvauti. Tokiu būdu veikiant pasiskirščius mažomis kuopelėmis daugiau kas įtraukiama į darbą, daugiau narių išmokoma susirinkimus vesti ir viešai susirinkime savo nuomones pareikšti.

Įtraukimas visų narių į darbą, organizacijai turi labai didelės reikšmės. Neskaitant to, kad aktingas dalyvavimas susirinkimuose ir apskritai imant organizaciniame darbe žymiai padidina narių išsilavinimą, tas darbas narius labiau suartina su organizacija. Organizacija ir jos idealai lieka tada brangesni ir malonesni. Taigi visa, kas buvo aukščiau pasakyta apie tuodu organizacijos sutvarkymo būdu galima padaryti išvada, kad ten, kur kuopos yra skaitlingesnės geriausiai yra veikti pasiskirščius mažomis kuopelėmis ir ten kur dar to nėra reikėtų tuojaus tatau padaryti.

Gali dar būti klausimas kaip geriausiai yra pasiskirstyti į kuopeles, ar klasėmis ar kokiu kitoku būdu.

Daugelyje kuopų, kuopelės yra sutvarkyta sulig klasėmis. Vienos klasės ateitininkai sudaro vieną, o jeigu klasėje daug atsiranda at-kų tai ir dvi kuopelės. Jei kartais klasėje neatsirastų ganėtinai narių, kad galima būtų kuopelė sukurti, tada kuriama su kita artima klase drauge. Toks kuopelių sutvarkymas mano manymu yra vienas geriausių. Sulig klasėmis pasiskirstyti į kuopelės yra tuo gera, kad 1) daug lengviau atrasti patogus laikas, kada visi kuopelės nariai galėtų atvykti į susirinkimą, 2) visi nariai yra maždaug lygaus išsilavinimo, tai keliamieji susirinkime klausimai yra visiems prieinami ir kiekvienas lengvai gali orientuotis keliamose diskusijose, 3) visi vienas kitą gerai pažindami drąsiau susirinkime jausis ir kiekvienas laisvai galės dalyvauti ginčiuose ir veikiau ką nors apsiims programoje atlikti. Ir dar galima būtų nurodyti keli smulkesni tokio pasiskirstymo patogumai.

Čia gali kas nors užmesti, kad veikiant mažesnėse kuopelėse nebus kam išaiškinti daugelio painesnių ir sunkesnių klausimų. Bet juk niekas neuždraudžia į susirinkimą pasikviesti daugiau prasilavinusius kitų kuopelių narius, o reikalui esant ir vieną kitą at-kams prijaunantį inteligentą.

Dar vienas klausimas gali kilti, tai, kaip geriau, ar veikti mišrose kuopelėse, ar atskirose bernaičių ir mergaičių. Mano manymu geriausiai yra veikti ne mišrose kuopelėse, skyrium bernaičių ir mergaičių. Mergaitės dalyvaudamos vienos su bernaičiais kuopelėse viena, dažnai nedrįsta ką nors susirinkimo programoje atlikti ir dalyvauti ginčiuose, o antra, keliamieji bernaičių daugiausiai abstraktiniai klausimai ne visuomet įdomauja mergaites. Veikiant mišrose kuopelėse mergaičių veikimas dažniausia labai silpnai pasireiškia. O ten kur kuopelės yra ne mišros mergaitės kartais savo veikimu pralenkia net bernaičius. Pavyzdžiu gali būti, kad ir Mariampolės kuopa. Iki 1922/23 mokslo metų veikė mišrios kuopelės. Mergaičių veikimas labai mažai pasireiškėdavo.

Bet pradžioje 1922/23 mokslo metų buvo padaryta reforma. Mergaitės sukūrė atskiras savo kuopelės. Jos tada ne tik ką veikimu pavijo bernaičius, bet dar ir pralenkė.¹⁾ Todel manau neapsirikau siūlydamas veikti ne mišriose kuopelėse. Mišrios kuopelės yra dar ir tuo nepatogios, kad daug yra klausimų, kurie yra svarbūs mergaitėms ir bernaičiams atskirai, tačiau kartais būna nelabai patogu juos bendruose susirinkimuose rišti.

Bet iš to, kad yra geriau veikti atskirose bernaičių ir mergaičių kuopelėse dar neseka išvada, kad mergaitėms yra reikalingos ir atskiros kuopos. Atskirų mergaičių kuopų sudarymas ne tik ką nėra reikalingas, bet dar būtų kenksmingas mūsų organizacijai. Tas viena, žymiai apsunkintų ir taip jau be galo darbais apkrautą Centro Valdybą, antra, mūsų kuopose yra ne per daugiausiai narių, kurie sugebėtų tinkamai visą kuopos veikimą reguliuoti, todėl bernaičių ir mergaičių bendradarbiavimas visos kuopos tvarkyme nėra bereikalingas ir trečia, bendromis jėgomis daug lengviau suruošti kokį nors vakarą, įsigyti lėšų organizacijos reikalams, įsitaisyti knygyną, įsisteigti klibą ir t.t. Tas prie labai gerų norų galima žinoma būtų padaryti ir veikiant atskirose kuopose, tačiau reikėtų nuolat tartis, derėtis, kas daug laiko sutrukdo, o dažnai prie nieko nepriveda. Geriausiai yra, kai vienos vietos ateitininkai-ės sudaro vieną kuopą, turi vieną kuopos valdybą, išdą, knygyną ir t.t.

Jau yra vietų, kur mergaitės išsiskyrė iš bendros kuopos, sudarė savo atskirą kuopą ir pasivadino save vaidilutėmis. Kol kas, rodos, atskiros vaidilučių organizacijos visai dar nėra. Todel atsisakyti ateitininkų vardo išsiskirti iš jų tarpo, siekiant tų pačių idealų ir pasivadinti save dar nesamos organizacijos vardu kažin ar tikslu yra. Kiek žinau mergaitėms skiriamas laikraštis „Naujoji Vaidilutė“ yra ateitininkų ir ateitininkėms leidžiamas, o ne kaž kokios vaidilučių organizacijos. Todel ten kur mergaitės turi savo atskiras kuopas turėtų vėl susijungti su bernaičių kuopomis ir save laikyti ne vaidilučių, bet ateitininkų organizacijos nariais.

Kuopelių uždavinys yra duoti nariams bendro išsilavinimo. Kuopelėse yra nagrinėjama įvairūs: religijos, mokslo ir gyvenimo klausimai. Kuopelėje stengiamasi padėti nariams moksliniai pagrįsti savo pasaulėžiūrą, išmokyti laikytis susirinkimuose, juos vesti ir įpratinti savo nuomonės raštu ar šiaip jau kalba viešai pareikšti. Bet, jeigu atsiranda kuopoje būrelis narių, kurie nori specialiai vieną kurį dalyką geriau pažinti, vienoje kurioje nors srityje daugiau prasilavinti gali sukurti tam tikslui atskirą būrelį, kuris paprastai pas mus vadinama sekcija. Sekcija daug kuo skiriasi nuo kuopelės. Savo objektu sekcija turi tik vieną kurį nors dalyką. Pavyzdžiui, filosofijos sekcijoje nagrinėjama tik filosofijos klausimai, visuomeninkų, tik visuomenės mokslų, sportininkų—sporto ir t.t. Yra kuopų, kur nevisai tiksliai supran-

¹⁾ Plg. „Ateitis 1923 m. 1 Nr psl. Korespondenciją iš Mariampolės.

tama sekcijų uždaviniai. Pav. atskiros bernaičių ir mergaičių kuopelės pavadintos „bernaičių sekcija“, „mergaičių sekcija“. Sekcijose dalyvauja tik tie, kurie nori su viena ar kita mokslo šaka su vienu ar kitu dalyku giliau susipažinti. Kas nori su filosofija susipažinti dalyvauja filosofijos sekcijoje, visuomenės mokslais— visuomenininkų ir t.t. Analogiją darant turėtume pasakyti, kad mergaičių sekcijoje dalyvauja tas, kas nori su mergaitėmis susipažinti ir t.t. Taigi „mergaičių“ „bernaičių sekcijas“ geriau vadinti kuopelėmis.

Sekcijos kuopose yra labai pageidaujamos. Jos daug padeda nariams vienoje ar kitoje srityje daugiau prasilavinti. Tačiau būtų nepraktinga ten kur kuopoje narių yra maža kurti daug sekcijų ir versti visus jose dalyvauti. Pirmoje eilėje reikėtų sukurti eucharistininkų, sporto, abstinentų sekcijas, o jei kuopoje daugiau narių, tai dar filosofijos, visuomenininkų, meno ir k.

Tatai ką esu aukščiau pasakęs apie kuopų sutvarkymą, tai nėra kaž kas nauja. Taip buvo sutvarkyta, gana skaitlinga ir pasekmingai veikusi Rusijoje Voronežo kuopa, taip sutvarkyta yra, dabar viena geriausiai veikiančių, Mariampolės kuopa ir daugelis kitų. Tokis kuopų sutvarkymo planas yra nurodytas ir kuopų įstatuose, tik kaž kodėl iki šiam laikui to neprisilaikyta ir nedaryta žingsnių, kad bent didesnės kuopos pasidalintų mažomis kuopelėmis. Dabar dar žymiai didesnėje kuopų daly to pasiskirstymo visai nėra.

Prieš baigiant rašinį, noriu dar padaryti kelias trumpas pastabas apskritai dėl mūsų veikimo.

Yra vietų (pav. Biržuose, Šauliuose ir k.) kur mokytojai uždraudžia viešai gimnazijos sienose ateitininkams veikti. Mokytojai už dalyvavimą at — kų organizacijoje graso išmetimu iš gimnazijos, mažina pažymius ir kitais būdais stengiasi iš ateitininkų organizacijos moksleivius atitraukti. Tas persekiojimas kai kuriose vietose nuslopino at-kų veikimą. Tačiau yra vietų pav. Biržuose, kur at-kai, nežiūrint tų persekiojimų gana pasekmingai savo darbą varo. Kitoms kuopoms reikėtų biržiečius pasekti ir savo darbą vien dėl mokytojų bauginimų nenustoti dirbus. Iš gimnazijos už dalyvavimą organizacijoje negali išmesti, nes jau senai yra Švietimo Ministerijos leista ateitininkams, kaip moksleivių organizacijai veikti. Bauginimų: sumažinti pažymius, duoti pataisas taip pat ateitininkai neturėtų bijoti. Ateitininkai ne tik šiaip jau gyvenime, bet ir mokykloje turi būti pirmutiniai. Tatai, kas yra dėstoma gimnazijose ateitininkai turėtų visa sau pasisavinti, nes gimnazijoje teikiamos žinios, yra pagrindinės, kurias kiekvienas noris inteligentu save vadinti privalo žinoti. Jų nežinant negalimas yra mokslinis savo pasaulėžiūros nusistatymas ir apskritai imant, joks rimtesnis mokslinis darbas.

Kai kur mokytojai ir patys mokiniai organizuoja įvairias neva bešalines lavinimosi kuopeles. Jos dažniausiai yra organizuojamos tuo tikslu, kad atitraukus moksleivius iš ateitininkų organizacijos. Todel at-kams reikėtų kritingiau žiūrėti į tokių

kuopelių stengimą ir, apsvarščius, kad jos kuom nors galėtų at-kų organizacijai pakenkti tuojau reikėtų prieš jas reaguoti.

Apskritai imant, ateitininkams nėra patartina įvairiose neaiš-kaus nusistatymo kuopelėse veikti, ar tai būtų mokytojų ar kieno nors kito įkurtos. Ateitininkai savo organizacijoje gali varyti visose srityse lavinimosi darbą.

Baigdamas noriu dar priminti, kad visiems organizacija yra lygiai reikalinga, taigi ir visų organizacinis darbas turi būti lygiai dirbamas. Visi nežiūrint į tai ar tai bus kokios nors valdybos narys ar ne privalo lygia dalimi, kiek kuris gali prie organizacinio darbo prisidėti, nes tik visiems nariams dirbant organizacija pasieks tų tikslų kuriuos ji užsibrėžusi yra. K. Š.

Juozas Paukštelis.

Vai liūdi gluosnis.

Vai liūdi gluosnis, liūdi, liūdi,
Kad jaunos šakos vysta, svyra,
Kad lapai ašaroms paplūde,
Geltoni jam po kojų byra — —
Ir liūdi gluosnis, vienas liūdi.
Vai kas nutildys jo verkimą,
Pakels šakas gaivins lapus?
Kas jo skausmų draugu pabus?
Vai kas nutildys jo verkimą? — — —
Nors tu nutilki, šaltas vėjau,
Jam baugu „requiem“ giedoti
Mirties žinias jam vis kartoti!
Su „requiem“ nutilki vėjau!..
Netilsta vėjas...nieks negali
Nutildyt gluosnio...vis dejuoja — — —
Ir tylią amžinybės šalį,
Ir skaudžią, tamsią savo dalį
Minėdams, virpa ir svyruoja,
Ir nieks nutildyt jo negali...

1. XI. 1923.

Neris.

Pajūry.

Jūra bedugnė, jūra beribė
Dusauja, verkia, baras piktai...
Nieko aplink — tik melsva tolybė,
Bangos putotos, smėlio krantai...
 Verkia, nerimsta jūra gilioji,
 It neramioji mano širdis...
 Blaškosi, daužos banga laisvoji,
 It užburtoji mano mintis...
Skuba į krantą, ilgesy mirkus,
Banga laisvoji, balta puta.
Ji pabučiavus, gailiai pravirkus,
Miršta, išnyksta... bėga kita...
 Aušta krūtinė, audros nurimsta...
 Mintys užsnūdo, ilsis galva,
 Jausmai atšalę ilgesin grimsta...
 Mainosi, nyksta žemės spalva...

1923. VIII. 20.

.....
Juozas Paukštelis.

Aukso jūrės.

Užtvino jauną mūsų šilą,
Jau aukso jūrės ji užtvino...
Ką šlama jos, kai audros kyla?
Ką mano jos? — vai nieks nežino!
 Po jūrės pabraidyt einu...
 Auksinę mintį paliuliuoju,
 Auksinę dainą padainuoju,
 Kai aukse pabraidyt einu..
Bet naktys jau žiemos pražilsta —
Graudesnę vėjo raudą girdi, —
Ir aukso jūrės tilsta tilsta,
Jų bangos juosta, stingsta, merdi.
 Kai jūrės merdinčias mačiau,
 Kai šilas liūdnas blaškės gaudė,
 Man tylus skausmas širdį spaudė...
 Vien jūrės merdinčias mačiau...
Minčių neliko nė dainos —
Ir aukso jūrės jau užšalo...
Kapai... vien vėjas nenustos
Minėti jų, minėti be galo...

30. X-23.

Juozas Paukštelis.

Dėdė Vilkelis.

Kas nepaįįsta dėdės Vilkelio, kas negirdėjo jo linksmų pasakojimų?

Kai tik motutė kiek ne ūpe, tetušis ir laukia Vilkelio „kad ateitų močiutės pralinksminti“.

Ir iš tikrųjų kai tik Vilkelis ateina, rodos viskas grįčioj atsimaino, nušvinta.

Jo pasakojimai visuomet tiek užįdomauja, kad beklausydamas ir bėdas visas žmogus užmiršti ir pasilsį drauge.

Nieks nėra matęs jo supykusio ar nusiminusio. Nors raukšlėtas, bet kaip burokas raudonas veidas visuomet šypsosi. Balti, nuo saulės net paauksėję plaukai, šviesios mėlynos akys. Tiesa, senis nepaįįsta, kad jo akys šviesios. „E-e, vaikai“ — dažnai jis mums sako, — „greit šviesybės neteksiu, žiūrėkit kaip mano akys papilkėję, lyg koku rūku aptrauktos. O, netokios buvo; už kelių varstų žmogų paįįdavau“.

Žingsniais einant taip pat niekas jo nematė. Visuomet, kaip jis sako „šuns ristele kicena“. Paklausus „ar nepavargsti, dėdė, taip bebėgioldamas?“ senis tik juokiasi:

— Tai tik jūs ištįžėliai, šiek tiek pabėgę leguojat lyg žasiukai kaitroj... Ką čia bešnekėti — į niekus žmonės virsta. Oi tu Dieve mano kokie mes buvome jūsų amįiue! Cha cha cha! Neidavom taip susirietę, pečius pakreipę... Kaip ažuolynas vyrai buvome! O subatvakariais kad pas mergaites eidavom — nuo vienos tvoros nenųsksti ant kitos užšoksti... Kad imdavom „Mikitą“ šokti žemė drebėdavo. O-gi kad užbaubdavom-uždainuodavom — Gailionių mergaitės pirštus kramtydavos.

Ką čia kalbėt! Seniau vyrui pečių — sieksnis, galva, kaip tas puodas... — ir parodo į kertėje stovintį puodą, kuriame pustrečio kibiro vandens pareina.

Bet susipratęs senis, kad perdaug pamelavo ir mes jau beprunkščiame, numoja ranka, nusišypso ir bėga laukan.

Kai gatve Vilkelis eina, tai nė vienas šuo grįčioj nerimsta. Šunis Vilkelio, sakytum, kaip tikro vilko neapkentė.

Kada tik jis eina, žiūrėk, šunų pulkas, kaip avelių, paskui jį triukšmą kelia. Paklausus, ko jis su šunims nesutinkas, atsakydayo:

— Nenorėkit, kad Vilkelis su šunims santaikoj gyventų. „Šuninkų“ giminės. Mano tėvas buvo „šunininkas“ ir aš toks pat.

Linkuvos senis klebonas irgi mėgsta su Vilkeliu pasišnekėti. Vieną sekmadienį, žiūriu, klebonas vaikšto pamažu prie takelio į Pamušį. Pamačiau, kad iš miestelio atbėga Vilkelis. Jis pamatęs kleboną norėjo grįžti, bet klebonas ėmė jį šaukti.

— Tai-gis, mano mielas, eik čia, papasakok, kas girdėti?

— Nieko tėveli — atsako Vilkelis. — Tat ir aš žilstu ir Tamsta žilsti, ir tiek.

Klebonas matydamas, kad Vilkelis gerame ūpe, ėmė jį pa juokti.

— Tai-gis, mano mielas, girdėjau, kad tu vesti užsimanei. Žiūrėk man, kad užsirašant poterius mokėtum... Už šliubą iš tavęs nieko neimsiu, tik tu man šiek tiek jaujai stogą aplopysi!

— Cha, cha, cha! — nusijuokė Vilkelis. — Kai ant klebono gluosnio kriaušės ims augti, tada aš jų pasiraškęs sau pačią prisiviliosiu, — ir žiūri Vilkelis pakėlęs galvą į šimtmetį gluosnį, kuris ošė prie pat tako.

— Tai-gis, mano mielas, ateik tu kada nors su maišiuku ir gausi obuolių iš mano sodo — juokėsi klebonas.

— Ne-e, tėveli, neturint gluosnio kriaušių, į mane panelės nežiūri! — atšovė Vilkelis.

— Tai-gis, kas tave juokauti išmokė? Gerai, kad „nebalamū-tiji“ kaip Titonių Ažuolas. Tai-gis gerai, man labai patinka, — daužė ranka Vilkeleiui per pečius. — Tai-gis kaip tau rodos ar ne laikas rugiai sėti?

— Pažiūrėk, tėveli, jei priešdieny sėtynas pačiuose pietuose kabo, tai gali sėti... Et, tėveli, su rugiais „nesilokamyk“ — kitais metais rugių nebus.

— Tai-gis kodel, mano mielas? — klausė klebonas.

— Kodel?... O gi ant alksnio nė vieno žirgučio nematyti. Kad tik iš rudens ant alksnių žirgučių nėra, tai ir rugių nebus.

— Tai-gi, mano mielas, gerai, kad pasakei. Bet tu jau išalkai — eik pas mane, gal viralo koks šaukštas bus likęs!

Ir ima už rankos jį vestis, bet Vilkelis atdžiagaris traukiasi:

— Dėku, tėveli, kol pareisiu ir taip sutems.

— Tai-gis, jei skubini, nebetrukdysiu!

Vilkelis kaip iš spąstų ištrūkęs dulkia į namus. Nepratęs jis su tokiais ponais, ir tik džiaugiasi paleistas.

*

Vieną gražų vasaros pavakarį, pakluonėmis ėjau aš į rugių lauką, gi žiūriu Vilkelis atsistojęs gale jaujos ir žiūri.

— Ką čia dėde taip matai? — paklausiau (kitai jo nieks nė nevadino, kaip tik „Dėdė Vilkelis“).

Senis labiau išpyrė akis į jaujos apdulkėjusias sienas ir žiūri.

— Ko taip dėde žiūri, ką manai?

Pasikėlė senis kepurę, pasikrapštė galvą, palūkėjo ir tarė:

— A-ha vaike!... A-ha!

— Ar kas dėdei nutiko? — vėl paklausiau.

— Žiūriu į jaują. O ar žinai, kiek jai metų?

— Kiek? — paklausiau.

— Šimtas — trumpai drūtai atsakė Vilkelis. — Mat kaip šiam

pasauly yra. Aš piemuo buvau, o ji jau sena, penkiasdešimtis metų turėjo. Dabar ir aš jau senas ir ji sena. Mat kaip Dievas viską sulygina. — Ir vėl tyli senis ir žiūri tai į sienas, tai į samanoms apaugusį stogą. — H-m!.. O ar apkabintum šitoki rąstą? — parodė į drūčiausiąjį rąstą jaujos sienos.

— Kur aš apkabinsiu tokį storą — atsakiau.

— Tai seniau visos trobos iš tokių rąstų buvo. Oi, tu Dieve mano! Gi ar tokios girios seniau buvo. Penki vyrai vieno ąžuolo neapkabindavo, o viršūnės, nors kažin kaip atsiloši neužmatysi. Būdavo, kai įeini į tą patį Gailionių Vidusalį, žiūrėk čia stirna, čia zuikių pulkas, lapės, vilkai dienos laike nuo žmogaus nebėgdavo.

E — e, vaike, šiandien nebėra tokių miškų, girių ir jūs nebematysit, nebebus. — Dusauja senis senų miškų gailisi. Tik vėl: — Cha-cha-cha! — nusijuokia.

— Ko dėde, juokies — vėl klausiu.

— Cha-cha-cha! — dar skaniau senis juokiasi. — Kad tu žinotum ir tu juoktumeis.

Ah-a, senai tai buvo. Ar dar turi laiko?—aš papasakosiu.

— Turiu, turiu, kur čia neturėsiu, tik sakyk — sušukau.

— Penkios dešimtys septyni metai atgal aš pas tavo senelį už piemenį tarnavau. Ką čia bešnekėti, tokio vyro, kaip tavo senelis, niekur dabar nerasi. Ar matai aną slyvelę? — parodė į nemažą slyvą pakluonėj prie kelio.

— Jei jis eitų anapus slyvelės tai, dar visa kepurė per viršūnę matytųs, toks vyras buvo. O būdavo, kad suriks, tai už kelių varstų girdisi... Vieną rytą mergėsė atėjusi sako: — Gaspadoriau, ką daryti, kad kiekvieną rytą randu aveles išbaukštytas — ant sienų puola?

— „E-re, vaikai! — suriko senis. — Tur būt dvikojis vilkas slankioja, eikit pasaugoti, — nutvėrę nuvilkit ir drabužius man atneškite!“ Buvo žiemos laikas ir aveles jaujoj laikė, kad nesušaltų... Tik juokai, argi tokios žiemos seniau buvo,—lig šelmenių pripusydavo.

Vakare mudu su bernioku ir nuėjom saugoti. Sugulom ant pečiaus ir neužmiegame. Gi aš išgirdau: „U-žu-žu,žu!“ visos avelės, kaip pagedę ant sienos puolė. Vėl palaukus tik: „U-žu-žu-žu!“ Mano berniokas drebėti ėmė: „vaidinas“, sako.

Aš mačiau, kad vienas langelis atkištas. Bet staiga, tas užsikišo ir kitas atsikišo, o visos avelės tuoj galvatrūkčiais į kitą pusę. Pasiėmiau lazda; eisiu, sakau, ir dursiu. Kas tau, gi žiūriu vilkas įkišęs uodegą per langą ir baido aveles. Aš tik pasispiaudžiau rankas, kad čiupsiu vilkui už uodegos ir laikau... Ar žinai vaike, kad seniau vilkų pilni miškai buvo. Tat matai anie krūmai? — parodė į mažus krūmelius.

— Seniau jie Vilkinųčiomis vadinosi; ten žiemoj prieš Kalėdas, vilkų šimtai susirinkdavo ir vestuves keldavo. Žinotum, vai-

ke, kad imdavo dainuoti, nesakytum, kad ne žmonės. —

— Bet kaip ten toliau su tuo vilku atsitiko? — paklausiau.

— Cha-cha! Kaip gi atsitiks. Kaip nutvėriau, kad pagedo vilkas kaukti... berniokas pro duris laukan, avelės paskui jį, o aš tik laikau. Bet stipraus vilko būta, kad pasispirs,—gi uodega pokšt, ir aš rankose su ja atvirtau aukštiekninkas...

— Cha-cha-cha!.. E—e, dėde pamelavai. Kaip vilkelis tokį stiprų vilką priveiks, — suriko iš už tvoros mano brolis Ignas, kuris visą laiką klausėsi tos pasakos.

— Ė!.. Tfi... piemenpalaikis! — nusispiovė Vilkelis ir nubėgo pakluonėmis.

Ėmiau barti brolių, kad nedavė pabaigti pasakoti.

*

Visą savaitę lietus lijo, šalta, šiurpu. Besėdėdamas gričioj prie lango pamačiau... po daržinės pastogės Vilkelis: tai šiaudus krapšto, tai žiūrinėja, dairosi... Supratau, kad jis laukia ko iš gričios ateinant.

Užsimečiau ant nugaros tėtusio kailinius ir nubėgęs klausiu: — Ką čia, dėde, aptikai?

Tyli ir krapšto pastogę...

— Kad čia nieko nėra — vėl tariau.

— Mat vaikai, kad jūs nieko, nič nieko nežinote... Gi dabar žydų būdinės...

— Tai, delto lietus lyja — atsakiau.

— Lietus lyja — pamėgdžiojo mane.—Aš ir žinau, kad dabar turi lietus lyti. Bet kad žvirblių nebėra... Pažiūrėk, ar „bešalbiuoja“ nors vienas jūsų vyšniose.

— Na tai kas? — klausiau.

— Visi į žiurkes pavirto. — Anąmet aš Veselkiškiuose pas Balčiūną stogą dengiau. Man bepešant senąją stogą, net nusigan-dau, šiauduose, vieni žiurkežvirbliai. Paėmiau vieną ir nunešiau seniui Balčiūnui parodyti.

„Žinoms, — sako man Balčiūnas — žinoms, ar tu nežinai, kad laike žydų Mikelių žvirbliai į žiurkes virsta. Žinoms, nuo seno jau taip yra“.

— Kad tu žinotum vaike, kol stogą nuplėšiau, kokį šimtą jų pririnkau, vis pusė žiurkės pusė žvirblio. Dabar atėjau į jūsų daržinės pastogę, sakau ar nerasiu nors vieno jums parodyti, — ir pasi-leido senis riščia į namus.

— Dėdė, kur bėgi, eisim į gričią! — Beprišauksi jį, jau gatvėje su šunimis triukšmą kelia.

Taip yra visuomet, kai tik senis išlies visą ką turi ant širdies, nebesulaikys jo, bėga sau į namus ir tiek.

Visa jo nelaimė, kad meluojant senį greit galima sugauti. Vos tik ką ims meluoti tuoj senis nejučia prasižioja ir liežiuvio galas ima smarkiai virpėti, be to dar akis išpyręs žiūri į žmogų. Tuomet jau negali iškęsti nesijuokęs.

*

Tėtušis buvo kaž kur išvažiavęs. Motutė šnekos pritrūkusi su senele ėmė nuobodžiauti ir tarė: — Kur tas Vilkelis dingo, kad ke-
linta diena jau nebeateina? —

— Kad Vilkelį mini šit ir esu — įėjęs senis nusijuokė. Mat jis durų niekuomet nebelsdavo turėjo pats pasidirbęs raktą ir visokių metu neleidžiamas įeidavo.

— Jūs grįčioj sėdite ir nieko nematote — Kas yra? — Motutė lyg apsigandusi pažiūrėjo pro langą.

— Ogi einu pro jūsų blindę ir girdžiu „girkšt, girkšt“ sakau, tur būt kokia vėlė pas žmones „ratunko“ ieško. Kas tau, pakeliu galvą gi „šmykšt“ aitvaras ir nuskrido į Tankūno pastogę tur būt netušcias.

— Netauzyk nieko, aitvarai jau senai išnyko! — motutė tarė.

— Ar verta kada nors moterims sakyti, kol jos pačios nosies neįbes, niekuomet neįtikės? —

Ir jau neužganėdintas senis norėjo grįžti prie durų.

— Palauk, palauk, tik atėjai ir vėl eisi.

Pasilgau, aš tavęs, kur buvai prapuolęs? — klausė matute. Vilkelis ėmė juoktis.

— Pasilgai!.. Jei būtum našlė, tai tikėčiau, kad pasilgai, o dabar dar pačios vanagas tvirtas, pergyvens jis tave.

— Cha-cha! Klausi kur buvau... Kur gi daugiau? — Pas paneles. Pas vieną pusę dienos, pas kitą, ir praeina laikas. Panelių man visur pilna... Kad žinotumet ir visos mane myli, viena pirštines, kita kojines, o Siupinienė net mirusiojo vyro kailinius atidavė, gerai: „Tik Joniuk ženykies mane“. Cha-cha-cha!..

— Vėl pradedi blūdyti — sakyk, kas naujo, kur dabar dirbi?... — klausinėjo motutė.

— Kas naujo... Gi buvau miške, kliugelių parsinešiau. Einu į namus gi žiūriu senis Buolis griovį bekasęs. Tai vaikai senovės žmogus, akimis nemato, o griovį kasti moka.

Kol artyn priėjau, net tris syk jis man „Tegul bus pagarbin-tas“ sakė. Geras ausis turi, tik nenumano ar toli ar arti. Nuo pusvarsčio jis mane pajutęs ėmė sakyti, bet nesulaukęs atsakymo, vėl palaukia, ir vėl sako... Stiprus senis buvo: dvidešimt penkias metus Ciesoriui Mikalojui I ištarnavęs. Cha-cha, atsimenu kaip mes jį prierzindavom... Ar jūs žinot, kad jis buvo skerdžium, o aš piemuo?

Vieną syk „Velniobalėj“ ganėme; buvo pusdienio laikas. Skerdžius Buolis išsiėmė iš maišiuko sviesto vogonę ir, užsitęsęs duonos riekę, valgė. Amžiną atilsį, tat jau po Dievo akių Uogin-

tas — tai buvo šelmis, kai jaunas buvo. Jis patyliai priėjo Buoliui nematant ir suriko: „Stoj“! Senis tuoj išsitiesė, o duonos riekė su sviestu tekšt ir iškrito iš rankų ant žemės. Mat jis buvo tiek prie muštro pripratęs, kad nebegalėjo nuo jo atprasti.

Bet kai čiups Uogintą, kaip ims nugarą vėzdų glostyti, kad šis tik: „dėdyte, dėdyte, nebedarysiu taip“! — Kas tik grįčioj buvome visi ėmėme juoktis.

Vilkelis matydamas, kad gerą pasisekimą turi savo pasakojimais, tarė:

— Vaikai, prašykit močios, kad dar neitų gulti — aš jums papasakosiu, kaip mes Buolio ožką Pažerių ežerėlyj prigirdėme. —

— Dar nevarau, tegul klausos, tokios ilgos naktys primiegos, — motutė kalbėjo. — Be to ir man norisi pasiklausti tavo pasakų.

Brolis Ignas net juokėsi iš patenkinimo.

— Oi tu, Dieve mano, per visą naktį aš jums nepritrūkščiau pasakoti. O ar žinote kas ir ant jūsų kiemo nutiko? Cha-cha... Baltrūnas ir jis po Dievo akių... Jūsų senelio buvo vestuvės, pačiose Užgavėnėse. Ar jūs manot, kad tokios vestuvės, kaip dabar kad yra? Iš kelių kaimų vaikėzų ir mergaičių sueidavo pasišokti, o vaikų, piemenų kiemas nugulęs būdavo.

Pamatėm ateina meškininkas mešką vedęs. Kaip tik tai meškai alaus uždavė, kad ji ims šokti, mauroti — visi vestuvininkai iš grįčios išbėgo. Baltrūnas ir sako meškininkui:

„Duosiu rugių puspurę, leisk man ant meškos pajoti.

„Gerai“, sako meškininkas, „joki“.

Ir užsėdo Baltrūnas. Tik toji meška mindo, mindo ant vietos, akys varto, kad gi susipurtis, kaip šveis letena Baltrūnui, šis nė juda, nė kruta... Pusę metų žmogus sirgo.

Bet aš apie ožką ir užmiršau!

Taigi buvo labai šilta vasaros diena. Šutino kaip puode. Mes ganėme pas Pažerių ežerėlį.

„Vaikai“! mums Buolis sako: „Žiūrėkit kaip mano Mikitka (ožka) sušilusi, kaip ji sunkiai alsuoja, imkit ir išplukdykit ją ežerėlyj, kad nebūtų taip šilta“.

„Gerai, dėde, išplukdysim“, tarėme jam ir čiupom Mikitką į ežerėlį vilkti.

Toji ožka, lyg pagedusi, bliauna, spiriasi, prunkščia, o Buolis tik juokiasi ir su lazda bakstelėja Mikitkai per kulnus, kad ji eitų. Mums ją bemaudant, čiukšt ir išslydo ragai iš rankų.

Tik ožka, niurkt, niurkt, dar kartą subliovė, ir sudiev į dugną. Mes dar norėjom sugriebti, kur tau, nebėra nė dvasios, mat pakliuvo į pačio ežerėlio akį. Buolis tik žiūri į mumis žiūri, bet vis dar nieko nesako. Mes nusigandę drebame. Tik:

„A, jūs, „rakaliai“, kam prigirdėt mano Mikitką, palaukit“! kaip čiups mumis, kaim ims šukuoti... Dieve gelbėk, — aš dv! savaiti nepasirangiau.

Kurie norėjo bėgti, tiems dar daugiau teko. Bet vargšas senis kitos Mikitkos ir nebeįsigijo.

A-ha vaikai, matot, kaip tas Dievas visus sulygina. Jis buvo skerdžius, o aš piemuo ir kaip matote, abudu žili, abiem pakaušiai pliki, abudu sykiu pasenom. — Senio veidas lyg surimtėjo, akys kaž kokia nepaprasta ramumo liepsna sužibėjo. Pirmą syk aš jį tokį mačiau.

— Gana plepėti, eisiu į lovaičius, kai turėsiu laiko vėl jums ką nors papasakosiu. Pasilikit sveiki! — ir išėjo senis niekeno neleidžiamas.

— Tur būt dabar nemelavo, nes liežuvio galiukas, mačiau, nevirpėjo — juokėsi Ignas.

— Tu, tu sena galva, tu^feik tat gulti,^egeresnis būsil—sudraudė motutė.

Visi sykiu atkalbėję ražančių nuėjome gulti. Aš ilgai neužmigau ir maniau kas per žmogus tas dėdė Vilkelis.

Staiga gaidys sugiedojo.

— Melskitės vaikeliai, tur būt koks nelaimingas keleivis paklydo, kad gaidelis ne laike gieda! — sušnekėjo senutė ir ėmė tyliai šnibždėti „Sveika Karaliene“...

. Aš jos šnibždėjimo beklausydamas užmigau.

Dr. J. Eretas.

Spauda.

(Tąsa).

II.

Dabar dar keleta žodžių apie *psichologinę spaudos atsiradimo priežastį*.

Iš vienos pusės buvo, yra ir bus žmonių, norinčių daugiau žinoti, negu galima savo akimis pamatyti, ausimis išgirsti, savo rankomis paliesti, patiems savo protu pergalvoti. Iš kitos gi pusės yra žmonių, daugiau žinančių, negu žino plati visuomenė. Jie gali savo tas žinias ir kitiems perleisti. Norinčių tai padaryti visuomet buvo ir bus. Jei ir teikia savo idėjų dalį, savo galvojimo produktą, savo jausmų kitiems įdomių.

Tas noras užkisti savo žinojimų spragą iš vienos pusės ir *sugebėjimas tų žinių suteikti* — tą uždavinį atlikti ir yra psichologinė spaudos atsiradimo priežastis. Taigi spauda yra ryšys tarp žinančių ir nežinančių.

Nors tokiu ryšiu reikia laikyti ir paskaitos, pamokslai, referatai, pamokos, tačiau spauda esmingai skiriasi nuo pastarosios ryšio rūšies.

Spaudai prigulinčios savybės ir ją skiriančios nuo kitoniškų žinių perdavimo būdų yra sekančios:

1. Jos viešasis pasirodymas
2. Jos reguliaris pasirodymas ir
3. Jos turinio įvairumas.

Viešasis pasirodymas yra ypatinga spaudos žymė. Tiesa, ir paskaitos, ir pamokslai yra viešai sakomi, bet tačiau tekreipiasi į tam tikrą publiką, kurios skaitlingumas priklauso nuo susirinkimo salės dydžio, arba susidaro iš vienos parapijos žmonių ir t.t. Profesoriaus paskaitų negalima laikyti viešomis; jų klausyti susirenka atlikę tam tikrus kvotimus ir įmokėję paskirtą mokesnį piliečiai. Bet ir senosios spaudos pati viešumą skiriasi nuo dabartinės viešumos supratimo. Ryme leidžiamų „acta“ tebuvo daroma daugiausia keturi ekzemplioriai, viduramžiuose pasitenkindavo nuo vieno iki dviejų dešimtų dokumento nuorašų. Net ir spausdinimo mašinoms atsiradus ta „viešuma“ būdavo labai apribota. Pradžioje vieno pranešimo spausdindavo 150 — 200 ekzemplorių. 1809 m. „Kölnische Zeitung“ teturėjo vos 326 prenumeratorius. Šiandien gi laikraščių ir knygų įsigijimui privilegijų nebereikia, prieinamybė yra visiems garantuota. Moksleivis turėdamas 10 — 30 centų laikraščio pirkimui to privilegija neskaito.

Antra spaudos savybė tai jos *reguliaris pasirodymas*. Ji pasirodo tam tikrais, lygiais laikotarpiais. Kokio gi ilgumo turi būti tasai laikotarpis, spaudos teoretikų nuomonės nesutinka. Jungtinėse valstybėse spauda (siauresnėje prasmėje, apie kurią vėliau gvildensime) laikoma ir metraščius, Austrijoje gi įstatymus iš 1862 m. reikalaujama minimalis vienkartinis pasirodymas mėnesį. Vakarų Europoje išsidirbo taisyklė, kad spauda laikoma spausdintas pranešimas, kuris išeina kasdien reguliariai. Prancūzijoje ir Anglijoje tie pranešimai išeina kas rytą arba kas vakarą, reiškia vieną sykį į dieną. Vokietijos didesnieji laikraščiai išeina net keturis sykius į dieną, išleisdami „Morgenblatt“, „Zweite Morgenausgabe“, „Mittagsblatt“ ir „Abendausgabe“. Tas pats yra ir Šveicarijoje, kame „Zürcher Neueste Nachrichten“ išeina du syk prieš piet, vieną sykį vidurdienį ir vakare.

Kartais bendrovės užsimano leisti laikraščius net tam tikra valanda, kaip antai Berlyne išeinąs 12 val. „Berliner Zeitung am Mittag“ ir vakarais „Achtuhr-Abendblatt“.

Tolesnė savybė yra *turinio įvairumas*. Tuo taip pat skiriasi laikraščiai ne tik nuo paskaitų, bet ir nuo didesnių raštų (knygų), kurios gvildena siaurai aprubežiuotą klausimą. Čia juo įvairesnis turinys, juo geriau. Laikraštis kreipiasi į visus ir visiems prisitaikina. Ūkininkui teikama žinių apie gyvulių auginimą, darbininkui aštuonių valandų darbo dienos įvedimą, bankininkui paskutinį biržos pranešimą, prekybininkui plieno vilnų, anglių paskutinę kainą, kunigui popiežiaus aplinkraštį, gamtos mokytojai naujausių žinių apie žemės drebėjimą ir ugniakalnio išsiveržimą, futbolininkui apie Pragos Nūrnbergo miesto futbolininkų komandų rungtynių rezultatus. Mokslininkas įdomaujasi Einstein'o kelione į Japoniją, vaslybininkas Lloyd George'o kabineto tvirtumu, literatas Hauptmann'o naujausiu veikalu, mergaitės įdomiais feljetonais ir naujausios mados pavyzdžiais, karininkas Foch'o karo aprašinėjimais ir Ludendorff'o karo atsiminimais, jaunoji sužieduotinė ieško kosmetikos skyriaus, vaikinai kriminalių naujenybių. Vienu žodžiu tariant, spauda yra dienos enciklopedija.

Aukščiau mes kalbėjome apie spaudą „siauresnėje prasmėje“. Dabar paaiškinsiu kiokiomis rūšimis spauda skirstoma.

Mes pripratome dalinti spaudos produktus į dvi rūši:

1. Spauda platesnėje prasmėje ir
2. spauda siauresnėje prasmėje.

Į pirmąją grupę skiriama knygos, metraščiai, žurnalai, o į antrąją laikraščiai. *Spauda platesne prasme* suprantama pranešimas atspausdintas daugely ekzemplierių (viena tema — knyga), arba išeinąs tam tikrais laikotarpiais kiekvienas pranešimas su kuriuo nors aktualiu turiniu. *Spauda gi siauresne prasme* suprantama kiekvienas spausdintas pranešimas, pasirodąs lygiais nustatytais ir trumpais laikotarpiais, nesikreipias į tam tikrą publiką, bet į platesnę visuomenę. Juose gvildenama politiniai, kultūriniai ir ekonominiai klausimai (laikraštis, dienraštis).

III.

Napoleono laikais spauda buvo laikoma penktąja didžiąja valstybe (reiškia turi didelės valstybės reikšmės — „die fünfte Grossmacht“). Šiandien gi galima ją drąsiai vadinti pirmąja. Visas pasaulis yra apsiaustas laikraščių — dienraščių tankiu tinklu, visas kultūringas pasaulis skaito juos. Vienoj Kinijoje prieš karą ėjo arti 1000 dienraščių.

Vokietijoje išėjo prieš karą (1905 m.) 3807 laikraščiai (iš jų 2228 Prusijoje ir 448 Bavarijoje). Skaitant tais metais Vokietijoje 60 milijonų *) gyventojų vienas laikraštis išpuolė 15.000 gyventojų. Dienraščių tada ėjo 1745.

Savo prenumeratorių skaitlingumu pasižymėjo *Berlyno laikraščiai*. „Berliner Tageblatt“ kuris 1898 m. turėjo 64.000 ėmėjų, 1911 m. jų turėjo jau 205.000. Wilhelmo II mylimasis „Berliner Lokalanzeiger“ turėjo tais pačiais metais (1911) 250.000 ėmėjų, o didžiausis iš visų „Berliner Morgenpost“ 350.000. Berlyne leidžiamo „Vossische Zeitung“ vieno metų leidimo komplektas sveria apie 116 svarų. Tame pačiame mieste leidėjo Scherl'o prieškarinis metinis biudžetas siekė iki 16 milijonų aukso markių.

Didžiausis *Anglijos* laikraštis „Daily Mail“ šiandien giriasi turįs virš vieno milijono ėmėjų. Tai gali būti teisybė, nes jau prieš karą jis jų turėjo virš 800.000. Harmswarth—vienas asmuo (pakeltas į lordus jis pasivadino Northcliff) kas savaitę išleisdavo iki 30 milijonų egzempl. įvairių laikraščių. „Daily Mirror“ leidžiama kasdien 750.000 egz., „Daily Express“ — 400.000, „Daily Mail“ („Dieninis Paštas“) išleina vienu laiku trijose vietose: centrinis organas Londone, provincijai pritaikintas leidinys Manchester'y ir europiečiams kontinente leidinys Paryžiuje. Be to jo savininkai dar leidžia savaitinę santrauką ir tam tikrą leidinį akliems skirtą. Prieš karą iš Reutter'io telegramų agentūros centro Londone sėmė sau žinių virš 1.000 laikraščių; tos agentūros pamatinis kapitalas siekė 200 milijonų vokiečių aukso markių.

Austro Vengrija irgi neatsilikdavo. 1908 m. šioj monarchijoje ėjo 423 laikraščiai vokiečių kalba ir arti 500 kitomis kalbomis (čekų 80, vengrų 250). Anais laikais Austro Vengrijoje gyventojų buvo 47 milijonai; padalijus šį skaičių iš 950 (tiek maždaug ėjo laikraščių) patirsime, kad 42.000 gyventojų teko vienas laikraštis. Tas rodo Austro Vengriją žymiai atsilikus. Pačioj Vienoj ėjo 41 laikraštis vokiečių kalba, jų tarpe 23 dienraščiai. Vienas jų „Neue Freie Presse“ paprastomis dienomis eidavo 32 puslapių didumo, sekmadieniais siekė iki 60—80, o Velykų ir Kalėdų šventėmis net iki 150 puslapių.

Spaudos išsiplatinime neatsiliko ir *romanų kraštai*. Čia mums yra Prancūzijos *Paryžiaus* pavyzdys. „Le Petit Parisien“ prieš karą turėjęs 1.200.000 prenumeratorių dabar jų turi 2.500.000.

*) Tikriausiai 60.644.278.

Antrą vietą užima „Le Matin“ turėdamas 1.900.000 ėmėjų. „Le Petit Journal“ skaito 1.050.000 skaitytojų, o „L'Echo de Paris“ 800.000. Vien Paryžiuje kasdien išeina įvairių laikraščių iš viso arti 15 milijonų egzempl. Pačiame Prancūzijos centre neskaitoma jų net nė septintoji dalis, gi kiti greičiausiu būdu eina į provinciją ir žymi dalis į užsienius. Paryžiaus spauda dabar yra politikos barometras, nes Prancūzijai karą laimėjus ji vėl pasidarė pirmutine valstybe Europos kontinente.

Tolesniu greito spaudos issiplatinimo pavyzdžiu gali būti *Šveicarija*. Joje 1907 m. viso labo laikraščių ir žurnalų (mėnesinių, mokslinių ir t.t.) buvo virš 1200. Iš jų vokiečių kalbaėjo 790, prancūzų — 360 ir italų 50 *). Dienraščių tais metais buvo 59. Skaitant, kad Šveicarijoje gyvena pusketvirto milijono gyventojų išeina 3.000 gyventojų vienas laikraštis.

IV

Spaudos begalinis plėtojimasis iššaukė aštrią kovą konkuruojančių laikraščių tarpe. Kiekvienas norėjo būti įdomesnis, įvaresnis ir greičiau tiekti visuomenei žinių. Ta konkurencija privedė prie žymaus žinių perdavimo pagreitinimo ir spausdinimo technikos patobūlinimo.

Žinių perdavimo greitėjimą galima spręsti iš šių pavyzdžių: žemės drebėjimas, kuris 1755 m. (lapkr. mėn. 1 d.) sugriovė Lisabono miestą, Berlyne pirmą sykį pranešė „Vossische Zeitung“ visą mėnesį vėliau (gruodžio mėn. 1 d.). Liudviko XVI-jo nužudymas įvykęs Paryžiuje 1793 m. sausio 1 d. tesužinota vidurinėje Europoje pusantro mėnesio vėliau. Tas pats atsitiko su Napoleono išbėgimo iš Elbos salos ir atvykimą į Cannes žinia, kuri jo priešams vidurinėje ir rytinėje Europoje pranešta ištisą mėnesį vėliau **).

Žymi yra kova Londono dienraščio „Times“ su Anglijos „Reutterio“ telegramų agentūra. „Times“ nenorėjo semti sau žinių iš „Reutterio“ ir pasistengė būti nepriklausomu nuo jo. Tai yra įtakingiausias Anglijos laikraštis, kuriam atitinka Prancūzijoje „Le Temps“, Vokietijoje „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ ir Šveicarijoje (Berne) „Bund“. Jis yra organu visame pasaulyje skaitomu. Tą konkurenciją varydamas greitumo padidinimui jis mokėjo kiekvienam kurjeriui, atliekančiam per 66½ valandos kelionę iš Marseille į Calais premiją 2000 frankų ir dar 50 frankų už kiekvieną sutaupytą valandą ***). Rusų-Japonų karo metu „Times“ nuomavo tam tikrą didelį laivą, kuris sekė kiekvieną karo ope-

*) Pažymėtina didelis nuošimtis romaniškų laikraščių, nes Šveicarijoje greta 70% vokiškai kalbančių gyventojų yra 22% prancūzų ir 8% italų.

**) Taip yra sulig Jungo brošiūra apie katalikiškąją spaudą (cf. p. 12); tam prieštarauja žinia Herderio Lexikone (VI, 393) kame pasakyta, kad Napoleono priešai iš naujo nutarę jį ištremti iš Europos kovo mėn. 14 d.

***). Tas faktas cituojamas iš Fuchs Fr., Telegraphische Nachrichtenbüros Berlin 1919) p. 16, pagal Lobl E. Kultur und Presse (Leipzig 1903) p. 57. Deja, nepasakyta kokiais frankais, prancūzų, belgų ar šveicarų.

racijos žygį ir apie juos stačiai iš laivo savo bevieliu telegrafu pranešdavo Londonan.

Reutterio vikrumą liūdija jo agento New-Jork'e pasielgimas 1865 m. Jungtinių Valstybių Prezidentą Lincolną nušovus. Kabelių tada dar nebuvo. Pašto laivas jau buvo iš uosto išplaukęs. Žinodamas, kad ta žinutė nepaprastai svarbi, samdė atskirą greitesnį už išplaukusįjį laivą, kuriuo jis pavijęs tą žinią įdavė*). Bet ne vien lordo Northcliffo svarbiausias laikraštis „Times“ ėjo su „Reutteriu“ lenktynių. Tarp kitų ir „Daily Mail“ 1903 m. stebėtinu greitumu išplatino ministerio Chamberlain'o kalbą, pasakytą Birminghamo mieste, apie svarbius muito klausimus. Tam tikrais fonografais, prie kalbėtojo arti pastatytais, kalba buvo gir-dima Londone stenografų kambaryje. Dešimts stenografų pasi-mainydami tą kalbą užrašė. Chamberlain savo kalbą baigė 10 v. 05 min. vakaro; 10 v. 20 min. kalba buvo atspauzdinta, o 10 v. 30 min. jau ji buvo skaitoma Londono gatvėse. Tępraėjo vos 25 minutės, o tą kalbą jau skaitė toli nuo tos vietos.

Su žinių perdavimo pagreitinimu ėjo ir spausdinimo tech-nikos tobulėjimas. 1818 m. vieno Brockhauso lexikono tomo at-spausdinimas truko 17.500 valandų, šiandien gi tas pats tomas atspausdinamas per 1224 valandas. Reiškia šimtmetis tam atgal tas pats darbas užėmė virš 58 mėnesių (skaitant darbo dieną 10 val.), šiandien gi vos 4 mėn. Didžią atmainą atnešė raidžių rin-kimo mašinos įvedimas. Prieš tai labai įpratęs rinkikas per va-landą tegalėjo surinkti 1500 — 1800 raidžių, gi su mašinos pa-galba lengvai galima surinkti 5.000—8.000 raidžių.

Žinių viešą pasirodymą dar pagreitino rotacinės mašinos pritaikymas laikraščio spausdinimui. XIX-jo amžiaus pradžioje spausdinimui 3.000 egz. „Kölnische Zeitung“ reikėjo 12 valandų, šiandien gi rotacinės mašinos pagalba tas darbas atliekamas per penkias minutes. Vieno Berlyno laikraščio vakarinis leidinys (ku-ris yra visuomet didesnis už rytinį ir priešpietinį) 250.000 egz. spausdinamas 22 mašinom. Per sekundę atspauzdina 33 laikraš-čio ekzemplierius; per minutę išsina 2.000 ekzemplierių.

(Bus daugiau).

*) Žinią apie Benedikto XVI. mirtį (22. I. 1922) mūsų „Elta“ gavo iš „Reutterio“ iš Romos per Londoną ir Pygą keliomis valandomis anksčiau, negu mūsų Užsienių Reikalų Ministerija iš savo atstovo iš Romos (betarptai).

O. Jakaitytė.

Reikšmė Chateaubriand'o veikalo: „Génie du Christianisme“.

Aštuonioliktas amžius padarė daug atmainų prancūzų išoriniame ir išvidiniame gyvenime. Liudviko XV viešpatavimas, didžioji revoliucija nuvargino žmones ne tik materialiu žvilgsniu, bet paliko skaudžių pėdsakų ir dvasiniame jų gyvenime. Iš vienos pusės didžiausio skurdo slėgiami, iš antros gi jau neturėdami dvasinio ginklo žemiems palinkimams slopinti — nenuostabu, kad žmonija taip gali nustoti doros ir prieiti prie tokių baisenybių, prie kokių jinai priėjo laike prancūzų revoliucijos.

Pravartu panagrinėt priežastis, kurios privedė prancūzų tautą prie materialio ir dvasinio krizio.

Ligi 1789 metų Prancūzija nesudarė tautos vienetos. Ji susidėjo iš trijų atskirų luomų: dvasiškijos, bajorijos ir žemesniojo luomo, vadinamo „le tiers état“. Pirmieji du luomai turėjo visas privilegijas, — trečiasis gi visą valstybės jungą nešė. Nuo senovės dar tebegyvavo principas, kad dvasiškija atsimoka valstybei maldomis, bajorija išperka ją savo krauju, tokiu būdu tik ant trečiojo luomo turėjo supulti visa mokesčių našta.

Bet deja! Antroj pusėj XVIII amžiaus dvasiškija jau nebesimeldžia, bajorija jau nebeįstengia pati viena apginti valstybės nuo priešų, tuo tarpu kaip trečiųjų luomas moka visus mokesčius, kurie mets į metą didėja, nes valstybės išdas nemato išlaidų galo. Pagaliaus atėjo momentas, kada buržuazija labiau apsišvietusi, labiau išsilavinusi, atsisako mokėt mokesčius, reikalauja iš valstybės apyskaitos tų begalinių išlaidų, paskelbia revoliuciją, kuri, it gaisro liepsna vienu akimirksniu užlieja visą Prancūziją. Kaip potvinio banga, ji viską tąsyk naikina: ir valstybę, ir Bažnyčią.

Prancūzai tai viesulai nebepajėgia atsispirti, nes jau nebeturį tos vidujinės galios, kuri žmogų, tikroį prasmėį, daro žmogum. Religija maža tedaro įtakos, nes patys Bažnyčios atstovai dažnai neatsako savo luomo pašaukimui. Vieton rimtų ir giliai apsišvietusių dvasininkų, kuriuos buržuazija išugdė prie Louis XIV, užima jų vietą visai neatatinkami asmens. Louis XV ne tik kad nesistengia pagerinti savo valstiečių gerovės, bet netinkamu savo elgesiu skleidžia valstybėj ištvirkusio gyvenimo pavyzdį. Visai teisingai charakterizavo save karalius, sakydamas, kad „après nous le déluge!“ (po mūsų tebūnie ir tvanas!). Veltui Bažnyčia dar šaukia žmones prie dvasinio atgimimo, ji jau nesulaukia palankaus atbalsio, nes praėjo auksinis XVII amžiaus laikotarpis, kada prancūzai su pagarba lenkė galvas prieš valstybės ir Bažnyčios autoritetus. Dabar jų širdys perpildytos neapykantos ir keršto jausmu. Tam jausmui kuo pilniausiai išsilieti, kaip padedamasis veiksnys, ateina literatūra.

XVIII amžiaus literatūra nebepanaši tai kilniai, praėjusio šimtmečio literatūrai, kuri aukščiausiam laipsny išvystė moralius žmogaus jausmus. Ne — ji nenori būti grynai krikščioniška. Ji atmeta visa, kas veikia į žmogaus jausmus, kas juos tobulina ir veda prie kilnaus idealo — ji šalta, racionalinė, griežtais protavimais stengiasi susekti visa ko pradžia ir pabaigą. Pasiremddama tik grynu intelektu, ji laiko tik tą teisingu ir galimu, kas išaiškinama proto nagrinėjimais; o kas yra viršgamtiško, tai tik sudarą iliuziją ar niekingą melagystę. Kadangi katalikų tikėjimas remiasi ne tik proto įrodymais, bet ir Apreiškimu, tai ir katalikų Bažnyčia turėjo pergyventi neteisingų užmėtinėjimų ir šmeižtų smūgį.

Didžiausiais krikščionybės sistemos griovėjais XVIII amžiuje buvo enciklopedistai, kurių priešaky stovėjo Diderot, d'Alembert ir Voltaire su savo mokiniiais.

Štai kaip Diderot išsireiškia apie tikėjimą ir Dievo egzistenciją: „Elle [la religion] est source de crimes, fanatisme, guerres, supplices etc.: c'est acheter trop cher un fondement de la morale, qui ne fonde rien du tout. Dieu eixste ou n'existe pas; s'il existe, il n'existe pas dans ia nature; nous l'avons pas àeu tenir compte. Il n'existe pas pour nous; si nous disons un peu imprudemment qu'il n'existe pas du tout, il n'y a pas grand mal àcela ¹⁾“.

Ne mažiau pavojingas katalikų tikėjimui pasirodė ir Voltaire. Iš visų savo šmeižtų jis daro išvadą, kad nors Šventasis Raštas ir nemelagingas ir nefalsifikuotas, tačiau turi būt atmestas, kaipo nemoralis ir absurdiškas ²⁾.

Dar kas pavojingiau, kad Voltaire pasigaudamas stiliaus lengvumu ir kalbos lakumu, taip visoki šlamštą mokėjo papuošti gražiu rūbu, taip nekaltai jį perstatyti visuomenės akyse, kad kaip bematant palenkdamo visų nuomonę savo pusėn. O visuomenė gi, pasitikėdama tik savo „l'esprit fort“ grobstė tuos veikalus ir juos be atodaitos sekė.

Bet gyvenimas tokių kraštutinumų nepakenčia. Ne be reikalo sakoma, akcija iššaukia reakciją. Taip atsitiko ir Prancūzijoje: bedievybė negalėjo ilgiau išsilaikyti savo išbujojimo laipsny — turėjo užleisti vietą naujai srovei prieš ją susidariusiai, būtent: Kristaus mokslui.

Ir pirmas tos naujosios srovės nešėjas buvo Chateaubriand (Šatobrijanas).

¹⁾ Ji [religija] yra šaltinis prasižengimų, fanatizmo, karų, kančių ir tt. tai per brangu pirkti moralei tokį pamatą, nors nič nieko negrindžia. Vis tiek, ar Dievas egzistuoja, ar ne; jei jis yra, tai ne prigimtyje; mes iš to neprivalome duoti atskaitą; jei mes pasakytumėm truputį ir neprotingai, kad Jo visa nėra, tai tame nebūtų didelio blogumo.

²⁾ Lanson G. L'histoire de la littérature française 744 p.

Teisingai sako Chateaubriand, kad jo knyga „Génie du Christianisme“ atsirado visiškai laiku³⁾, kadangi ji pirmoji padavė signalą naujai orientuotei, kuri tuomet pradėjo reikštis.

XVIII-to amžiaus filosofai ir enciklopedistai užmetinėjo krikščionybei, kad ji esanti barbariška, akla savo dogmose, juokinga savo apeigose; darė priekaištą, kad ji kliudanti išsivystyti mokslui ir meno. Chateaubriand stengiasi sugriauti tuos užmėtinėjimus. Jis sako, kad krikščionybė nėra akla savo dogmose, tai parodo, jog ji savo dieviška kilme gali atsispirti smulkiausiems ir žiauriausiems proto nagrinėjimams, kuriuos kas nors yra padaręs.

Krikščionybė anaip tol nekliudo mokslams ir menui vystytis. Priešingai, jiniai ne mažiau gali įkvėpti sielos, kaip dievai Homero ar Virgiliaus. Ir jei reikalinga pavyzdžių — tat pažvelkim į mokslo ir meno sritis, o visur rasim garbingų jos pasekėjų.

Chateaubriand'as gerai pažino savo tautiečių būdą, suprato tas sunkias apystovas, kuriose reikalinga buvo skinti kelias krikščionybės atgimimui. Tą galima matyti iš pačio tikslo, kurį Chateaubriand'as pasistatė rašydamas „Génie du Christianisme“. Jis sako, kad reikalinga mums įrodyti, jog „de toutes les religions, qui ont jamais existé, la religion chrétienne est la plus poétique, la plus humaine, la plus favorable à la liberté, aux arts et aux lettres... ou devait montrer qu'il n'y a rien de plus divin que sa morale, rien de plus aimable, de plus pompeux que ses dogmes, sa doctrine et son culte“⁴⁾.

Reiškia, Chateaubriand'as visai nesiima rašyti kokios apologetikos, ne abstrakčiomis sąvokomis imas įrodinėti Dievo esimą. Jis mato, kad šiuo momentu tokios pastangos neatneš vaisiaus. Veltui įsikarščiavimo metu veikti į žmogaus protą, ne protu tada žmogus vadovaujas, o jausmais. Taigi Chateaubriand'as kaip tik ir atakuoja šią pusę: jis stengias krikščionybę atvaizduoti ne tiek tiesos, kiek grožio šviesoj. Ir vienoj vietoj savo knygos jis taip sako:

„Exprimez vos sentiments religieux, et ne croyez pas avec Boileau d'abord et Voltaire ensuite, que le christianisme soit sans beauté“.⁵⁾

Mokslo žvilgsniu Chateaubriand'o „Génie du Christianisme“ gal ir neturi didelės reikšmės: jam trūksta šalto ir griežto protavimo, prie ko Chateaubriand'as iš prigimties nebuvo linkęs. Pa-

³⁾ Ten pat 895 p.

⁴⁾ Iš visų religijų, kurios kada nors egzistavė, krikščioniškoji religija yra protingiausia, žmogiškiausia, labiausiai patogi laisvei, menui, mokslams. ... reikalinga įrodyti, kad nieko nėra dieviškesnio, kaip jos moralė, nieko meilingesnio, kaip jos dogmos, mokslas, kultas.

Ten pat p. 895.

⁵⁾ Reikškit savo religinius jausmus ir nemanykit, kaip kad manė iš pradžių Boileau, o paskui Voltaire, kad krikščionybė gali būti be grožio.

Faguet E. L'histoire de la littérature française depuis le XVII-e siècle jusqu'à nos jours. p. 328.

Pagautas ekstazės, pats autorius nesijunta nuklydęs nuo tiesos. Pavyzdžiui, Šv. Trejybę jis randa ir Tibeto žmonių tikėjime. Arba vėl: dideliam žmonių pamaldume jis pastebi pėdsakus stabmeldystės liekanų, butent: tikėjimą į naminius dievus. Ne be reikalo sako Lanson, kad Chateaubriand'as norėdamas krikščionybę apginti nuo kenksmingų priekaištų, pats nejučiomis griauja jos pamatus ⁶⁾.

Bet tas tiesos tikrumas tolaikiniam momente gal ir nesudarė vyraujančios galės. Chateaubriand'as žinojo, jog naujo tikėjimo jam kurti nereikia. Dar senojo tikėjimo liekanos, nors menka kibirkštėlė, nuo tėvų ir protėvių buvo užsilikusios prancūzų širdyse. Kas svarbiausia — tai tą kibirkštėlę mokėti įpūsti, o ji vėl užsipliesnojo!

Čia kaip tik ir pasireiškė Chateaubriand'o genialumas. „J'ai pleuré et j'ai cru“ (aš apsiverkiau ir įtikėjau) buvo obalsis jo atsivertimo. Tuo pat obalsiu „Génie du Christianisme“ jis šaukia prie dvasinio atgimimo ir savo tautiečius. Dvasios kilnumu, stiliaus puikumu, kuriuo pasireiškia jo veikalas, Chateaubriand'as sužavėjo visuomenę ir pakreipė jos orientuotą kiton pusėn. Ir kaip sako Faguet, nuo to laiko religiniai jausmai tapo atnaujinti; nebuvo skaitoma juokinga būti tikinčiu, priešingai, tai buvo garbinga. ⁷⁾

Svarbiausias nuopelnas „Génie du Christianisme“, kaip pabrėžia Baumgartner, yra tame, „dass er in einem Moment, wo die die französische Literatur und mit ihr ein grosser Teil der Weltliteratur und der allgemeinen europäischen Bildung von Christentum abgefallen war, in wahrhaft genialer, universeller und furchtbarer Weise die zerrissenen Fäden wieder angeknüpft, Literatur und Bildung auf jene unversiegbaren Quellen zurück gelenkt und sie seinen Zeitgenossen wieder von neuem eröffnet hat“. ⁸⁾

Jei mokslo žvilgsniu „Génie du Christianisme“ neturi didelės vertės, nes trūksta griežto filosofinio protavimo, tai literatūros srity jis nusipelnė laurų vainiką: jei šimtui metų praslinkus, tas veikalas krikščionybės moksle nustojo būt chef-d'oeuvr'u, skaiatyk „šedevru“ tai, kaipo meno kūrinys jis amžiais gyvens.

Chateaubriand'as savo velkalu „Génie du Christianisme“ literatūros srityje duoda impulso naujai srovei, būtent: romantizmui.

⁶⁾ Lanson G. L'histoire de la littérature française 896 p.

⁷⁾ Faguet E. L'histoire de la littérature française depuis le XVII-e siècle jusqu'à nos jours, 329 p.

⁸⁾ „Génie du Christianisme“ nuopelnas yra tame, „kad tuo momentu kada prancūzų literatūra, o su ja ir didžioji pasaulinės literatūros dalis ir bendrai visas Europos švietimas buvo atpuolęs nuo krikščionybės, jis genialiu, universalium ir įstabiu būdu vėl sumezgė pertrauktą siūlą, literatūrą ir švietimą vėl sugrąžino prie ano neišsemiamo šaltinio ir jį savo laiko žmonėms iš naujo paskelbė“. (Baumgartner A. S. J. Die französische Literatur V, 544 p.).

Chateaubriand'as pirmutinis atpalaiduoja meno kūrinis iš ankštų klasicizmo rėmelių; jis pirmas praskina kelią meninko sielai pilnai pasireikšti savo kūrinį.

„Mūsų tėvai daug padarė“, sako autorius „Génie du Christianisme“ bet jie būt dar daugiau padarę, jei nebūt laikęsi to nepaprasto kuklumo, kurs atima veikalui pusę jo vertės“.

Atgaivinimui literatūros, kuri iki šiol buvo lyg apmirus, Chateaubriand kviečia poetus pergyvent savo kūrinis, įmest į tuos daugiau savo jausmo, „Consultez votre coeur“, sako autorius, „c'est là peut être le génie; en tout cas c'est là ce qu'il en vous est de plus profond et de plus fécond“⁹⁾. Ir šitas naujas menas, kurį Chateaubriand'as parodė „Génie du Christianisme“ nepasiliko be pasekmių. Prancūzija pirmą kartą, kaip sako Faguet, susilaukia lyrinių poetų. Didelės pažangos romantizmo laikotarpy padarė ir kritika. Nebesitenkinama tik „noter les fautes“ (pažymėt klaidas) bet reikalaujama suprasti pats grožis; nebekritikuojama veikalų pagal tam tikrų neperžengiamų taisyklių, bet veikalo supratimui, stengiamasi įeiti į autoriaus sielą.

Kita svarbi ypatybė, kuria pasižymi „Génie du Christianisme“ — tai Chateaubriand'o kalbos poetingumas.

Jis rašė tokia kalba, kuriai lygios nebuvo nuo Bossuet laikų: tai buvo kalba poeto, oratoriaus, artisto.

„On peut dire que l'imagination française avait perdu ses sources“, sako Faguet, „et que Chateaubriand les avait retrouvées et les lui avait rendues“¹⁰⁾.

⁹⁾ Įeikit į savo širdį, sako autorius, „Gal būt ten atrasit genijų; kiekvienam atvėjy tik ten atrasit, kas yra jummyse giliausia, produktingiausia“.

¹⁰⁾ Galima pasakyti, kad prancūzų vaizduotė buvo nustojusi savo šaltinio, sako Faguet, ir kad Chateaubriand'as jį surado ir sugrąžino vėl jį vaizduotei.

Faguet E. L'histoire de la littérature française depuis le XVII-e siècle jusqu'à nos jours. p. 329.

Pažink save.

Sveiko proto akimis pažiūrėk į savo aš, pagalvok ir atsakyk kas aš esu? Koks mano idealas? kaip mato mane kiti? Atsidėjęs rimtai ieškok galimybės savo tikslams siekti. Eik pas savo artymą arba draugą ir klausk: kas yra pas mane šalintina, kur mano trūkumai?

Tyliai eik šiuo gyvenimo keliu ir galvok! Sustok ir žiūrėk į praeinančius žmones ir palygink juos su savimi. Savo klaidų nematai, kaip savo ausų. Kantriai prisižiūrėk į tuos, kurie tau nemalonūs yra ir ieškok, ar ir tu turi tokių įpročių ir silpnumų. Per kitų trūkumus eik prie savųjų. Tu gauni save vispusiškai žinoti! Tiktuo met bus pažanga prie savojo tikslo.

Niekuomet nesididžiuok savimi, bet ir nežemink savęs!

Tu turi netobulumų ir silpnų pusių. Nevenk prisipažinti savų klaidų. Jei surasi savo silpnumus, jau būsi perspėtas. Perspėtas vi suomet būsi atsargus.

Savo silpnumus ir klaidas ne paviršutiniškai, bet rūpestingai ir griežtai įkainuok. Visu smarkumu stenkis išrauti šitas piktžoles, nes jos tave pražudys!

Už visa stipriausia yra silpnumas! Todel iškalk geležinę valią, stropiai ieškok savo silpnybių ir šalink jas, kitaip geriausi tavo sumanymai niekais nueis.

Pažink savo gabumus!

Su jais surišta tavo laimėjimas. Visi gabumai iškyla darbe, nes kiekvienas gabumas turi 99 nuošimč. darbo. Tavo gabumą apmokės pasaulis sidabru, o darbštumą auksu. Todel pašalink savo darbštumo trūkumus, pažink savo neišvystytus gabumus ir dirbk, miklink juos!

Sunki savęs pergalėjimo kova reikalauja sveiko kūno ir dvasios. Aukštinė romėnų aksioma sako: sveikame kūne sveika dvasia.

Paralėliai vystyk dvasines, protines fizines jėgas. Šitoji trejybė padarys tave tvirtul!

Tik tvirtieji nugali silpnuosius.

Tik išvystęs savo vidujinį aš altruizmo dėsniais ir mokslo žinių įgijęs iškilsi aukščiau minios. Augink tavo protines ir dvasines jėgas, mokindamasis ir išsidirbdamas katalikišką pasaulėžiūrą; ir išauklėsi savo vidujinį aš. Tavo paties triūsu išvystytas tavo vidujinis aš bus didžiausias ir neišsenkęs jėgų šaltinis!

Miklink tavo protą ir darbštumą! Niekuomet nepamiršk savo gabumų. Jei nepasirūpinsi jais, kiti skins tavo laimės žiedus.

Tu pirmiausia gausi prisiruošti šio gyvenimo kelionėn, būdamas jaunas. Šitas prisiruošimas yra savęs auklėjimas. Tikras auklėjimas yra harmoningas tavo protinių ir dvasinių jėgų vystymas. Atrišk tavo sąžinei burną ir pasiklausyk savo vidujinio aš. Ar yra tavo vyje harmonija? Iš tavo sielos gelmių sriovena visų tavo darbų pradžia!

Kur šitoji harmonija viešpatauja, ten skuba pirmyn laimėjimas!

Kiekvienas įvykis turi savo priežastį! Nelaimėje nekaltink išorinių aplinkybių arba kitų, bet ieškok tikros priežasties. Išvelk į savo sąsą. Ten tu rasi klaidą. Surask trūkumus ir prašalink juos. Tu mokais per klaidas ir trūkumus ir išmoksi per nemalonumus! Mat, mokslas pinigus moka.

Kitų nekaltink! Pats už save atsakomingas būk! Tavo darbstume ir šventame pasiryžime yra visų troškimų pasisiekimas ir laimėjimas, kurio nieks iš tavęs neišplėš, jei pats neužkasi!

Ilgesys,

Lelijėlė.

Balta pražydo lelijėlė
Ir skleidė meilės žiedelius,
Auksiniai saulės spindulėliai
Svelnius bučiavo lapelius.

Ir mano siela ją pamilo,
Kuomet beliūstančią pamatė,
Kuomet rasūžės ašarėlės
Per jos riedėjo veidelius...

Ir ilgesys į lelijėlę
Širdyje žiebė meilės liepsną...
Mylėjau ją — bet skint gailėjaus —
Vis žydinčią mylėt tikėjaus...

Štai, šaltasis ruduo atėjo —
Šiaurys bučiavo lelijėlę...
Mačiau, kaip vyto jos lapeliai —
O man širdis... bemirštant meilei.

Algimantas.

Motina...

(Savo mylimai motutei Petronėlei).

Ar Tu pažįsti ją — tą senąją motinėle, kuri Tave augino, liuliavo, mylėjo, maitino?...

Pasakys ji Tau kurią nykią, propilkią rudens dieną, pasakys nežymiai, nenoroms — „kai numirsiu... — ar gailėsi“ — lyg paklaus; ir jektels Tau širdis, užvirs ašaros, smaugs Tave neišverkiamas sopulys. Ji Tau savo netolimą mirtį prastais žodžiais pavaidino ir nepavaidino ji Tau, tik gailiųjų nujautimų vedama nusiskundė. Ir tas skundas smigo Tau kiaurai širdį ir pajutai didį nujaučiamą neišvengiamą sopulį...

Ar pažįsti Tu ją: jos gyvenimo kančios vagotą veidą, jos sopulingas akis ir skausmingas raukšles?...

Ateis Tau valanda, kada bijosi Tu pažvelgt jai į jos sopulingas akis, į jos skausmingas raukšles, nes tose akyse matysi gelmingąją meilę, kuriai lygios pasaulis nėra matęs, nes tose veido vagose pažįsi savąjį sopulį, kurį tik judu težinota ir težinosita amžiais. Pabūgsi tu meilės, kuri pasidarys Tau nepakeliama, nepelnyta, nes nemokėsi rasti jai lygaus savyje atbalsio ir sopulio pabūgsi Tu, nes nepajėgsi jam pagelbėti ir pabūgęs bėgsi...

Ar pažįsi Tu ją — kada tamsią naktį, kai nerimdamas vidunaktį dvasios alkio neraminamas kostelėsi, išgirsi pro duris jos duslų klausimą — „vaikeli, sergi?“. Ji pati amžiaus naštos, ligos pančių ir rūpesčių slėgiama tegirdi tik Tavo alsavimus ir Tavo nelaime tęjaučia...

Aš ją pažinau skurdo ir didelio vargo pastogėje, aš išsižiūrėjau į Jos baimingas ir amžinai liūdnas akis ir ji man pasakė mano paties būtajį ir būsimą sopulį.

Krauju ir dvasia mes pasižinome ir pasižinę bijojova pasisakyti taip gelmingai pažįstamu svečiu.

Kai sopulių suimtas lovoje takšojau ir ji prislinkdavo pasiklausti mano kančios — aš bijojau Jos, Jos užuojautos ir kančios.

Kai naktį nemigdamas kostelėdavau — aš drebėjau, kad neklaustų ji dusliu balsu pro duris, kad nejaustų ką jaučiu.

Kai skundėsi Ji mirtį jaučianti ir poilsio trokšianti man ašaros springo gerklėje ir smaugėsi širdis Josios nujautimus pagaunant ir Jos skurdą jaučiant. Kai vakare, prie mažiutės lemputės šviesos kalbėjo ji ražančių, Jos malda taip rodės gaili, Jos akys sakė tokį nuovargį, Jos gelsvai nublyškęs senas raukšlėtas veidas tokiu gelmingu skundu tryško, kad jaučiau ašarų klaną atsiversiant nebesulaikomai.

Kai skyrėvos, ji taip skurdžiai sakė — „išvažiuosi, vaikeli, ir būsime kaip po pagrabo; gal paskutinį jau kartą...“ Ir bučiavo ir verkė ir laimino...

Skubinau nutraukti tą neišsakomą sceną... Aš bėgau nuo Jos, savo gimtosios motinos bėgau, nes Jos namai tokiu skurdu kvapino, tokiu sopuliu pritvinę buvo... Aš gi — padėti negalėjau...

Už ką gi, Viešpatie Tu ją taip numylėjai? Nejau gi neparinki jai vieną geriausių Tėvo namuose paruoštų gyvenimų? Aš gi kur dėsiuos be jos, be tos numylėtos mamutės? Kas žino Tavo, Viešpatie, kelius?

Ar pažįsti tu motiną — tą motiną, kuri Tave nešiojo savo iščiuje, Tave savo krūtimis penėjo, naktis nemigo, viską Tau dėjo, Tau davė nuo savęs traukdama, save pamiršdama, pamigdama, išsižadėdama?...

Tai Tu, broli, visu kuo skolingas ir ją pažinki.

Jos paveikslas atsistos Tau skersai kelio niekšystėn slenkant ir Tu nedrįsi Jos pažeminti...

Jos malda, saugos Tave nuo lopšio iki kapo.

Jos meilė seks Tave į tolimiausią pasvietį.

Jos sopulingas žvilgis neramins Tave didžiausiam jausmų kvaitulyj.

Minėk ją — jai priklauso Tavo atminimas.

Išmuš ta žiaurioji, ta neišvengiamoji valanda, kada įknibęs žemėn staugsi jos netekęs, kada sustings toji numylėjusioji širdis, amžiams užsimerks gailingos mylimos akys.

Prašyki, kad Tėvas nutęstų tą žiauriają atsiskyrimo valandą, maldauki stiprybės, mylėki daugiau neg viską žemėje, globok brangiau neg meilužę...

Jei pažįsti Tu ją — skausmingąją motiną — Jos Tu, motinos Tu, neatsitrauksi ir kluposi Tu Jai kojose ir bučiuosi jas — Josios didelei meilei ir dideliu supuliui lenkdamosi...

Ed. Turauskas.

J. Grinius.

Psichologijos reikšmė literatūrai.

Ižanga **1.** Psichologijos ir literatūros sritys **2.** Kalba ir jos kilmė **3.** Literatūros išsivystymas **4.** Pašamonis **5.** Dėmesys **6.** Fantazija **7.** Jausmai **8.** Valia **9.** Būdas (charakteris) **10.** Temperamentas, rasė, lytis. **11.** Sielos modifikacijos, pritaikomos pavieniems žmonėms **12.** Mimika ir gestai **13.** Forma—stilius. Pabaiga.

Jei pažvelgsime į visą mokslų eilę, tai pamatysime, jog jie vieni su kitais stovi artimesniame ar tolimesniame sąryšy, o iš to sąryšio pareina vieno mokslo reikšmingumas kitam. O kadangi psichologija nagrinėja tokį objektą, per kurį pereina visi kiti mokslai, tad psichologijos reikšmė mokslams neabejotina. Bet kad geriau galėtume išvelgti psichologijos reikšmę literatūrai, reikia nurodyti jų nagrinėjamos sritys ir jų sąryšis.

1. Psichologijos žodžiu suprantame mokslą apie sielą (psichiką) ir jos reiškinius. Tais reiškiniais yra matymas, girdėjimas, įsivaizdavimas, atsiminimas, malonumo ar nemalonumo jausmas, kentėjimas, noras, geidimas ir kiti. Jie visi priklauso tam tikrai esybei, kurioje visa tai koncentruojasi, susieina vienybėn. Tą reiškinių nešiotoją vadiname psichiniu „aš“. Kad yra atskiras psichinis ne fizinis „aš“, svarbiausiai rodo savęs samonė; mes savęs samonę reflektuojame nuo mūsų ir vėl juos rišame su mumis *). Mes žinome, kad mūsų psichinio aš jėga gali būti suvartota prieš fizinį „aš“, prieš jo prigimtį, o visa tai jau rodo psichinio atskiro nuo fizinio „aš“ buvimą. O kad psichinis „aš“ yra pastovus, mes žinome iš to, jog esame tie patys, ką buvome prieš 7, 14, ar 21 met., tuo tarpu kai fizinis „aš“ spėjo du ar tris kartus iš pagrindų pasikeisti (persikeitė medžiaga). Taigi tą, esmėje pastovų, psichinį „aš“ vadiname siela, o mokslą apie ją ir jos reiškinius — psichologija.

Tie sielos reiškiniai, kuriuos nagrinėja psichologija, yra sąmoningi ar nesąmoningi žmogaus daugelio veikimų stimulai (akstinai). Tie psichiniai reiškiniai padaro tai, kad žmogaus kūnas veikia jų nurodymais. Taip visa dabartinė mūsų kultūra yra išėjusi iš psichinio „aš“ — jis yra kūrybos akstinas. O viena kūrybos sričių yra literatūra. Tuo vardu (ars literaria) viduramžy buvo suprantama gramatika. Nūnai literatūra vadinama sielos kūryba išreikšta žodžiu ar raštu. Taip suprantama literatūra plačia žodžio prasme, tačiau dabar tą žodį pradeda skirti daliajai literatūrai (kitą vadinamai beletristikai) — tokioj prasmėj ir aš jį vartosiu, o kur bus šis žodis imamas platesnėj prasmėj, bus atskirai nurodyta.

Kaip matyti, iš apibrėžimų tarp psichologijos ir literatūros yra ankštokas ryšys — psichologija gvildena sielos esmę, jos rei-

*] Lietuvos Mokykla 1919 m. I knyg. Mokymo pavyzdžiai 25 psl.

škinis ir jų dėsningumą, o literatūra yra psichinių reiškinių produktas, nes rašyta ar nerašyta kalba, kuria remiasi literatūra yra protavimo ir socialinių žmogaus palinkimų (psichinių reiškinių) išdava. Iš to aiškėja sąryšis tarp psichologijos ir literatūros, o taip pat reikšmė psichologijos literatūrai ir atbulai.

2. Geresniam psichologijos reikšmės literatūrai įrodymui imsiu kalbą, literatūros (plačia prasme) pagrindą.

Kalba yra ta didžiulė žymė, kuri rodo skirtumą žmogaus nuo gyvulio, tai yra Dievo dovana, jungianti visus protingus su tvėrimus, žmones. Gyvuliai, tiesa, gali reikšti atskirus garsus, bet jie kalbos neturi. Gyvulys savo instinkto veržimosi ar skausmo jutimą palydi tam tikru garsu, bet tai nėra kalba. Gyvulys negali kalbėti todėl, nes neturėdamas proto, negali protauti, o protavimo padaras yra kalba. Mažas, nesenai gimęs kūdikis gali reikšti atskirus garsus, bet jis negali kalbėti. O kalbėti negali todėl, nes negali protauti, neturėdamas pojūčių patyrimo. Pagaliau jau pradėdas kalbėti vaikas ne visus žodžius ištaria, lygiai kaip ne visos tautos turi tinkamų žodžių tam ar kitam, o ypač abstraktiniam, dalykui reikšti. Apskritai kalbos kilmė, išsivystymas yra įdomūs ir literatui žinotini dalykai.

Juk darant kokį nors naują žodį ar padarytąjį kritikuojančiam reikia žiūrėti jo skambėjimo, nes jis yra tautos psichikos padaras. Tankiai matyti, kad žodžio prasmė yra paremta skambėjimu. Imkime žodį „kerštas“ — Rache — tik įsiklausykime, — čia pats skambėjimas sako ką nors negero, o tuo tarpu kaip žodžiai: meilė — Liebe, daina — Lied skamba visai kitaip. Nors ši mano pastaba nėra koks dėsnis, bet man asmeniškai daug sako. Pagaliau mokėjimas išreikšti mintis tam tikru žodžių parinkimu yra stiliaus geroji ar blogoji pusė, kas be abejonės psichologiniai veikia į skaitytoją.

Arba vertinant liaudies literatūrą tam tikrų vardų išaiškinimas žymiai palengvina psichologiniam išvardytų asmenų charakteriui nustatyti. Imkime „Nibelungenlied“ (Nibelungų dainą). — Čia pav., Siegfried'o ar Kriemhilde's vardų filologinis išaiškinimas duoda medžiagos, kaip tipų, taip ir paties epo psichologiniam aiškinimui. Ir daugiau panašių nurodymų būtų galima duoti, bet, manau, užteks šiam dalykui.

3. Jei literatui svarbu kalbos kilmė, tai jam nemažiau turi būti svarbu literatūros, žodžio kūrybos, išsivystymas.

Primitiviškiausia literatūra aš pavadinčiau paprastą žmonių (kad ir laukinių) kasdieninę kalbą. Ja žmogus reiškia savo mąstymus, troškimus, norus. Bet juo žmogus aukštesnius jausmus ar išprotavimus turi reikšti, tuo kalba gauna kitokio pobūdžio. Juo žmogus aukštesnis kultūroje, juo intymiškesnius (gilesnius) jausmus reiškia, tuo labiau kintėja kalbos kūryba. Taip kultūringas žmogus savo pergyvenimus stengiasi išreikšti ne vien žodžiais — klisėmis, bet jau vaizdais, nes jie priduoja kalbai gyvumo, ryškumo.

Pagaliau žmogus, pagautas stebuklingo vaizdo ar kilnios minties sužavėtas stengiasi juos (vaizdus, mintis) perduoti kitiems žmonėms, užfiksuoti, — taip žmogus pradeda kurti meno kūrinį. Tas kūrinis gali ne tik jokios naudos neturėti, gali būti menkos vertės, tačiau žmogus duoda savo vaizduotei veikti, jį kuria. Žmogus stengiasi imituoti Aukščiausią Kūrėją. Bet kas jį verčia taip daryti? Kodel mes turime liūdesio ir džiaugsmo kūrinių? — Tuos klausimus rišti mums gali padėti psichologija.

4. Kaip rašytojas, taip šiaip žmogus negali turėti dabarties sąmonėje visų seniau pergyventų vaizdų, įvaizdų, protavimų — visi jie, išskiriant dabar gyvenamus vaizdus, guli sąmony. Čia visa koncentruojasi, bręsta, tarsi sėkla žemėje, tik progai pasitaikius jie vėl iškyla sąmonės sritin. Kitų sakoma, kad subrendimas ir derinimasis tam tikrų vaizdų sąmony paskui būk gali nugaltėti net sąmonę. Šit koks nors rašytojas taip supynė vaizdus, kad skaitytojo sąmonei gali palikti menkai arba net visai neapčiuopiami, o tuo tarpu jie sąmony gali sudaryti tam tikrų idėjų ir išėję sąmonėn gali ją nukreipti savo pusėn. Taigi literatui pravartu skverbtis į šios srities geresnį pažinimą. Šit Dostojeviskis savo „Nusikaltime ir Bausmėje“ (Prestuplenije i Nakazanije) gražiai iliustruoja sąmonio veikimą į Roskolnikovą. Šit ką Dostojeviskis rašo: „sudrebėjo jis ne dėlto, kad ši mintis dinktelėjo. Jis žinojo, jis *atjautė*, kad ji būtinai „dinktelės“ ir jau laukė jos“*). Ir daug daug jis gražių pabrėžimų nurodo, kurių čia dėl vietos stokos necituojau, juo labiau, kad aprašomą dalyką galima greičiau atjausti negu cituoti. Aš tuo tik noriu pastebėti koks sąmonio psichologas buvo Dostojeviskis.

5. Sąmony pasislėpusios mintys ir vaizdai iškyla asociacijų dėsniais einant, bet nemažesnės svarbos tam iškilimui turi dėmesys. Tik dėmesį suspietus galima iš atskirų įvaizdų sudaryti ištisą, tarsi gyvą, paveikslą. Apskritai dėmesio suspietimo svarbumui įrodyti pavyzdžių mes galime rasti gyvenime, bet įstabiai gražiai jie yra aprašomi Dostojevskio. Juk Raskolnikovas gal tik todėl nužudo senukę, nes tuo dalyku per daug dėmisi, arba šit jis, suspietęs dėmesį į patį senukės užmušimą, užmiršta duris uždaryti. Apskritai dėmesio psichologija yra svarbi rašytojams ir daug kas ją naudoja. Šit Putino „Valdovo Sūnuje“ Burtininkas užhipnotizuoja Danguolę ir ji išskaito iš žvaigždžių ateitį. Juk šis hipnotizmas paremtas dalinai Danguolės dėmesiu.

6. Jei kūrybos vyksmui svarbu dėmesys ir įdomavimasis, tai gal svarbiausią rolę kūryboje vaidina fantazija (vaizduotė). Autorius, turėdamas vaizdą, jį tobulina, prie jo jungia kitą vaizdą, visa tai vėl derina su trečiu, ir taip vaizduotėje gimę vaizdai turi būti realizuojami tam tikram jausmui sukelti. Sakoma, kad Dostojeviskis savo sumanytus tipus piešdavo, kad taip palengvintų

*) F. M. Dostojevskij. Prestuplenije i Nakazanije. Berlin 1919, psl. 61.

aprašinėjimą. Iš to fakto aišku kokią svarbą rašytojui turi išbujojusi ar neišbujojusi fantazija. Žmogus neturįs gyvos lakios kuriamosios fantazijos tiesiog negali būti rašytoju, nes jis negalės sukelti vaizdų skaitytojo fantazijoje. Kai kurie rašytojai taip pamėgsta fantazijos svajones, kad prisapalioja devynes galybes galimų ir negalimų įvykių. Užtenka priminti Jules Verne, kad suprastume, kiek reikėjo lakios fantazijos fantastingiems romanams sukurti. Juo tobulesnė fantazija, juo pasekmingesnis kūrybos procesas *). Taigi aiškiai matyti fantazijos didžiulė svarba literatinėje kūryboje. Todel ir literatui-istorikui vertinant rašytoją ir jo veikalus svarbu įkainuoti ir jo fantaziją, o kad tai galėtų padaryti, jis turi žinoti fantazijos psichologiją.

7. Kad rašytojo fantazija galėtų tinkamai kurti, rašytojas turi mokėti stebėti gyvenimą, jo smulkmenas. Bet kadangi dailioji literatūra daugiausiai kreipiasi į jausmus, o ypač į estetinius, tad literatas turi žinoti kitų žmonių jausmus. Jis turi žinoti kaip ir kuo tie jausmai ar geismai reiškiasi, jis turi mokėti juos aprašyti. Literatas (rašytojas) turi aprašinėti jausmus ar geismus, nes turi parodyti gyvenimą. Jei rašytojas aprašinės vienpusiškus pergyvenimus ar jausmus, jis nesudarys skaitytojuose gyvenimo iliuzijos, o jei to nebus, skaitytojai nesupras. O jei ir supras idėjas, tai tas dar nepaveiks į jausmus, nepadarys tam tikros rašytojui norimos dispozicijos. Rašytojas, aprašinėdamas gyvenimą su gražiais jausmais, emocijomis, ar audringais geiduliais bei palinkimais, turi mokėti pastebėti, bet taip pat jis turi semti medžiagą ir iš savo pergyvenimų. Taigi literatas-rašytojas ir literatas-vertintojas turi naudotis pastebėjimų ir savistabos (introspekcijos) metodėmis, lygiai kaip specialistas psichologas.

8. Jei apskritai literatinei kūrybai yra svarbu domesis, fantazija, jausmai, tai nemažesnės už juos svarbos turi valia. Kūryba be valios nėra galima. Rašytojo fantazija gali puikiausius vaizdus pinti, bet jei rašytojas neturės noro ar pasiryžimo tuos vaizdus konkretizuoti — kūrybos nebus. Daug juk lengviau svajoti, fantazijose skęsti negu tas fantazijas realizuoti, — realizavimas yra sunkiausias rašytojo darbas. Aš manau pasaulis daug daugiau turėtų literatūros kūrinių, jei rašytojai būtų turėję valios savo fantazijas mums palikti. Taip pasakoja, kad muziko Kolridž'o kūrinių vienas amžinai liko nebaigtu vienintėliai delto, kad virėja nelaiku padavė jam pietus. Kolridž'o valia buvo bejėgė jį sugrąžinti senon vagon. Tas bejėgumas pas Kolridž'ą tęsėsi visą gyvenimą. Mocartui muzikalės mintys ateidavo iš karto, nežinia iš kur, o tuo tarpu Haydn'as, atbulai, „savo valia iššaukdavo jas gyvenimui tada, kada sėsdavo rašyti**). Souti poetinis įkvėpimas

*) N. Sarachanov'as, Kūrybos procesas ir tendencingasis menas, „Ateitis“ 1923 m. 101 psl.

**) N. Sarachanov, Kūrybos procesas ir tendencingasis menas „Ateitis“ N. 1 1923 m. 46 p.

buvo pas jį valios kontrolėje, jis galėjo pasakyti, kiek parašys per dieną. „Tais abejais atvejais, mes turime reikalą su *griežta* valia, su jos aktingu stoviu, su sauvalingomis pastangomis“ *) Čia paduoti pavyzdžiai kalba apie muzikos kūrėjų valią, bet iš čia aišku, jog jos nemažesnė svarba yra literatams kūrėjams.

Pagaliau dorinė veikalų pusė pareina nuo autoriaus tam tikro valios nusistatymo: ar geran ar blogan. Nebesigilinsiu į smulkmenas — iš to aiškėja, kad norint įvertinti rašytoją ir jo veikalus, reikia žinoti valios psichologija.

9. Su valia ankštai surištas žmonių būdas. „Būdas tatau yra įpročių, auklėjimu ir, pirmiau visa, sądrausme, valios pratimais įgyta ir pasidariusi patvari valios pakraipa (dispozicija)“, skaitome „Lietuvos Mokykloje“ **). Tuo tarpu rašytojai aprašinėdami žmones daugiausiai turi reikalo su būdu. Juk aprašyti žmogų, reiškia aprašyti jo būdą. Ir iš tikro literatūroje randame klasiškiausių būdų žmonių, paimkime, kad ir W. Šekspyro Hamletą, Karalių Lyrą, Henriką IV ir kitus. Visi jų pasielgimai yra griežtai psichologiniai pamatuoti. O sutverti tokius psichologiniai tikrus būdus (charakterius) galima tik žinant psichologiją, jei ne teoretinai, tai gyvenime. Taip pat ir charakterių įvertinimas be psichologijos nėra galimas.

10. Būdą sudaro ne vien valios dispozicija — prie to prisideda temperamentas, rasių, lyties ir amžiaus skirtumai. Imkime Šekspyro Otello — jis yra karštas, sangviniko temperamento žmogus: jis greitai pasiduoda jausmams, pasiduoda pavyduliavimo pinklėms, tarsi apanka, ir nužudo niekuo nekaltą žmoną Desdemoną. Šekspyras nebūtų galėjęs privesti savo Otello prie tokios katastrofos, jei jis jam būtų davęs, pav., melancholiko temperamentą — jis būtų visai pagadinęs savo sumanymą. Taip pat vargiai būtų galėjęs Otello prieiti tokios katastrofos, jei jis būtų, pav., koks norvegas, ar vokiečių, ar lietuvis, bet Otello buvo mauras, karšto kraujo rasės žmogus ir, be to, vyras — ir katastrofa prirengta. Moteris vargiai galėtų virsti Otello. Desdemona (moteris) yra griežtas kontrastas Otello. (Kitas panašus pavyzdys gali būti Romeo ir Julija Šekspyro). Iš to aišku, kad rašytojas savo sumanymams įkūnyti turi mokėti naudotis temperamentu, rasių, lyties ir amžiaus skirtumais — jis turi būti psichologas.

11. Kalbėdamas apie temperamentą, rasę, lytį, aš priėjau prie sielos gyvatos modifikacijų bendrų visiems žmonėms. Dar ton sritin reikia priskirti miegas, sapnas. Bet be bendrų, deramų visiems žmonėms modifikacijų, rašytojai, literatai turi žinoti ir modifikacijas priskiriamas pavieniams žmonėms. Tokiomis modifikacijomis yra kalbėjimas ir vaikščiojimas miegant, hipnotizmas, iliuzija, haliucinacija, vizija ir ekstazė, telepatija, toleideja ir dvasios ligos (psichozai). Visu tuo rašytojas savo sumanymams turi

*) Ten pat.

**) „L. M.“ 1 knyga 1919 Mokymo pavyzdžiai 13 psl.

mokėti pasinaudoti, o šiaip literatas įvertinti, kaip pasinaudota. Taip Putinas savo „Medūzoje“ mus sudomina aprašydamas Ali-nos ne tai sapną, ne tai haliucinaciją; taip pat „Valdovo Sūnu-je“ Burtininko užhipnotizavimas Danguolės turi nemažos svar-bos tolimesnei veikalo eigai. Šekspyras savo tragedijoje „Mak-bet“ parodo, kaip ledy Makbet miegodama vaikščioja ir šneka. „Karaliuje Lyre“ matome išguitą karalių, kuris pamišęs su šiau-diniu skeptru ir tokia pat kepure įsivaizdina esąs didus karalius. Kaip ten taip ir čia tie psichiniai reiškiniai ar nenormalumai yra psichologiniai pamatuoti. Pas Dostojevskį psichiniai nenormalu-mai užima žymią vietą jo kūrinuose, kad geriau būtų atvaiz-duoti psichinės žmogaus galios.

12. Tiek temperamento, būdo, jausmų, geismų, psichozų savybės rašytojas, aprašinėdamas gyvenimą, eidamas prie užbrėž-tos idėjos, turi mokėti suprasti ir sunaudoti. O to jis pasiekti galės tik tada, kada mokės iš žmonių veidų skaityti jų pergy-venimus. Aš tuo noriu pasakyti, kad literatas išeidamas iš savi-stabos, turi žinoti koks kūno judesis atatinka psichiniam judesiui. Literatas turi žinoti, kada žmogus pabala, kada paraudonuoja, pamėlynuoja, kada dantis sukanda, kada nutilo, kada širdis palengva, o kada smarkiai plaka, kada žmogus šokinėja ir kada jis, kaip stabas, stovi — kitaip sakant literatas turi žinoti mimiką ir gestus. Ir visa tai jis, rašydamas panaudoja sudarimu gyve-nimo iliuzijos, arba kritikuodamas, — kiek ta iliuzija yra pilna.

13. Jei svarbu rašytojui sudaryti gyvenimo iliuzija ir per ją išvesti tam tikrą idėją, tai rašytojui lygiai svarbu sužadinti skaitytojuje estetinio pasigėrėjimo. Tam tikslui atsiekti rašytojas naudoja medžiaga ir forma. Medžiaga gali būti įvairūs žmonių gyvenimo įvykiai surišti psichologiniu ryšiu, o forma bus kalbos gyvumas, vaizdumas, grakštumas, skambumas, žodžiu sakant sti-lius. Atatinkamo turiniui stiliaus vartojimas sudaro tam tikrą ispūdį, veikia psichologiniai. Pav., lyrika, visai tokia nebūtų, jei vaizdui nebūtų gražiai papuošti ritmu ir rimu. Juk tankiai eilėse pasitaiko skambumo, žodžių žaidimo. Bet ir pats ritmo vartoji-mas turi atatikti reiškiamai minčiai. Taip rimtumą ir griežtumą priduoja daktilis ir chorejus, o švelnumą — amfibrachijus ir jambas. Tai gi ir čia svarbu orientavimasi psichologijoj.

* * *

Kai aukščiau buvo kalbama apie psichologijos reikšmę li-teratūrai, turėta daugiausiai galvoje bendroji psichologija, o tuo tarpu kitos psichologijos sritys buvo neliestos arba liestos labai mažai. O literatas, rodos, turėtų nusimanyti diferencinėje, religi-jos ir tautų psichologijos. Juk geram supratimui šit indų epo

„Nal ir Damajanti“ arba graikų epų „Iljadės“ ir „Odissejos“ būtinai reikėtų pažinti tautų psichologija. Tiesa rašytojas kurdamas veiklą naudojasi ne vien iš knygų patirtais psichologijos daviniais, bet iš paties gyvenimo. Jis psichologinius momentus sugauna intuicija, bet žinojimas teorijos jam tai dar daugiau padeda. Visai kitaip yra su literatu vertintoju — čia jau sunkiau vadovautis intuicija, čia reikia protavimo, todėl šiam pastarajam psichologijos pažinimas yra būtinas. Bet kaip ten bebūtų, literatas yra psichologas (ar iš teorijos ar iš praktikos). Tad psichologija literatūrai daugiau turi reikšmės, negu kitiems mokslams išskiriant gal tik pedagogiką.

Kaunas, 1. VI. 1923.

Vyt. Svajonis.

Tolio šalis.

Į tolį praverkit iš lengvo duris,
Aš noriu pažvelgti į saulės šalis
Ir pinti vainiką sapnų.

Ir kvepiantis oras atverta anga
Teplaukia į širdį saulėta banga —
Aš gersiu vien kvapą žiedų.

Iš lengvo praverkit manąsias duris,
Man toliai baltieji žiedų pabarstys —
Aš dainą girdėsiu žvaigždžių.

Ekskursija į Rygą.

Spalių 27 d. Šiaulių Gimnazijos VIII klasės (56 mok. ir 9 mokytojai) rudens atostogų metu padarėme ekskursiją į Rygą.

Tai pirmoji Šiaulių Gimnazijos gerai organizuota ir už tai puikiai pasisekusi ekskursija. Iš laiko tinkamai pasirengę išbildėjome „brolių latvių“ šalelėn. Rygiečiai apie mūsų atvažiavimą jau žinojo, todėl tinkamai pasitiko ir priėmė.

Rygos priemiesty, Torniakalnio stoty, sutiko mus IV vidurinės mokyklos mokiniai ir mokytojai, lietuvių „Šviesos“ ir „Rūtos“ jaunimo atstovai — visi su latvių ir lietuvių tautinėmis vėliavėlėmis. Prisijungę prie ekskursantų jie važiovo sykiu į Rygą.

Rygos stoty, vos spėjus iš vagonų išlipti, pasipylė ant mūsų galvų gyvų gėlių lietus. Sutikti su gėlėmis, sveikinimais, chorų ir orkestru atsiliepėme į juos latvių himnu, taip pat sveikinimais ir padėka už pasitikimą. Lydimi skaitlingos latvių jaunuomenės nuvykome į laikinai paruoštą butą, minėtoje IV vidurinėje mokykloje. Iškilmingų pusryčių laike nuolat scenoje dainavo latvių moksleivių choras, griežė smuikas, dainavo solo, deklamavo specialiai mums sustatytas eiles, o protarpiais liejos i karštų prakalbų ir skambių mūsų ekskursantų dainų aidai. Drūčiai pasisotinę, kecionės nuovargį užmiršę ir visi bendrai nusifotografavę, latvių vadovų vedami iškeliaavome pažiūrėti Rygos miesto. Tą dieną aplankėme Senovės pilies griuvėsius, Miesto Meno muzėjų, Dailės Teatrą ir Kinematografą, kame jų pačių pagamintos kino filmos rodė vaizdus iš Latvijos gyvenimo ir gamtos.

Dienos įspūdžių pilni vakare perplaukėme laivu per Dauguvą į Agliukalne paskirtą mums nuolatinį butą. Broliškai Mokytojų Instituto Direktorius p. Berzino priimti ir širdingai pavaišinti ramiai ilsėjomės.

Rytą vėl širdingai pavaišinti iškeliaavome pažiūrėti senosios Rygos liekanų. Aplankėme Karo Muzėjų, Senovės Pilies bokšte patalpintą, Seimo rūmus, kame Seimo Komendantas užkvietė mus į rytdienos Seimo posėdį. (Tik didelė laiko stoka neleido posėdy dalyvauti). Iš čiaėjome į turtingą Etnografinį Muzėjų, kurio vedėjas, aiškindamas, ypatingai pabrėžė latvių ir lietuvių giminystę. Kalbėdamas apie senovės abiejų tautų liekanas nurodė, kad tik dabar tarp mūsų yra matomas skirtumas, bet juo toliau į praeitį žvelgsime, tuo skirtumas mažėja. Ir iš tiesų vaikščiodami tarp gausingai surinktų čia latvių senovės liekanų, jautėmės tarsi savo tautiniame muzėjuje esą. Čia pat buvo kambarys ir Lietuvos senovei pašvęstas, taip mažai tesiskirias nuo Latvijos senovei pavestų kambarių. Tuose pačiuose rūmuose — pily priėmė mus valstybės prezidentas p. Čakste. Padainavus mums latvių himną p. prezidentas prašė ir lietuvių himną padainuoti. Iš mūsų pusės sveikino p. prezidentą mokytojas p. Zentenas.

Atsakydamas p. prezidentas ilgoj prakalboj išreiškė džiaugsmą sulaukęs svečių iš kaimyninės valstybės. Ragino skleisti savo šaly brolybės idėją ir išreiškė vilties, kad kitais metais jis sveikins ne dešimts, bet šimtus lietuvių ekskursantų. Palinkėję p. prezidentui ilgiausių metų išsinešėm malonų jausmą širdingo sutikimo. Baigiantis pilnai išpūdžių dienai nuvykome žuvusių už Latvijos laisvę „Brolių Kapų“ aplankyti. Gražiame pušynėly, toli nuo miesto trūkšmo, ilsisi kaulai tų, kurie nesigailėjo gyvybės ant mylimos Tėvynės aukuro sudėti. Padainavus latvių ir lietuvių himnus, pasakius kelias prakalbas, vienas iš mūsų tarpo ekskursantų vardu uždėjo puikų vainiką. Dar syki vakaro tyloje suskambėjo abu himnai ir kupini pagarbos žuvusiems didvyriams grįžome vakarieniauti, kame malonus šeimininkas, aukščiau minėtas p. Berzinas, jau laukė mūsų su iškilminga vakariene.

Vakarienėje dalyvavo daug garbingų svečių: Latvijos švietimo ministerts p. Celminš, Latvijos atstovas Kaune p. Seja, Lietuvos atstovas Latvijoje p. Aukštuolaitis, jūris-konsultas p. Vizbaras, Rygos miesto atstovai p. Berzinš ir p. Breikš, Latvijos-Lietuvos Vienybės Sąjungos pirmininkas p. Ritters, lietuvių gimnazijos direktorius magistras Juodavalkis, lietuvių jaunimo draugijų „Šviesos“ ir „Rūtos“ atsovai p. p. Burlevičius ir Puleckis ir daug dar latvių ir lietuvių inteligentijos. Vakarienės metu pasakyta daug kalbų, išreikšta daug džiaugsmo ir vilties draugingam abiejų tautų sugyvenimui. Po vakarienės padainavus latvių moksleiviams ir mums po keletą tautinių dainelių, baigėme turiningą tos dienos programą tautiniais žaislais ir šokiais.

Trečią, t. y. paskutinę dieną apžiūrėjome kelias senas, buvusias pirma katalikų bažnyčias ir vienuolynus. Trumpam laikui užsukę į istorijos Domo Muzėjų, vietinių vokiečių užlaikomą, stebėjomės senovės civilizacijos liekanomis, kuriomis perpildyti ištisi kambariai. Tik tas nelemtasis laikas, sparčiai pirmyn žengdamas, ragino ir mus viską patikus skubėti į Dauguvos pakrantę, kame Miesto Valdybos parūpintas laivas jau senai mūsų laukė, vežti mus į plačiąją jūrą. Su mumis sykiu plaukė latvių mokiniai ir mokytojai. Čia kaip tik buvo geriausia proga susipažinti, susidraugauti, pasidalinti mintimis. Linksmumui nebuvo ribų: dainos be pertraukos skambėjo. Nors latvių moksleiviai gerai organizuotu chorą mus konkuravo, bet negalėjo perviršyti mūsų tautinių dainelių švelnių melodijų. Priplaukę banguojančią jūrą, išlipome ant jos krantų pasigėrėti putojančių bangų žaidimu. Tik vėlai vakare vėl su dainomis linksmi sugrįžome atgal į Rygą. Prieš išvažiuojant turėjome progos aplankyti dar latvių operą. Operoj ėjo Šekspyro „Linksmas vindzorietis“. Tačiau daugiau stebėjomės puikiu salės dekoracijų įrengimu, skaitlingu orkestru, negu pačiais artistais, nes tokiais operos korifejais, kokius mes turime, latviai negali didžiuotis. Net jie patys prisipažino, kad toje srityje jie turi mums nusileisti, nes neturi Petrauskų nei So-deikų. Iš operos skubėjome į stotį, kame išlydėti mus susirinko

skaitlingas Rygos jaunuomenės ir inteligentų būrys. Gaila skirtis! Paskutinės kalbos, dėkojimai už vaišes, paskutinį kartą suskam-
bėjo Lietuvos ir Latvijos himnai ir:

sudiev mūs laukę, meiliai pasitike,
sudiev mus priėmę, širdingai vaišinę,
sudiev del mūs vargę, sudiev palydėję... *Stasys.*

Cicenopinas.

Kapuose.

Šaltas rudens vakaras. Žiaurus vėjas ūžia, drasko medžių šakas...

Žiauru ir šalta...

Einu siauru, iš šalių apsodintu lieknomis lieputėmis, takeliu... Prie kiekvienos lieputės buvo vis padėta baltai nudažytas akmenėlis... Takelis vingiavo tiesiai kapuosna, pro baltus medinius namelius ir, jau netoli kapų, pro mažą šaltinėlių, kuris nuolat verkšleno... Jis gausiai liejo tyrų skaidrų vandenį ir kažin ką tai paslaptinga, nepaprasta kalbėjo... Kalbėjo, rodos, liedamas savo tyrąjį vandenį, bet ką — negalėjau suprast... Apsistojau ir išiklausiau to paslaptingojo čiurlenimo - kalbėjimo...

Bet neilgai čia buvau, nes jaučiau kažin kokį norą nueiti į kapus. Nuėjau...

Kapuose, tuoj įėjus, stovėjo du dideli ažuolai; stovėjo ir, lyg sargai, sergėjo kapus, kad kas netrukdytų gyvenančios kapuose Ramybės...

Kiek toliau, ilsėjosi, po gyvenimo vargų, Amžinybėje a. a. kun. Kapelionas. Atėjęs pasiklaupiau prie jo aprinktosios vietelės, kame nebvargino vargai, kur ramybė amžinai...

Galop virpančiomis lūpomis pratariau:

— Antanai!... Tu jau danguje, o mes?... Vargstame ant žemės!... Vargstame „ašarų pakalnėj“... Tu jau suradai Tą, kurio ant žemės troškai surast... Kurio ieškojai!... Suradai Tą, Kuris yra pasakęs „Aš esu Kelias, Tiesa ir Gyvenimas“... Tu jau atsilsėjai Jame, atsilsėjai Amžinybėj!...

— Ora pro nobis!...

Ir rodos visas kapinynas atkartojo:

— Atsilsėjo... atsilsėjo Amžinybėj!...

Ir pasidarė visai tylu, ramu... Niekas netrukdytų kapinyno ramybės...

Nė vėjelis pūtė, nė medeliai ūžė, lingavo, nė paukšteliai - lakūnėliai giesmeles giedojo, tiktai Amžinoji Ramybė juose gyveno, tiktai ilsėjosi žmonių kūnai, trunėjo jų kaulai...

Ilsėjosi jie... laukė, kada Amžinybė prikels juos...

Ramu... tylu...

Viešpatauja Ramybė...

.

Mirusiųjų diena Vienos kapuose.

Stoviu Vienos kapų prieangy. Du aukšti obeliskai, rimties reiš-
kėjai, neša nuolatinę sargybą ties mirusiųjų ir gyvųjų skyrimosi var-
tais. Didingi obeliskai kelia nujautimą amžinos rimties ir nežinomų
paslapčių pasaulio vaizdo. Žmonių minių minios, pluokštais įvairiau-
sių gėlių nešinos skuba į mirusiųjų rimties pilį. Šiandien mirusiųjų
diena, šiandien katalikų Bažnyčia primena tikintiems rimties tiesą—
Dulkė esi, į dulkes pavirsi. — Todel skuba tikintieji ton rimties vie-
ton, kur jau milijonai dulkėmis virto, kur ir jų dulkės ras amžiną rimtį.
Kyla mintis, ar tam tik visi skuba kapuosna, kad atlankyti, kadaise
buvusius gyvuosius, liekanas, dulkes? Tad kam šiandien visi kapai
apstatyti gėlių vainikais, kam ant kiekvieno kapo spinksi žvakių
liepsnelės. Kam prie dažno kapo klupojanti žmogysta šnabžda tylią
maldą, kam jų akyse žiba ilgesio ir vilties liepsnelė? Kam? Pats at-
sakas iškyla iš viso tos dienos kapų vaizdo. — Tam, kad negyvieji
jaučia gyvųjų jausmus, gyvųjų lūkesčius, kad nežinomais keliais, ne-
matomis gijomis rišasi gyvųjų keliai su mirusiųjų buitimi. Ir šiandien
tą mirusiųjų dieną gyvieji kolektyviai lanko mirusiųjų ir gyvųjų ma-
tomą bendravimo vietą. Tam štai didžiulis laukas, užimęs kokia 10
kv. klm. plotą, nuklotas mirusiųjų kaulais, ir papuoštas įvairiausiais
paminklais, šiandien atgijo. Visi keleliai pilni rimtų skubinančių žmo-
gystų, prie kokio nors kapo. Tam štai pat kapų pradžioj nustatyta
didingų paminklų eilės, kurių skulptūra galėtų kupinai pripildyti
ne vieną muzėjų. Jų grožis ir didingumas, manau, pilnai prilygsta se-
novės graikų ir romiečių mirusių monumentams, kuriuos šiandien
atkasinėja ir studijuoja modernūs mokslinčiai. Ir, jei, kuriuo nors
būdu, žūtų mūsų šiandienė kultūra, tai jos liūdytojais, be kitų lie-
kanų, būtų ir šie didingi monumentai, su savo daugybe bronzinių ir
marmurinių stovylų, reiškiančių sustingusį grožį ir šie didžiuliai
dviejų aukštų namai, suskirstyti mažais kambarėliais, savyj talpinan-
tieji karstus. Šiandien šiuos kapus lanko šimtai tūkstančių, šiandien
čia judėjimas nemažesnis, kaip vakarais pačiam Vienos centre, ir
visgi rimties ūpas nuo to nemažėja. Žmogystos tyliai juda kyparisų
ir monumentų alėjose, iš čia skirstosi mažesniais keleliais, toliau dar
mažesniais takeliais prie atskirų kapų, ten puošia kapus gėlėmis,
dega žvakes, kalba maldas. Šiandien jau veik kiekvienas kapas at-
lankytas. Tą liudija likusios gyvosios gėlės. Ir veltui kalba minioms
bedievybės apaštalai, kad su kūno mirtimi visa baigiasi. Tos minties
netiesą jaučia žmonija per visus amžius, savais gaivalingais nujauti-
mais. Todel aiškiau jaučiama bedievybės netiesa ties karsto anga,
ar kapų rimties ūpe. Todel vengia bedieviai kalbėti minioms ir sau
patiems apie mirtį ir jos prasmę.

Didingi Vienos kapai savo grožiu! Maža yra pasauly tiek tur-
tingų kapų, kaip šie. Čia žmonių nepagailėta nė turto nė darbo pa-
puošti ir sutvarkyti mirusiųjų ir gyvųjų bendravimo pilį. Šiandien

Vienos minios lanko šią pilį, savo mintimis ir širdžių nujautimais guodžiasi su mirusiais. Kad tai visa prasminga, tai liudija didžiulė, gyno bizantiško stiliaus bažnyčia ir joį ties didžiuoju altorium dunkantis parašas — „Aš esu gyvenimas, ir prisikėlimas“.

V. Jas-tis.

Gedulos diena.

Pernai 25 dieną spalį nuo žmogžudžio rankos krito a. a. stud. J. Krasnickas. Jis buvo uoliausias iš Mariampolės kuopos narių ir bendrai visos gimnazijos moksleivių tarpo. Treji metai atgal, žuvo kovos lauke, iš pasalų besočio lenko užpultas St. Seimo narys, mūsų kuopos pirmykštis veikėjas — a. a. A. Matulaitis. Prieš penkis metus atsiskyrė iš šio pasaulio, krikščionių darbiniukų organizatorius, buvęs kuopos narys — a. a. V. Endziulaitis. Nors jų mirtis — didelis minusas „At-kų“ organizacijai, bet pirmųjų mestoji idėja, kovoti dėl prakilnių Kristaus idealų, sparčiai veda ma pirmyn, nes visuomet sopuliuose gimusi idėja, įgauna skaitlingus vienminčių draugų šimtus, kovojančių dėl bendro kilnaus idealo. Tuomet toje sunkioje valandoje, dar skaidriau suliepsnoja bernelio ar mergaitės sieloje galinga jaunystės ugnis, ir kelia sujungtomis jėgomis į aukščiausią laipsnį, kilnią vėliavą su parašu: „Visa atnaujinti Kristuje“. Pagalios pirmiesiems darbuotojams pasišalinus iš gyvųjų tarpo, nelieka tuščios vietos, bet turėdami gyvus pavyzdžius, tęsia dar energingiau pradėtąjį žygį... Kelių mirusių vietoje, stoja šimtai jaunuolių. Visi stiprindami save skaisčiais idealais, žengia per gyvenimo kovą į Amžinybės Skaistųjį Uostą...

Tuo tikslu, mūsų at-kai norėdami arčiau pažinti mirusius draugus ir įgauti daugiau energijos gyvenimo kovoje, suruošia metinį paminėjimą.

24 d. spalį šv. Vincento bažnyčioje atlaikoma konferencija. Vakare išpažintis parapijos bažnyčioje. Rytą 6 val. prasideda iškilmingos pamaldos, celebruojant kun. V. Dvaranauskui ir asistuojant kun. P. Dambrauskui ir kun. A. Dailidei.

Pats rytas. Pirmieji skaisčios saulutės auksiniai spinduliai sveikina katalikišką moksleiviją prie Viešpaties aukuro. Visų veiduose reiškiasi tvirtas tikėjimas, gyva malda ir pasiryžimas kovoti... kovoti...

Bažnyčia išpuošta vainikais. Viduje stovi katafelis aukščiausiame laipsnyje. Aukštai dega didysis liktorius — žorandelis. Ap-linkui daugybė žvakių... gyvos gėlės...

Per pamaldas ateitininkai priima šv. Komuniją. O pačių at-kų skaitlingas choras, vedamas p. K. Gurevičiaus taip gražiai, bet liūdnai gieda: „Requiem aeternam, dona eis, Domine, et Lux perpetua, luceat eis“...

Kadangi buvo darbo diena, tat visi skubėjo į pamokas. Bet gautas šiandien vaizdas, aiškiai stovi akyse. Valandos, regis, tokios ilgos... visi laukia ko tai nepaprasto...

Štai ir trečia valanda. Pradeda rinktis moksleiviai ir sve-čiai į gimnazijos salę; visi švariai apsirengę, rimti. Atvažiuoja iš Kauno Ž. Ū. Ministeris M. Krupavičius, prof. Pr. Dovydaitis, stud. Matulionis, stud. K. Šapalas, stud. J. Steponaitis, A. Dailydė. Čia pat atvyksta gimnazijos ir seminarijos direktoriai, vietiniai kunigai, gimnazijų mokytojai, miesto burmistras ir kiti.

Salėje labai jauku. Viskas naujai atremontuota, išpuošta Vytimi ir paveikslais. Stalai prezidiumui apdengti baltomis stal-tiesėmis su juodais kraštais. Dalyvių pilna salė ir antrojo auk-što galereja.

Visi suįdominti... visi laukia...

Tuojuo kuopos pirm. A. Januševičius atidaro susirinkimą trumpa kalba: „Didžiai gerbiamieji svečiai, draugai ir draugės! Šiandien lygiai sukako metai nuo tragingos a. a. J. Krasnicko mirties. Šiandien mes at-kai su didžiu skausmu prisimename taip pat seniau mirusius draugus V. Endziulaitį ir A. Matulaitį. Mirtis pakirto juos pačiame jaunystės žydėjime. Jie, kaip žino-me, buvo uolūs mūsų obalsio: „Visa atnaujinti Kristuje“ skelbėjai ir Kristaus sekėjai.

Mes šiandien rytą, prieš Viešpaties aukurą, siuntėme kar-štas maldas už jų vėles, skaitlingai priėmėme šv. Komuniją. Tuo mes at-kai atlikome pirmą savo pareigą melstis už numirėlius. Ne vienam tada graudi ašarėlė vilgė blakstienas. Dabar vėl su-sirinkome pasidalinti mintimis apie mirusius draugus...”

Prezidiuman išrinkta pirm. A. Kučinskis, vice — Al. Stalio-raitytė ir sek.—A. Stabingis.

Dv. Kunigų Seminarijos prof. kun. V. Borisevičius laiko paskaitą apie krikščionių darbininkų organizavimosi Vokietijoje darbus ir pasekmes, nurodo, kad mūsų velionys jau pradėjo varyti tą darbą ir skatino visus tęsti toliau jų pradėtą vagą.

Stud. J. Steponaitis At-kų Centro Valdybos pirmininkas, išreiškia C. V. vardu užuojautos gėdulos dienoje ir ragina dar-stropiau darbuotis visose srityse, tvarkant savo gyvenimą Kristaus mokslo dėsniais.

Kalba stud. Matulionis. Trumpai apibudina visą A. Matu-laičio gyvenimo eigą nuo pirmos pažinties lig mirčiai. Jau bū-damas 12 — 13 m. kuria moksleivių kuopeles iš III ir IV kl.

draugų, nes vyresnieji buvo individualistai. Darbas ir sąlygos kitokios buvo negu šandien. Viską dirbo slaptomis. Tuomet svarbiausias tikslas jų buvo, padaryti susipratusių lietuvių. Todel Maironio istorija, kalendorius ir gramatika turėjo didelę prasmę. Tose kuopelėse jis aktingai dalyvavo. Užėjo karas. Atsiduria Vilniuje, paskiau Voroneže. Ten uoliai mokosi ir dalyvauja aktingai moksleivių judėjime. Naujai dvasia kyla Rusijoje. Jau 16 m. važinėja su p. P. Karveliu, kaipo C. K. nariai po Tambovą, Revelį ir kitas vietas stiprindami at-kų gyvavimą. Išskyla revoliucija. Atsidaro platus horizontas. Čia proga pasinaudoti visuomeniniu išsilavinimu: organizuoja liaudį, ruošia mitingus, lanko tremtinius. Žodžiu, kur būdavo susirinkimas ar mitingas be Antano retai teįvykdavo. Be to turėjo įgimtą palinkimą disputuoti. Matydami jo privalumus 1917 m. lieka išrinktas C. T. pirmininku. Tada virė didžiausia kova. Bolševikai kūrė raudoną ugnį. Tuomet Krupavičius ir kiti turi pasišalinti. Rusija—jam buvo visuomeninio ir viešo darbo mokykla. Grįžta į tėvynę. Čia organizuoja jaunimą, kiek vok. okupacijos valdžia leido. Vokiečiuose revoliucija. Tada A. nesnaudžia. Jis pasiduoda Gener. Štaban rinkti savanorius. Kariuomenėje būdamas neužmiršta organizacinio darbo. Kovoja su bolševikais. Kyla klausimas, kur eiti: kariauti ar studentauti? Mylėdamas tėvynę pasiryžta pirma apginti ją nuo priešų. 1919 m. baigia Karo Mokyklą ir paskirtas atsargos batalionan—Mariampolėje šviečia karius. Paskirtas į šv. skyrių. Jo idealas buvo suorganizuoti liaudį. Išrenka D. Federacijos atstovu St. Seiman. Aktyviai ten dirba. Užpuola lenkai Vilnių. Meta Seimą, eina į frontą. Ir ten beširdžio lenko kulipka perveria širdį. Jo kūnas čia palaidotas. Buvo optimistas, mandagus, geros širdies. Tai tikras tėvynės sūnus. Mes matėme sustingusį kūną, bet dvasia gyvena. Jo idealus turime atminti prie kapo amžinai.

Stud. K. Šapalas. Šiandien gedulos diena, mes minime tris mirusius draugus. Man geriau pažįstamas buvo Jurgis. Gyvenova kartu Rusijoje; Naumiesty mokytojaujant ir Vokietijoje studentaujant, vis tamprius ryšius su juo turėjau. Jau pernai pasakojau jo gyvenimą, tad šiandien trumpai tepaliesiu. Dėka gabumo ir energijos tampa Varonežo Jaun. At-kų pirmininku; paskui patenka C. Tarybon. Mariampolėje ir Miunstery—pirmininkauja. Greitai randasi visų pryšakyje. Atjaučia gyvenimo pulsą. Voroneže mato jaunesniųjų atšitraukimą nuo tų idealų, kuriuos turėjo išsivežę iš tėvynės. Čia ieško būdų tai epidemijai kelią užkirsti. Jau V kl. būdamas, labai vienok žemo ūgio, akyvaizdoje apie 1000 žmonių, gražia iškalba ragina grįžti į tėvynę. Sugrįžęs steigė lavinimosi kuopeles. Padėjo organizuoti kariuomenę. Be to atjautė giliai gyvenimą ir troško tobūlintis. Dalyvavo spaudoje. Jo laiškai, dieninis—pasišventimo žodžių pilni. Jis anksti persiėmė idealais ir tvirtai nusistatė pasaulėžiūroje. Dažnai

rašydavo dienine, kad turiu būti vyru. „Mano gyvenimo obalsis — kova“ ir „Būk tobūlas, kaip Kristus liepė“ ir aš to sieksiu, rašo dienine. Jo asmenybei ir gyvenimo kovai su blogais palinkimais paaiškinti, perskaito keletą ištraukų iš dieninio.

Baigdamas ragina vykdyti tai, ką jie neįvykdė.

M. Krupavičius. Mirtis šių žmonių artimai surišta su rudens diena. Ruduo — mirties simbolis. Rudenyje viskas gamtoje miršta, kad pavasary gražesni būtų; taip ir žmogus. Idėjos nenumiršta, kaip žmonės. Jų nėra, bet darbai gyvena. Pažinau Vytautą 7 klasėje paviršutiniai. Jo veikimo gimnazijoje — nežinau. Artimai susidraugavova universitete: aš Petrograde, jis Maskvoje. Susieidavova polit. rateliuose, teol. - apol. sekcijose. Buvo žmogus aukštos doros, gilaus proto ir geležinės valios. Sau tikslu pasistatęs ėjo atkakliai pirmyn, ir kovodamas su kliūtimis dėl idealo—žuvo. Karštas—bet ribose. Kiekvieną žingsnį gerai apmąstydavo. Jo uždaviniai buvo: 1) pažinti sielą, 2) pažinti idealas ir kur kreipti gyvenimo spindulius. Kyla abejojimas dėl Dievo esimo. Dievo visur ieškojo: skaitė įvairias teologines knygas. Nebuvo tokios svarbesnės knygos jo neskaitytos. Susipažino su rusų „Dievo ieškotojais“. Evangelija lydėjo visą jo gyvenimą. Jam padėjo nusistatyti pasaulėžiūroje studij. gamtos ir matematikos mokslų. Buvo radęs keistą Dievo įrodymą, tik liko nepagarsintas. Rusijoje daug pasidarbavo. Grįžęs Lietuvon neužima šiltą vietą, bet vargsta Kaune organizuodamas darbininkus į D. Federaciją. Mokėjo labai populiariai kalbėti, tad visur turėjo pasisekimą. Buvo, sako, apaštalo tipas kur eidavo — apaštalavo.

Jo balsas ir šiandien dar skamba ausyse: „Netingėkim, dirbim, mes esam kaimiečių vaikai, tai neieškokim šiltų vietų“...

Prof. Dovydaitis pasisakė, jog jį čia atvedė noras pagerbti mirusius draugus. Man, sako, brangūs yra mirusieji, nes jie nemalonumo nepadarys, o su gyvais dar visaip atsitinka. Jie padarys įtakos tik pakilti aukšty. Tokių mirusių yra dar daugiau. Toliau kalbėdamas apie mirtį, priminė, kokį įspūdį padarė jam brolio Vinco mirtis. Mirtis, sako, yra dvejopa: viena gamtinė, kita krikščioniškoji. Pirmoji baigiasi su kūno gyvybe ir yra baisi, bet antroji duoda progos sielai atgimti, pereiti į kitą gyvenimą. Ji yra nebaisi. Tad ir mes čia neprivalom nusiminti ir liūdėti savo mirusiųjų draugų, nes mirtis parodo, kaip reikia gyvenimą vertinti. Jų mirtis tai ne nelaimė, bet leista Aukščiausiojo, kad jų žygiai mus paskatintų prie didesnių darbų. Baigdamas savo kalbą ragina būti žmonėmis, o būti žmonėmis, reikia gyventi krikščioniškai.

Dar daug daug gražių minčių metė, kalbėtojai, bet jų visų plunksna nepajėgia aprėpti.

Susirinkimo pirmininkas, baigdamas susirinkimą padėkojo svečiams už atsilankymą ir pareikštas mintis bei užuojautas. Į draugus(es) kreipdamasis paminėjo, kad jau po šešių ir lygiai šią valandą sueina metai, kai kruvina piktadario ranka nuskynė jauną žiedą Jurgį. Tuoju sukaks trys metai kai netekom Antano, penki, kai netekom Vytauto ir dar daugiau yra sukaktuvių. Tie mūsų milžinai nešė mūsų šventų idealų kibirkštį, bet mirtis ją išmušė iš jų rankų. Tad, brangieji, neduokim tai kibirkščiai užgęsti, bet ją įliepsnuokime taip, kad ta liepsna siektų aukštųjų padangių, Amžinąjį Sostą.

Susirinkimas baigiamas. Sukakus valandai, kurioje žuvo Jurgis, kalbama malda. Paskui giedamas Himnas. O, su kokia galybe jis šiandien veržiasi iš krūtinų! Kiek nenuilstamo ir milžiniško pasiryžimo skamba drauge su himno žodžiais! Koks stebėtinas sutarimas, harmonija kelianti aukštybėsna! Erdvios ir aukštos salės sienose tiems garsams buvo perankšta, jie veržėsi toli už gimnazijos sienų ir stebino praeivius. „Dirbkim krutėkim: del Lietuvos“ suskambėjo paskutiniai žodžiai ir visi nutilo. Nutilo, bet aidas dar ilgai skambėjo! Jau šventė pasibaigė, reikia skirstytis. Bet kas? — visi stovi vietose, niekas nedrįsta pasijudinti, pertraukti tą šventą tylą. Daugelio akyse žibėjo ašaros, kitų tyros, it krištolas jau riedėjo per veidus jaunyste ir pasiryžimais spindinčius. Tai džiaugsmo, skausmo ir šventų, kilnių norų ašaros! Ko stovite? Ar gaila skirtis? Ar norite amžinai čia, vienminčių tarpe pasilikti? Taip, veiduose spindėjo, tie norai, norai įliepsnoti tą kibirkštį, savo karžygių pėdomis sekti Kristų. Ir ne vienas ryžosi, ne vienas pasižadėjo sekti. Šventų norų kupina širdis daug gali padaryti, bet dar daugiau pasižadėti. Tu prižadėjai jaunuoli(e), bet ar ištesėsi? Brangus drauge, esi jaunas, pilnas energijos, platus užsimanymuose, lakus mintimi, jei kartais bekovodamas su gyvenimo bangomis pailstumei, nuvargusi galva svirtų ant krūtinės, o rankos jau nebeklausytų, nueik pas mūsų didvyrių kapą: ten pasisemsi jėgų ir ištvermės, o jei nori būti tikru dvasios milžinu ir vėl naujomis pajėgomis stoti kovon, — susijunk su Kristum per šventą Komuniją, o tada tikrai ištesėsi, nes Dievas mūsų gelbėtojas ir tvirtybė!

Šešupės Aidelis ir K. Antanas.

Mūsų mirusieji.

A. A. Petras Klikavičius.

Biržų Jaunųjų At-kų Kuopa šiais metais nustojo vieno uoliausio savo nario Petro Klikavičiaus, o gimnazija geriausio mokinio.

Kaip tas pavasarį išdygęs jaunas medelis auga, bujoja, krauna žiedus ir rengiasi žydėti. Nebijo jis vasaros audrų, nebaisios jos jam, jis drąsiai kovoja... bet štai atėjo šaltasis ruduo, ir medelis pakastas šalnos pagelsta, nuvysta ir turi žūti. Taip pat ir mūsų idėjos draugas Petras augo, rinko ir krovė sau mokslo žinias, rengėsi ateities darban; nebaisios jam buvo gyvenimo audros. Jis paėmęs Kristaus vėliavą drąsiai kovojo. Bet štai ir jį netikėtai pakando žiaurioji šalna - mirtis... Jis žuvo visai dar jaunas vos 17 metų, dar nepraskleidęs savo mokslo žiedo, lyg tas medelis.

A. A. Petras Klikavičius gimė 1906 m. Biržų apskr. Pabiržės valščiuje, Lapiškių kaime. Lankė Biržų gimnaziją. Buvo gabus ir mėgstas mokslą. Gimnazijoje visą laiką buvo vienas iš pirmųjų klasės mokinių. Praėjusiais mokslo metais baigė 4-rias klases su pagyrimu ir už gerą mokymąsi ir pavyzdinę elgseną gavo dovanų.

Visą laiką uoliai dirbo Biržų Jaunųjų Ateitininkų kuopoje. Paskutiniaisiais metais buvo Kuopos Tarybos sekretorius. Jo mirtis suteikė mūsų kuopai skaudų smūgį, atimdama darbštų ir uolų narį. A. A. Petras buvo tikras, ne tik žodžiais, bet ir darbais mūsų obalsio: „Visa atnaujinti Kristuje“ sekėjas. Gaila jo...

Jis mirė š. m. birželio 29 d. (savo vardo dieną) pakirstas smegenų uždegimo ligos.

Nors jo jau nebėra, bet jo dvasia gyvena ir gyvens amžinai pas Aukščiausiąjį. Jis visada bus mūsų atminty ir bus mums dorumo, darbštumo pavyzdžiu.

A. A. Petro Klikavičiaus asmeny mes nustojome geriausio idėjos draugo, gimnazija geriausio mokinio. Bažnyčia ir Tėvynė ateities darbininko. Tėveliai savo mylimo sūnelio. Gaila jaunuolio...

Idėjos drauge Petrai, siekei Kristų, ilsėkis Jame.

Al. Berželis.

Ateitininkų gyvenimo kronika.

— L. K. M. At-kų Centro Valdybos du nariai pasikeitė pareigomis: Pirmasis sekretorius dabar bus A. Kolesinskaitė, o Vice-Pirmininkas ir Eucharistininkų būrelių reikalų vedėjas — J. Statkevičius.

— Lapkričio mėn. 11 d. Ateitininkų Susišelpimo Fondas surengė Baltosios Gulbės salėj koncertą - balių. Solo dainavo p. Vaičiūnas ir p. Grigaitienė ir Studentų ateitininkų choras padainavo keletą dainų. Pelną gauta apie 1600 litų.

— Plungės Ateitininkų kuopa savo 3 metų sukaktuvėms paminėti išleido almanachą vardu „Trejiems metams praslinkus“.

— Pr. Razma vėl išrinktas „Ateities“ platintoju.

— Plungės ateitininkų Susišelpimo Fondo Valdybą sudaro šie asmenys. Pr. Razma (pirm.), P. Laučys (iždin.), A. Petreikis (vicepirm.), Girdvainytė (rašt.) ir J. Butkus (valdybos narys).

— Šiaulių At-kų I-osios (bernaičių) kuopelės susirinkime iškeltas sumanymas sudaryti Šiauliuose katalikiškosios spaudos platinimui visų katalikiškųjų organizacijų komitetą įvykintas at-ko J. Kaškelio, kuris š. m. lapkričio mėn. 11 d. sušaukė katalikų organizacijų pasitarimą, ir jame išrinktas minėtas komitetas iš 3-jų asmenų. Be spaudos klausimo pasitarime iškelta sumanymas steigti Šiauliuose katalikų biurą, skaityklą su knygynu ir klubą.

— Mariampolės at-kams švenčiant a. a. J. Krasnicko, A. Matulaičio ir V. Endziulaičio mirties paminėjimą, kilo sumanymas mirusiems at-kams paminėti pastatyti paminklą. Tam tikslui sudaryta komitetas iš kun. Borisevičiaus, stud. K. Šapalo, K. Jonkaitytės ir Pr. Dielininkaičio. Bus pakviestas dar vienas komiteto narys.

— Jau išėjo iš spaudos „Jėga ir Grožis“, kūno kultūros laikraštis, leidžiamas Liet. Sporto ir Gimnastikos Federacijos ir redaguojamas mūsų dr-go stud J. Dagelio.

— Metalinių pinigų projekto konkurse laimėjo dvi premijas „Ateities“ viršelio piešėjas, Panevėžio at-kų kuopos narys J. Kaminskas.

KNYGA ir MENAS

Pius XI. Thomas — Enzyklika, Herder u. Co, G. m. b. H., Freiburg im Breisgau. Kaina M. 1.30.¹⁾

Šių, 1923 m., liepos 18 dieną suėjus lygiai 600 metų, kaip didysis teologas ir filosofas, Bažnyčios mokytojas, Tomas iš Aquino yra paskelbtas šventuoju, Papa Pijus XI pasiuntė visiems Katalikų Bažnyčios vyskups ir ganytojams aplinkraštį — encikliką tam didžiajam mokytojui atminti. Čia pažymėtosios knygutės yra tos enciklikos lotyniškasis tekstas su autorizuotu vokiškuoju vertimu.

Šventasis Tomas yra buvęs vienas didžiausiųjų katalikų mokslininkų, scholastikos galva, puikiausia suderinęs savo genialingą protą su visa savo dieviškąja siela. Bažnyčia yra paskirusi šv. Tomą visų katalikų mokyklų, jų mokytojų bei auklėtinių, globėjų. Taigi ir šitas 600 metų šventuoju paskelbimo jubiliejus švenčiamas visame Katalikų pasaulyje negali praeiti be atgarsio ir Lietuvoje. Tinkamu jo paminėjimu turėtų būti susirūpinę pirmon galvon Lietuvos vyskupai, Teologijos-Filosofijos fakultetas, aukštesnės katalikų mokyklos, Katalikų Mokslo Akademija, Ateitininkai ir k. organizacijos; be to „Draugijos“, „Logoso“, „Ateities“ ir k. redakcijos. Prie progos galima priminti, kad Tomas Akvinietis yra gimęs apie 1225 metus ir tuo būdu artinasi jo 700 metų gimimo sukaktuvės. Kaip Lietuvos katalikų šviesuomenė ras reikalinga minėti Tomo jubiliejų — jos dalykas, tuo tarpu čia tepatiekiu šį tą iš šv. Tomą apibudinančios papos enciklikos. Ji, tiesa, būtų visa verstina, bet tai būtų jubiliejaus rengėjų organizuotinas darbas.

Nepaprasta, kad šventajame Tome, rašo Pijus XI., yra aukštai susirišę žinojimas ir pamaldumas, išsilavinimas ir dorybingumas, tiesa ir meilė. Šventasis Tomas gyvu paveikslu parodęs, „kaip dorybingas elgesys gilina pažvilgį tiesai pažinti ir kaip, antrą vertus, rimtas tiesos vertinimas vėl ryškina ir tobulina dorybingumą“²⁾. Akvinietis gyvas aukšto mokslo ir aukštos doros sintezis ir visų geriausias besimokantiems, ypač būsimiems kunigams, pavyzdys.

„Visas dorybes ypatingu būdu jungė savyje Tomas. Jos stovėjo tarpusavy taip gražioje ir tamprioje harmonijoje, kad jos susiliejo, jo paties žodžiu, į meilę, kuri visiems dorybių aktams suteikia esminę formą“²⁾. Bet ieškodama ypatingų ir charakteringų jo šventumo požymių mūsų akis pirmiausia susiduria su dorybe, kurios dėka jo prigimtis rodėsi panaši angelams, būtent su jo

¹⁾ apie L. 3.20.

²⁾ Vokiškojo teksto psl. 9.

skaistybe³⁾. Šalia jos pastebėsime nusižeminimą, nuolankumą, išmintį, ir visų aukščiausiam laipsnyje meilę. „Ši visų dorybių viešpatį ir karalienę. Visai tvirtai stovėjo jo taisyklė, kad Dievo meilė visuomet turinti didėti įsakymo žodžiais: Mylėk Viešpatį tavo Dievą iš visos savo širdies.... Įstatymo paskutinis tikslas yra meilė, kaip sako apaštalas, o paskutiniajam tikslui nėra masto; tai temastuojama, kas į galutiną tikslą veda“⁴⁾.

Įsigilinęs į šv. Tomo gyvenimo būdą papa Jonas XXII, kreipdamasis į kardinolus taip yra pasakęs: „Jis daugiau negu visi kiti mokytojai apšvietė Bažnyčią; iš jo knygų pasisemia skaitytojas vienų metų bėgyje, daugiau naudos, negu kitas visą gyvenimą bestudijuodamas“⁵⁾. Dėliai šitų didelių savo dorybių ir nuopelnų Bažnyčiai jis vadinamas angeliškuoju ir visuotiniu mokytoju (Doctor Angelicus et Communis). Paskutinis vardas turėtų pabrėžti, kad Tomas iš Aquino yra savo raštais ir paskaitomis giliai palietęs veik visas anų metų mokslo sritis.

Pirmiausia Tomas yra didžiulis teologas. Ilgus metus jis studijavo teologiją ir filosofiją, gavo daktaro laipsnį ir užsiėmė profesūra. Daugiausia laiko ir nepaprastos energijos ir darbo yra jis pašventęs teologijai. Tai įvertindamas Tridento susirinkimas šalia švent. Rašto padėjo šv. Tomo „Summa“, kaip vyriausias knygas, iš kurių turėtų būti semiamas teologijos mokslas ir išmintis. Savo teologijoje Tomas nuodugniai nagrinėja ir kitų mokslų pagrindus, šv. Rašto autoritetinę, Dievo esimo įrodymus; griežtai atskyrė tikėjimo ir žinojimo sritis.

Gražiai ir išsamiai šv. Tomas nagrinėja dogmas. „Taip nagrinėja jis vidujinį Dievybės gyvenimą, amžinosios predestinacijos tamsiąją paslaptį, viršprigimtinių pasaulio vairavimą, protingoms esybėms dovanotąją galimybę būti dalyviais paskutiniųjų tikslų, Kristaus įkūnytą ir Bažnyčios tęsiama žmonijos išganyką...“⁶⁾ Dar toliau jis stato nesugriaunamos katalikų moralės rūmą. Čia paliečiama nebe tik grynai teologinė, bet ir visuomeninė sritis. „Čia kalbama apie šeiminės valdymąsi, apie valstybės ir tautos teisėtąją įsakymų teisę; apie prigimtąją ir tautų teisę, karą ir taiką, teisingumą ir nuosavybę, apie įstatymus ir paklusnybę, apie pareigą vieno ir visų reikalais rūpintis. Ir visa tai suderinama su prigimtinė ir viršprigimtinė tvarka“⁷⁾.

Tepersiima visos tautos ir valstybės jo mokslu, sako kiek toliau papa, ir bus sutvertas tikras Tautų Sąjungai pagrindas.

Eidamas nagrinėti kitų, ne teologijos mokslų, Tomas, kaip visur, laikosi nuoseklausios logikos. Mokslus aiškiai sugrupuoja ir definuoja ir kiekvienam sulig savo išgalėmis paisančia nuodugnių studijų.

Pagaliau Tomas nepamiršta ir askėzės bei mistikos sričių ir buvęs giliai maldingas yra palikęs labai gražių maldų, kurių viena baigiasi ir paties papos enciklika. Svarbiausias šv. Tomo

³⁾ Psl. 9 ir 11. ⁴⁾ Psl. 15. ⁵⁾ Psl. 17. ⁶⁾ Psl. 29 ir 31. ⁷⁾ Psl. 31.

raštas tai jo Teologiškoji Suma. Viso jo raštų virš 20 tomų, mastuojant naujesniaisiais leidiniais.

Šitaip trumpai įvertinęs šv. Tomo gyvenimą ir darbus, šv. Tėvas Pijus XI dar kartą pažymi, ko iš jo gali pasimokyti besimokančioji jaunuomenė (ypač gražiai ir kilniai pabrėžiama skaistybė), dvasiškija ir visa katalikų visuomenė, ir dar kartą taip trumpai apibudina jo nuopelnus:

„Jisai sugriauna modernistų klaidingus mokslus visose jų dalyse: Filosofijoje jis stoja už žmogaus proto sugebėjimą ir vertę pažinti ir stipriausiais pagrindais įrodo Dievo esimą. Dogmatikoje jis atskiria prigimtį sistemą nuo viršprigimtį, nušviečia tikėjimo ir pačių dogmų pamatingumą. Teologijoje nėra jam tikėjimo turinys tik paprastoji nuomonė, bet jis remiasi tiesa; jis parodo, kad jei turinys negali būti pakeistas. Kas dėl Biblijos — jisai moko tikrosios dieviškosios inspiracijos sąvokos. Doros moksle, sociologijoje (visuomenės moksle) ir teisės filosofijoje jis vysto veikiančius pagrindus apie legalinį ir socialinį, išlyginantį ir padalinantį teisingumą (commutativa et distributiva iustitia, ausgleichende und verteilende Gerechtigkeit) ir parodė teisingumo ir meilės tarpusavio santykį. Ascetikos srityje duoda nurodymų, kaip tobulai ir krikščioniškai gyventi ir kovoja su savo laikų ordenų priešininkais. Pagaliau mūsų šventasis gina aukščiausios tiesos teises ir aukščiausiojo Viešpaties autoritetą prieš aną visuose skersgatviuose garbinamą atplėštą nuo Dievo žmogaus proto autonomiją. Tad ne sunku suprasti, kodėl modernistai nė vieno Bažnyčios mokytojo (daktaro) taip nebijo, kaip Tomo iš Aquino⁸⁾. Užtat, kaip seniau aigyptiečiams buvo sakoma: Eikit pas Juozapą ir gausite duonos, taip papa šaukia ieškantiems teisybės: „Eikite pas Tomą, kad būtumėte jo pavaišinami iš sveiko mokslo trykstančių turtų savo nemarosios sielos labui“. ⁹⁾

Todel tatau visų pirma privalo mūsų augančioji jaunuomenė žiūrėti į šv. Tomą ir rūpintis rimtu sekimu paveldėti didžiųjų jo dorybių papuošalus, kuriais jis žiba. Ypatingai jie turi siekti nušizeminimo, to dvasiškojo gyvenimo pagrindo, ir širdies skaistumo. Tepasimokinie iš taip gabaus ir labai mokyto vyro nekęsti visą dvasinį išdidumą ir nužeminta malda išprašyti savo studijoms dieviškosios šviesos gausenybių. Toliau jo paveikslu tepasimokinie jaunimas budria dvasia pabėgti nuo jautulių vyliojimų, kad nereikėtų uždengtomis akimis žengti tiesos stebėti“. ¹⁰⁾

Enciklika baigiama kvietimu iškilmingai švęsti Tomo jubiliejų 1923 m. liepos 18 diena pradedant ir metų galu baigiant. Teturėję tikslo trumpai supažindinti su papos Pijaus XI enciklika ir ta proga katalikų visuomenėje, ypač ateitininkijoje iškelti šv. Tomo pagerbimo obalsį, baigiame.

Stud. A. Juška.

⁸⁾ Psl. 39 ir 41. ⁹⁾ Psl. 41. ¹⁰⁾ Psl. 35.

„Aušros sūnūs“. S. Čiurlionienės 4 veiksmų drama, statyta 15. XI. valstybiniame teatre.

Patsai dramos pavadinimas jau visus užįdomavo, ir laukte laukėme vaidinimo dienos.

Iš tikrųjų, neapsivylėme. Gerbiamoji rašytoja savo drama, parodė mums iki šiol užmirštus, brangius mūsų tautos atgimimo laikų vaizdus. Tą visų užmirštą knygų kontrobandininką ji pirma viešai iškėlė ir davė progos mums jį atsiminti.

Del aiškumo šiek tiek nupasakosiu dramos turinį. Pirmame veiksmė pagal rubežių gyvenančio knygnešio Rusteikos vaikai, Rožytė ir Jurgis skaito, kaž kur namuose radę seną jau žiurkių apkramtytą „Aušros“ numerį ir savotiškai svajoja apie Lietuvos praeitį ir ateitį. Ateina Rusteikienė su laišku, kuriame, Jurgis kviečiamas į Ameriką. Rusteika neleidžia Jurgio į Ameriką ir, prie tos progos, nupasakoja, kaip jis knygnešiu tapo ir kad jis būdamas sužeistas krauju prisiekė už save ir vaikus kovoti dėl tiesos su rusų valdžia. Rusteikienė barasi, verkia, skundžiasi vyro neatsargumu ir nesirūpinimu vaikų laime. Išėjus tėvui su sūnumi į „melnycią“ piltis, ateina „dziegormeisteris“ Albinas ir atneša pataisęs „dziegorį“. Rusteikienei išėjus, už pataisymą kokio paieškoti surpalaikio, Albinas meilinos Rožytei, pasisako mylįs. Rožytė, kaimietė mergaitė, pradžioj nedrįsta, bet paskui „ponaičio“ gražiai kalbai patiki. Grįžta Rusteika su Jurgiu nepatenkinti „dziegormeisterio“ atėjimu. Tuo tarpu ateina knygnešė Barbora, kuri Albinui esant pasiverčia „ubage“ ir kalba poteries. Išėjus Albinui Rusteika, palaukęs kuomet jis toli nueis, ima žiūrėti Barboros atneštas knygas, o ši priminus apie Kražius pašaukia iš oro Kražiuose sužeistą Šatkų. Šis nupasakoja, apie Kražių skerdynes: moteris verkia, Rusteika, Jurgis ir Šatkus tuoj išvažiuoja į Tilžę, ten pranešti ir laikraščiuose apgarsinti. Taip baigiasi pirmas veiksmas.

Antrame veiksmė, vakare Rusteikos moterims laukiant vyrų grįžimo, ateina Albinas, kuris nusipasakoja apie savo planus ir motinos laišką dėl žemės pirkimo. Rusteikienei išėjus jis galutinai savo puikiu prisikalbėjimu pavergia Rožytės širdį. Albinui besant ateina žandarai, bet tuoj grįžta ir Rusteika. Žandarai aplink pasisukinėję kratos nedarę, išeina. Dar ateina Barbora su knygomis, nupasakoja daugiau apie Kražius ir, jai išėjus pasilsėti, veiksmas baigiasi. Dar kas tame veiksmė pastebėtina, tai kad Rusteika persergi Rožytę nesibičiuliauti su Albinu. Trečiame veiksmė Rožytė pakluonėse, pamiškėj laukia Albino ateinant, nes Rusteika per Rožytę pasakė, kad jam į namus ateiti negalima. Patsai Rusteika su Jurgiu išeina į Prūsus. Rožytė sulaukus Albino jam gudriai prisikalbant išduoda paslaptį, kur tėvas išėjo, kada grįš ir kur knygos slepiamos ir tėvo išgelbėjimui nuo pavojaus duoda Albinui 5 rublius. Rožytei nuėjus ateina žandarai ir Albinas jiems nupasakoja visus Rožytės žodžius, džiaugiasi gausią už Rusteikos suėmimą pinigų, bet tuo tarpu vėl grįžta Rožytė ir,

girdi Albino išdavimą. Rožytė susilaiko kol jie nueina, o paskui verkdamas ir raudamas plaukus ima iš po akmens raštus slėpti, tuo tarpu pasirodo jau pirmiau atėjusi Barbora, kuri nusiunčia Rožytę prie sienos laukti pareinančių. O pati, privargusi iš kelionės pailsusi, scenoj alpsta.

Ketvirtame veiksmo naktį toje pačioje vietoje žandarai ir Albinas laukia grįžtančio Rusteikos ir Jurgio.

Šie grįždami susišaudo su žandais. Vienas žandaras nušauna Jurgį, o Rusteika Albiną. Žandarai lyg nusigandę pasitraukia pasikviesti draugų... Jurgis mirdamas šaukia motiną. Čia ir Rožytė, visą naktį laukusi ant sienos, atbėga, išpasakoja tėvui savo kaltę ir pašaukia Rusteikienę.

Rusteika vietoje prakeikimo už išdavimą uždeda pareigą Rožytei būti amžina knygnešė mirusios Barboros vietoje, ir nubėga abu knygų slėpti ir patys, žinoma, pasislėpti. Rusteikienė rauda prie sūnaus. Atbėgę žandarai plėšia Rusteikienę nuo sūnaus ir puola ieškoti Rusteikos. Tuo ir baigiasi drama.

Kalba labai vaizdinga, atitinkanti liaudies psichologijai. Yra net itin gražių vietų k. t. antrojo veiksmo gale, kur Rusteikienė glosto vyro pečius graudinosi jo nuovargiu, ir Rusteika rodos užmiršta žmonos barnius ir ašaras siunčia ją pailsėti. Ir daug yra charakteringų vietų.

Bet yra ir neleistinių vietų, kaip kad žandarai, nusigandę Rusteikos šūvio, nekuri laiką nubėga į krūmus.

Einant prie atskirų tipų reikia pasakyti, kad Rusteika yra per daug idealizuotas. Jam net nerūpi tiek namai, šeimyna, dukters, sūnaus laimė, kiek knygų gabenimas.

Kai Jurgis pasisako, norįs vesti, Rusteika priima visai juokais, lengvai, net erzina jį, nes rūpi greičiau eiti į Prūsus. Taigi, bendrai imant, per daug idealizuotas. Tiesa, Rusteika tipas žemaičio, kaip jis pasiryžta, tai nebijo jokių pavojų, nieko — drąsus, šaltai apgalvojęs, savim pasitikįs, bet vis tik per daug jam tų žemaičio žymių prigrūsta.

Rusteikienė, tamsi kaimietė, trokšianti vyrui ir vaikams laimės, namams gerovės, nuolat zirzi vyrui, nuolat barasi už kontrobandavimą, „Pražudysi visus ir pats pražūsi“, sako ji. „Gražaus ponaičio“ Albino šnekoms ir gerinimoms jo tiki. Tikra „kaimietė močiutė“. Tik jos verkimas ir barnis vietomis pergriežtas. Tokio išmintingo ir griežto Rusteikos žmona tokia negalėjo būti. Juk jau kiek laiko abudu gyveno, vaikus išaugino, ir gudrus Rusteika jokios įtakos į žmoną nepadarė.

Juk nebe pirmą kartą jis knygas per sieną gabena, iki šiol nepakliuvo į žandarų rankas, tai kam Rusteikienei taip verkti ir rūpintis. Tankiausia ūkininkų šeimynuose taip yra, jei tėvas „namų galva“ tai motina ir vaikai tėvui pasitiki, klauso ir gerbia jį.

Jei motina „namų galva“ tai tėvas su vaikais motinos klauso. Čia Rusteika namų galva; tai ne tik vaikams, bet ir Rusteikienei daugiau reikėjo tėvui pasitikėti.

Labai charakteringas Rožytės tipas; nedrąsi, lengvatikė, „puikiam dziegormeistrui“ atvira. Ji, nors tėvas geras ir ją persergi, bet daugiau klauso motušės, nes žino, kad motušės visuomet daugiau rūpinosi apie dukteris, kad motušė daugiau supranta dukters reikalus. Bet ji turi visiems lygiai mylinčią širdį ir tetušiui ir broliui.

Jurgis — tėtės sūnus, drąsus, sau pasitikįs. Tėvas — jam viskas. Neliepia važiuoti į Ameriką — nevažiuoja. Visuomet su tėvu tariasi, šnekasi, tėvo žodžiai jam šventi. Kaip jaunesnis, jam kartu rūpi ir vakaruškos ir apie „ženatvę“ svajoja.

Vėl labai charakteringa Barbora. Ji tikrai pasišventusi savo darbui. Kad Rusteikienė ir barasi, ji negirdi. Ji tik vyrams tikrai tiki, ką jie sako — tai šventa, kas pas senas mergaites pastebinama. Matyt, tas pats jos minėtas „vyskupėlis Valančiauskis“, jai irgi nemažai prišnekėjo apie knygų naudingumą, kad jas nešioja ir dar pati giriasi: „žmonėms šviesą, ubage būdama, nešioja“. Pas Rusteiką atsikaršti su knygomis — jai tik vienas malonumas. Svetima žmogų radus ji moka apsieiti. Svarbius raštus duonos kepalė, nežymiai paslėpia. Charakteringai moka pasakoti apie Kražių nuotykius.

Albinas išdavikas, moka prie tamsių kaimiečių prisigerinti, nuduoti mylįs Rožytę, bet savo kvailas puses irgi pareiškia žandarams girdamos apie pulkininko žmonos meilę, apie savo būsimąją karjerą.

Žandarai vienas pilnas rūsio tipas, antras tikras vokietytis.

Taip gerbiamoji autorė pasirodo tikrai mokanti piešti charakteringus tipus. Tik gaila kad tų tipų (asmenų) veikimas nesukoncentruotas į vieną centrą. Autorė išstumia veikėjus į sceną tik tam, kad viskas eitų prie tam tikro galo. Pačių asmenų veikimas neplaukia tiesioginiai iš priežastingumo. Taigi veikalas yra daugiau epizodinis ir technikos žvilgsniu jis geriau tiktų pavadinti pjesa, o ne drama.

Tačiau nežiūrint į tai, veikalas mūsų tautinei literatūrai turi nemažos vertės.

Artistai, jau nekalbant apie Glinskį, savo tipus puikiai atvaizdavo. Nepalyginamai gerai išlaikė Rožytės tipą p. Kubertavičienė, taip pat Borboros rolė p. Kurmytė, Rusteikienės Vosiūtė, žandaro Vanagaitis.

Galima tikėtis kad veikalas ir toliau turės pasisekimo mūsų scenoje, o gerbiamai jo autorei p. S. Čiurlionienei belieka palinkėti ir toliau progresuoti.

Juozas Paukštelis.

Mariampolės ateitininkų savybės vakaras. Lapkričio 17 dieną Mariampolės ateitininkai surengė savybės vakarą. Programa buvo gana įvairi: vaidinimas, melodeklamacijos ir dainos. Vaidino vieno veiksmo komediją „Uošvė į namus — tylos nebebus“.

Geriausiai suvaidino K. Jonkaitytė Mortos Kumštienės rolę, J. Kudirka Grigo Ramio. Buvo jausti, kad jiedu yra tikrai įsigyvenę į savo rolę, o ne vien deklamacijų suflerio pašnibždėtus žodžius. Disonanso vaidiniman įnešė A. Kučinskas, vaidinęs Zigmo Ramio rolę... Nenaturalūs gestai, monotoningė kalba liūdija, kad jis net deklamautojo sugebėjimų neturi.

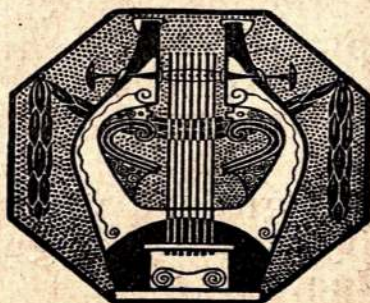
Netiko įpynimai į veiklą tokių dalykų, kaip Voldemaro išsiuntimas arba minėjimas aplinkinių vietų, jei tatai buvo reikalinga reikėjo pakeisti kitoniškais; toki reiškiniai nutraukia vaidinimo sukeltą iliuziją.

Po vaidinimo ėjo melodeklamacija ir dainavimas solo. Akompanuojant K. Gurevičiui; Z. Daukšytė deklamavo „Joanos mirtį“. Tai buvo daugiau panašu į pasakojimą su balso nuleidimu ir pakėlimu, o ne į širdingą deklamaciją. Solistams dainuoti taip pat nekaip sekėsi. Pirmas dainavo K. Kavaliauskas. Jam bedainuojant žemesnėse vietose balsas visai išnykdavo, kartais ryškiai išsikišdavo balso virpėjimo dirbtinumas. Dar prasčiau už K. Kavaliauską sudainavo antras solistas R. Klimauskas: jo dainavimas vietomis pereidavo į paprastą žodžių tarimą. Žinoma, tai vis pirmieji nedrąsūs mėgėjų bandymai ir daug ko reikalauti negalima.

Kiek labiau interesavo choro dainavimas. Chorą sudaro daugiau kaip 100 asmenų. Dainavo su ateitininkų himnu septynetą dalykėlių. Visame dainavime buvo jaučiama stoka gilesnio įsigyvenimo į dainą, maža domėsio kreipta į balso pakėlimą ir nuleidimą, todėl tik tos dainos kiek labiau pagavo, kurių gyvesnė melodija, bet gilesnio išpūdžio nepaliko. Chore esama gerų dainininkų tik reikia daugiau pasišventimo tam dalykui, daugiau sielos įdėti į dainą.

Paskutinę vakaro programos dalį sudarė šokiai ir žaidimai. Vakarą baigė 12 val. nakties.

Puputis.

Mūsų veikimas

Šakiai. Lapkričio 2 d. įvyko Šakių vyresniųjų ir jaunesniųjų Ateitininkų-ių pamaldos už mirusius dr. Ateitininkus.

Ryto 8 val. sugaudus varpams, prisirinko žmonių pilnutėlė bažnyčia, kurių tarpe radosi ir Ateitininkai. Į akis metasi juodas karstas papuoštas daugybės gėlių, prie galo žalias vainikas su baltu raikščiu, kuriame parašas: „Ilsėkitės Viešpatyje draugai Ateitininkai“. Ką visa tai reiškia? Juodas karstas, gėlės, vainikas... Ne vienas klausia savęs. Ir nors duoda sąžinė atsaką: „Juodas karstas, tai mirties paminklas, kuriame kiekvienas amžinai atsilėsime, be išimties, kad ir būtumėm pačiam jaunystės pražydėjime, kaip tos gėlės apsupančios karstą; vainikas, tai garbės atvaizdas už jų darbus, kuriais puošė savo gyvenimą“. Bet manau: nejaugi aš mirsiu ir dar jauna... Pasigirdo balsai, tai Ekzekvijas kunigai gieda už mirusius draugus; jie mirė... o aš ar ne mirsiu?... Širdis ėmė smarkiau plakti, gavus įtikinantį atsaką: „Mirsi ir tu...“ Siela virpa, maldos alpsta ant lūpų... bet meldžiuos... už idėjos draugus, nors ašaros, it perlai, riedėdamos per veidus trukdo melstis... Nūsiraminus, vėl paskęstų giliai maldose... Bet štai, varpai praneša, kad Viešpaties nekruvina auka įvyks. Pakeiliu akis, kunigai apsirengę juodais arnotais eina šv. mišių, tai melsis už mirusius... Meldžiasi visa bažnyčia, kiekvienas už savuosius, Ateitininkai — už savo idėjos draugus, su kuriais kartu siekė Amžinojo Tikslą, bet deja Viešpats pašaukė juos pas save, esančius tik gyvenimo pusiaukelėje. Kalba kunigas: „Agnus Dei“ dar karščiau ima melstis Ateitininkai, nes tuoj jie susivienys su Viešpačiu, Kuriame jau ilsis jų idėjos draugai... Pasigirdo skambutis, pasidarė eilės ir laukia ateisiant Šv. Komunijoje Viešpaties — Gyvybės Nešėjo... Meldžiasi... Susivieniję su Viešpačiu vėl meldžiasi į mirusius draugus...

Po Šv. Mišių pasigirdo balsas iš sakyklos kalbą apie mirtį: „Mirtis galinga ir negailestinga ji naikina visa, kaip tas šienpiūvis žalioj lankoj gėles. Prisirenk kiekvienas ją sutikti, ypatingai, tu jaunime; nemanyk, kad jaunas esi tai dar nemirsi, nemanyk taip, nes atsimink, kiek tavo jaunų draugų jau mirė, o tu ar tai nemirsi? Tad prisirenk prie jos, jau čia gyvendamas, ypatingai rūpinkis gerai daryti, nepraleisk nė menkos valandėlės be darbo, nes duosi iš jos atskaitą Aukščiausiam! Atgaivink savyje dvasią Endziulaičių, Matulaičių... dirbk, kaip jie dirbo, pasiaukok dėl Idealo, nesigėdink vargšų!..“

Tuų tarpų bažnyčioje girdėtis verksmas dūsavimas, lig taip baisu mirti, bet iš tikrųjų doram žmogui mirtis, tai tik atsiekimas savo Tikslą — Viešpaties.

Po pamaldų išsiskirstė Ateitininkai, kuriems ilgai, ilgai prieš akis stovėjo mirusieji draugai.

Duok, Dieve, kad mes mirusiųjų idėjos draugų niekuomet neužmirštume ir sektume jų pavyzdžiu. — *Pasakaitė.*

Mariampolės kuopos veikimo apyskaita rugs. ir spal. mėn. iki 10 d. Kuopos valdybos veikimas. Kuopos valdyba padarė tris savo posėdžius. I-me posėdy pasiskirstyta pareigomis, numatyta spaudos platinimui komisija ir kalbėta dėl kuopelių veikimo pajvairinimo. II-me posėdy kalbėta tuo patim, kuopelių veikimo pajvairinimo, klausimu ir tam tikslui numatyta komisija, kuri parūpintų (nurodytų) kuopelėse nagrinėjamiems klausimams literatūros. III-me posėdy nutarta prieš Kalėdas ruošti koncertas ir ruošimui numatyta komisija. Sporto klausimu, sutikus dr. Juozui Kudirkai vadovauti, nutarta rytais užsiimti sporto pratimais. A. a. Jurgio Krasnicko paminėjimui nutarta užpirkti šv. Mišias ir padaryti su atatinama paskaita susirinkimas.

Su kuopelių bei sekcijų atstovais padaryta du susirinkimai. I-me susirinkime išklaudyta kuopelių, sekcijų bei komisijų veikimo apyskaitos ir padaryta keletas pranešimų. II-me sus-me taip pat išklaudyta veikimo apyskaitos ir svarstyta svetimų kalbų mokymosi sekcijos steigimas.

Kuopelių veikimas.

I-oji (VIII vyrų kl.) kuopelė padarė 2 sus-mus. I-me susirinkime išrinkta valdyba. II-me susirinkime perskaityta skolintas referatas „Iš socializmo istorijos“. Kuopelėj narių yra 10.

II-oji (VIII merg. kl.) kuopelė padarė du susirinkimus. I-me išrinkta valdyba. II-me sus-me O. Matulaitytė skaitė referatą „Religinė luosybė“. Išklaudyta vieno rašinėlio. Kuopelėj narių yra 12.

III-oji (VII vyr. kl.) padarė 2 susirinkimu. I-me sus-me išrinkta valdyba. II-me J. Mauručaskaitė skaitė referatą „Religija ir laisvė“ ir išklaudyta vieno rašinėlio. Kuopoj narių yra 23.

IV-oji (VII merg. kl.) kuopelė padarė 2 susirinkimu. I-me sus-me išrinkta valdyba. II-me K. Penčylaitė skaitė referatą „Filosofija žmogaus gyvenime“ ir išklaudyta 2 rašinėlių. Kuopelėj narių yra 23.

V-oji (VI-A vyr. kl.) padarė 2 susirinkimu. I-me sus-me išrinkta valdyba. II-me V. Jakučionis skaitė referatą „Tikėjimas ir dora“ ir išklaudyta vieno rašinėlio. Kuopelėj narių yra 22.

VI-oji (VI-B vyr. kl.) kuopelė padarė vieną susirinkimą, kuriame išrinkta valdyba. Kuopelėj narių yra 10.

VII-oji (VI merg. kl.) kuopelė padarė 2 sus-mu. I-me sus-me išrinkta valdyba, II-me sus-me perskaityta 2 referatai. „Negaishinkime laiko“ O. Matulaitytės ir „Branginkime jaunystę“ Prapiestytės. Išklaudyta 2 rašinėliai ir padeklamuota dvejų eilės. Kuopelėj narių yra 20.

VIII-oji (V-A vyr. kl.) kuopelė padarė 2 sus-mu. I-me sus-me išrinkta valdyba. II-me sus-me J. Abromaitis skaitė referatą „Laimė“. Išklaudyta 2 rašinėlių, atpasakota biografija ir padeklamuota vienos s a v o s eilės. Kuopelėj narių yra 25.

IX-oji (V-B vyr. kl.) kuopelė padarė 2 sus-mu. I-me sus-me išrinkta valdyba. II-me sus-me P. Giniūnas skaitė referatą „Dora ir mes“, atpasakota 2 biografijos, vienas knygos turinys. Išklaudyta 3 rašinėliai ir perskaityta vienos s a v o s eilės. Kuopelėj narių yra 17.

X-oji (V-A kl. merg.) kuopelė padarė 2 sus-mu. I-me išrinkta valdyba, II-me sus-me A. Vaškevičaitė skaitė referatą „Jaunime, pažink save“, išklaudyta vienas rašinėlis ir perskaityta vienos s a v o s eilės. Kuopelėj narių 13.

XI-oji (V-B kl. merg.) kuopelė padarė 2 sus-mu. I-me sus-me išrinkta valdyba, II-me sus-me A. Krasnickaitė skaitė referatą „Kaip pasiklosi taip išmiegosi“, atpasakota 2 biografijos, išklaudyta 3 rašinėlių, atpasakota vienas knygos turinys ir padeklamuota 3 eilės. Kuopelėj narių yra 14.

XII-oji (Mok. Sem. III ir IV kurso vyr.) kuopelė padarė 2 sus-mu. I-me išrinkta valdyba, II-me susirinkime K. Kavaliauskas skaitė 2 referatu: „Pirmykštis muzikos stovis“ ir „Kinų muzika“. Kuopelėj narių yra 7.

XIII-oji (III ir IV merg. kurso kuopelė padarė 2 sus-mu I-me išsirinkta valdyba, II-me sus-me M. Bielevičaitė pasakojo referatą „Naujosios mokymo srovės“, ir išklaudyta vienas rašinėlis ir atpasakota vienos knygos turinys. Kuopelėj narių yra 17.

XIV-oji (II-A ir II-B kurs.) kuopelė padarė 3 sus-mus. I-me sus-me išrinkta valdyba, II-me sus-me skaityta 2 referatai. „Pirmykštis muzikos stovis“ K. Kavaliausko (kitos kuop.) ir Jaunuomenės atnaujinimas“ J. Švelnio. III-me sus-me perskaityta skolintas referatas „Ar gyvuliai turi protą“ parašyta 2 rašinėliai, perskaityta vienos s a v o eilės ir padeklamuota vienos svetimos. Kuopelėj narių 22.

XV-oji (I-A ir B kurs.) kuopelė padarė 2 sus-mu. I-me išsirinkta valdyba. II-me sus-me perskaityta skolintas referatas „Ar gyvuliai turi protą“. Kuopelėj narių yra 15.

XVI-oji (vyresn. rengiam kurs.) kuopelė padarė vieną susirinkimą, kuriame išsirinko valdybą. Kuopelėje narių yra 21.

Sekcijų veikimas.

Filosofijos sekcija padarė 2 sus-mu. I-me sus-me išrinkta valdyba ir K. Šapalas laikė paskaitą „Filosofija ir mūsų gyvenimas“. Nusistatyta nagrinėti Čelpanovo „Vvedenie v filosofiju“. II-me sus-me Pr. Dielininkaitis pasakojo referatą. „Logika, jos uždaviniai ir reikšmė“. Sekcijoje narių yra 27.

Visuomenės — ekonominė sekcija padarė vieną susimą, kuriame išsirinkta valdyba ir nusistatyta šiam pusmečiui veikimo programa. Sekcijoje narių yra 23.

Sporto sekcija padarė vieną visuotiną susirinkimą, kuriame išsirinkta valdyba. Rytais (5^{1/2} v.) daroma sporto pratimai. Sekcijoje narių yra virš 100.

Abstinentų sekcija padarė vieną susirinkimą, kuriame išsirinkta valdyba. Narių 24.

Eucharistininkų būrelis padarė vieną visuotiną susirinkimą, kuriame išrinkta valdyba ir nusistatyta ruošti paskaitas sulig regulaminu ir jį taikinti gyveniman. Vainikėlių padaryta 3 susimai, kuriuose nagrinėta Evangelijų autentiškumas. Padaryta dar viso būrelio viena konferencija ir išpažintis. Narių yra 51.

Bendrosios žinios.

Choro valdyba suorganizavo nuolatinį viš 100 asmenų chorą, kuris daro savo pratimus.

Vakaro komisija ruošia 17 d. lapkričio koncertą-spektaklį.

Redakcijos ir Šelpimo komisija savo darbus taip pat pradėjo.

Paskutinėmis dienomis pradėjo darbą Realės gimnazijos kuopelė ir meno sekcija.

Nario mokesnio nutarta mokėti 1 litas pusmečiui.

Kuopoje narių yra 280.

Pirmininkas *Ant. Januševičius*.

Sekretorius *J. Babina*

Šią pavyzdinę apyskaitą dedame beveik nieko nekeisdami. Manome kad tas bus naudinga būsimiems kuopų pranešinėjimams. Galima tačiau dar pastebėti, kad kai rašoma pav. „kalbėta del kuopelių veikimo pajvairinimo“ (žiūr. Kuopos Valdybos) arba toliau apsvarstyta svetimų kalbų mokymosi sekcijos klausimas—reikia būtinai pažymėti ir kas nutarta. Neužtenka pažymėti kad svarstyta ar kalbėta. Rezultatai svarbiau. Taip pat reikalinga pažymėti, kiek dalyvavo kuopelės ar sekcijos susirinkime narių.

Iš studentų gyvenimo.

L. U-to studentų Savyšalpos Draugijos susirinkimas.

Spalių m. 28 diena buvo laukiama visų studentų, mat tą dieną turėjo įvykti Savyšalpos Draugijos susirinkimas. Yra tai draugija turinti vien ekonominių tikslų t. y. padėti medžiaginiai savo nariams. Draugijos nariais gali būti (ir yra) be skirtumų tautos ir tikybos universiteto studentai. Rodos, viskas aišku ir gera turėti būti. Bet ne taip tai buvo gyvenime. Pažvelkme tik netolimon praeitin.

Pernai (draugija gyvuoja nuo pavasario 1922 m.) mūsų Universitete, Lietuvos mokslo ir kultūros židiny, dėka „gerašir-

džių dėdžių“ svetimtaučių buvo apie 500/o, kurie ta proga pasinaudodami, panorėjo ir savo kalba padaryti lygiateisia su lietuvių kalba ir užmesti ją lietuviams. Dalis lietuvių su malonumu tą pasiūlymą priėmė ir balsavo kartu su svetimtaučiais t. y. žydais už vartojimą oficialiuose susirinkimuose žydų kalbą.

Tad padarę bloką, socialistai su žygais ėmėsi darbo, sudarydami tokiu būdu didelę daugumą, paėmė šios draugijos vardžias į savo rankas. Apie sušelpimą, vyriausijai šios draugijos tikslą užmiršta tapo. Studentams lietuviams, neprigulintiems prie bloko, „sušelpiti“ nebuvo likimo skirta. Ar kas „šelpėsi“, ar ne ir po šiai dienai žinių nėra. Ką bloko išrinktieji darė, tas klausimas ir šandien neaiškus, nors klausyta ir valdybos ir revizijos komisijos pranešimai. Aišku tik, kad jie priimdinėjo svečius, siuntė atstovus į tarptautines studentų konferencijas „ruošėm arbatas ir pietus ir patys laikėmės“, žodžiu užsiimdinėjo reprezentavimu Lietuvos Universiteto studentų. Gi tiesioginiu darbu, k. t. steigti valgyklas, (sako, kad tokia buvusi kur tai palėpėj), steigti bendrabutį, ir kitus panašius dalykus — buvo, matyt, laiko užsiimti.

Tad ir suprantamas dalykas, kodėl lietuviai laukė šio susirinkimo ir atatinkamai rengėsi, kad paėmus į savo rankas rūpimą darbą varyti.

Susirinkimas įvyko; žinoma, valandą pavėlavus ir perėjus „registracijos mūkas“ (tokia netvarka senai tik revoliucijų laikais teko matyti). Susirinkimą atidaro Valdybos pirmininkas; geroką pusvalandį patūpčiojęs (matyt, jautė nabagas, kad paskutinį momentą viešpatauja) nenoriai perduoda susirinkimą vesti ir tvarkyti prezidiumui, išrinktam Lietuvių Studentų Draugovės pasiūlytu sąrašu. Nusiminė bloko nariai. Eina Valdybos ir revizijos komisijos pranešimai. Pirmininkas praneša, kaip jie reprezentavo Universitetą, gi Revizijos k-ja (ir tai ne visos k-jos vardu) apie bylą tvarkingumą. Baigus, net ir savasis blokas tylomis ir kaip tai prisipaude palydi liūdnais žvilgsniais savo išrinktuosius, šiems jau einant iš tribūnos. Diskusijos atidedamos ir einama prie valdybos ir revizijos komisijos rinkimų. Paduoda sąrašus Lietuvių Studentų Draugovė, Socialistų draugija ir žydai. Draugovės atstovas siūlo balsuoti sąrašais ir skaityti išrinktu tą sąrašą, kuris gaus absoliutę balsų daugumą. Socialistai, matydami, kad blokas iširo (nežinia kokios priežastys, o buvo maloni kompanija!), nors jam ir esant jau nieko nepadėtų, siūlo proporcingus rinkimus, primindami ir bendrą reikalą, ir solidarumą, ir geraširdingumą, ir pasekmingumą darbe ir devynias galybes visokių gerumų ir naudingumų. Tik užmiršo paminėti, kaip jie neigė ir neigia Tautos ir Valstybės reikalus, ir kaip jie pernai tyčiojosi iš lietuvių studentų.

Žydai, taip pat mušasi į krūtinę ir prisiegavoja esą geriausi lietuvių draugai ir ištikimiausi Lietuvos piliečiai, kad tik įleistų

į Draugijos Valdybą. Bet kalbos liekasi kalbomis, darbai vėl liekasi darbais. Tas kaip tiktai ir buvo pabrėžta lietuvių studentų: „Kol jūs neparodysite darbais savo prisidėjimo prie bendro valstybės ir tautos darbo, ir kolei jūs varysite antitautinį ir antivalstybinį darbą, — mums su jumis nepakeliui, kad ir šitam darbe. Arba jūs, arba mes; sykiu dirbti negalime“. Ir didele dauguma balsų į valdybą išrinkti Lietuvių Studentų Draugovės pasiūlyti kandidatai: Kazlauskaitė (ateit.), Drevinskis, Labutis (ateit.), Mikšys (ateit.) Naujokas (ateit.) Sliesoraitis ir Vileišis. Kiti klausimai nustojo savo aktualumo ir praėjo nežymiai.

Baigiant susirinkimą lietuviai užtraukia Tautos himną. Internacionalistai susigrupavę iš anksto pas duris išgirdę pirmus žodžius himno sprunka laukan, kad neužsikrėsti ir neužteršti savo socialistiškos „čystatos“. Pernai išeinant lietuviams iš susirinkimo salės vardan protesto ir užtraukus himną, girdėtis buvo švilpimai, šiomet užgiedojus — išsinešdina pro duris.

Ir gema viltis: duos dievas, ateis laikai, kada Lietuvos Universitetas taps Lietuvių Universitetu ir bus tuo kultūros židiniui, kuris plačiai po visą šalį skleis savo žėrinčius spindulius.

J.

Lietuvių Studentų Draugovė.

Šios Draugovės tikslas: rūpintis visais lietuvių studentų akademinio gyvenimo reikalais — moksio, kultūros, tautybės. Prie draugovės gali prigulėti visi lietuviai studentai be pažiūros, tikybos, lyties skirtumų, pareiškia noro prisidėti prie Draugovės. Jos Valdybą sudaro vadinamoji atstovybė iš 10 narių, kurių 3 sudaro vykdomąjį organą.

Jos įsikūrimas ir pradžia veikimo siekia praeitų metų, bet dėl tam tikrų aplinkybių tuomet Universiteto Senatas jos nepatvirtino. Šiais gi mokslo metais, kuomet buvo išrinktas naujas Rektorius imtasi iš naujo daryti žingsnius ją patvirtinti. Pagalios pradžioje spalio mėn. š. m. Senatas ją legalizuoja Universiteto sienose su kai kuriais reikalavimais apie papildymą Draugovės įstatų. Ją patvirtinus tuojau spalio 7 d. šaukiamas pirmas susirinkimas *). Susirinkiman atsilankė nemažas skaičius narių ir taip pat daug pastojų naujų. Susirinkimo dienotvarkėj buvo numatyta pranešimas, svarbiausias gal būt klausimas priimti ar nepriimti Senato reikalavimą papildyti įstatus, rinkimas Atstovybės ir kiti smulkūs klausimai.

Prezidiuman išrenkami Leimonas, J. Steponaitis ir Vileišis. Pranešimą daro D. Steponaitis pažymėdamas Draugovės steigimo vargus ir jos padarytus bei daromus darbus. Praneša, kad su ateitininkais ir tautininkais yra draugingi santykiai, kad padaryta žingsniai susiartinimui lietuvių su latvių ir estų studentais ir kviečia Draugovėn stoti visus lietuvius studentus.

*) Nors pereitais mokslo metais buvo sušauktas vienas susirinkimas, bet Draugovė buvo dar nelegalizuota.

Toliau ėio svarstymas Senato reikalavimo papildyti Draugovės įstatus. Referavo J. Dargis. Senato reikalavimai yra pažymėtini šie, kad Draugovės Atstovybėn būtų renkami tikrieji studentai-ės, kad narių sąrašas ir apyskaita būtų pristatoma Universiteto Vyriausybei kas semestras ir kiti. Buvusioji Atstovybė jį nepriėmė ir įrašė į įstatus su priedu „Senatui reikalaujant“. Del šių reikalavimų buvo daug ginčytasi ir pagaliau jie buvo atmesti.

Naujon Atstovybėn pusiau slaptu balsavimu išrinkti buvo sekantieji: A. Kubilius, A. Dumbrys, J. Bajoras, J. Dagelis, S. Juzelėnaitė, J. Steponaitis, A. Valavičius, M. Gineitytė, A. Bistrickas ir J. Zubkus.

Susirinkime buvo dar kalbėta apie besitartiantį Savyšalpos dr-jos susirinkimą.

Išrinktoji atstovybė tuojaus pradėjo savo darbą. Išrinko vykdomąjį organą: A. Kubilių pirmininku, J. Bajorą vicepirmininku ir J. Dagelį sekretorium. Paskyrė įsteigtuoju Draugovės bendrabučiu rūpintis Bajorą Joną, teatro klausimu, kaip tai gavimui papigintomis kainomis bilietų M. Gineitytę ir palaikymui santykių su užsienio studentais A. Dumbri ir jam pavaduotoją A. Bistricką.

Baigdamas noriu pastebėti, kad nors tautininkai atsisakė įeiti į vykdomąjį organą, bet darbas eina sekmingai.

An.

Senujų spaudinių rinkimas.

Dažnas pasakys, kam senus lietuvių kalba rašytus leidinius rinkti, ką jau mes esą tiek ir tiek visokių naujų knygų, žurnalų ir laikraščių turime. Kam ta mums senovė, kad naujovė „turiningesnė“? Bet taip tik pasakys, ir daugiau nieko pridurti negalės. Šičia daugiau ko esama, negu tik „pasakyti“. Pažiūrėkime, gvildendami plačiau šį klausimą, kuriems tikslams senieji, žmonėse išlikusieji mūsų leidiniai galėtų derėti, pirmų pirmiausiai patirdami, kas tie tokie leidiniai bent paviršutiniai.

Pirmosios lietuvių kalba knygos pasirodė 1547 metais. Tai buvo Mažvydo katekizmas, išėjęs Mažojoje Lietuvoje. Datuokime sau dabar 1904—5 metus. Tai yra lietuviams spaudos gražinimo metai. Per tą metų tarpą, t. y. per 358 metus palyginti ne per daugiausiai išėjo lietuvių kalba spausdintų raštų. Tik nuo penktųjų metų, atgavus lietuviams savo spaudą, ėmė sparčiai didėti ir lietuvių literatūra. Kadangi nuo penktųjų metų visas tas lietuvių literatūros procesas beveik laimingai eina mūsų akyvaizdoje, tai dėl jo tuo tarpu mums ir nebus ko kalbėti. Geriau pasišnekėsime dėl ano 358 metų

periodo literatūros, kuri nyksta; pelėja ir dingsta visiems laikams mums iš akių. Šio metų tarpo knygos yra dažniausiai tikybinio turinio, ėjusios arba Mažojoje arba Didžiojoje Lietuvoje. Jų buvo taip katalikams, taip liuteriams skiriama. Žmonėse yra išlikusių daugybė dar tos gadyinės maldaknygių, giesmynų (kantičkų), evangelijų, katekizmų. Lig šiol man teko aptikti dažniausiai 1794 — 1848 — 1854 — 1857 — 1862 — 1864 ir t. t. metų įvairių spaudinių. Yra ir senesnių laikų, tik, žinoma, jau rečiau. Knygų tarpe yra išlikusių ne tik, kaip sakiau, tikybinio turinio knygų, bet ir šiaip jau šiokių tokių praktikos knygučių, vertimų, kalendorių ir k. Vienos knygos yra prieš „Aušros“ gadynę pasirodžiusios, kitos vėliau. Laikraščių mažiau laikosi. Labai suprantamas daiktas: pirmutinis tikrai lietuvių laikraštis juk „Aušra“ buvo, taip pat ėjęs Mažojoje Lietuvoje; jis pasirodė 1883 metais.

Labai svarbios šandie taip vadinamosios rusų valdžios lietuvių tautai primestosis „graždankos“ knygos. Jos ne taip jau senos, bet užtat retai kur užeinamos. Tai yra maldų knygos katalikams, bet tik rusų raidėmis. Tų „graždankiškų“ knygų lietuviai nenorėjo kad ir verčiami, prisiimti ir neprisiėmė. Tik veltui nesamoningos rusų administracijos Lietuvoje ir Petrapily buvo pinigais paleistas, nes „graždankų“ lietuviai visomis keturiomis kratėsi, ir rusifikacija nenusisėkė.

Kiti lietuvių kalba leidiniai yra atspausdinti arba gotiškomis, arba romėniškomis raidėmis. Anais laikais žmonėms gal ir ne vistiek buvo, kaip knygos rašytos, t. y. kokios knygos yra buvę, bet šandie, lietuvių gyvenimui susinormavus ir patiems savarankiškai ėmus kultūrintis, visa tai, kas seniau buvę, jau istorijoje tik pasiliko. Ir todėl mes vienaip privalome į tokius visus spaudinius žiūrėti. Mes žiūrėkime praeities kultūros rinkėjo ir tyrinėtojo akimis: kas senoviška — mums vienodai turi būti svarbu. Teisybę sakant, gal kur Lietuvoje netyčia būtų koks mažas tekstelis ir senprūsių kalba (senprūsiai, išmirusi tauta, giminė lietuvių tautai) išlikęs. Toks literatūros palaikas kuo didžiausios reikšmės, jei rastųsi, mūsų literatūros istorijai turėtų. Be to, juk buvo „geradarių“ lietuviams skiriama knygų ir kitomis kalbomis: skirdavo tam, svetimos kalbos įtaka mūsų žmones greičiau nutautintų. Jų yra paplitusių, nors ir ne „lenkų“ pastogėse, mūsų žemėje taip pat apščiai; jos vėlesnių laikų. Nežinau dėl kokios priežasties vienur kitur grynai lietuviai, nors ir toli gyveną nuo sienos, turi senų latvių kalba rašytų knygų. Dažnai taikos ir „maišytakalbių“ knygų; daugiausiai maldų knygos, evangelijos, pašnekėsiai. Pavyzdžiui, kartais knygoje lygiagrečiai eina tekstas lenkų ir lietuvių, rusų ir lietuvių ir k. kalbomis.

Tai tokių knygų galima rasti žmonėse. Retesni, gal savo turiniu specialesni leidiniai, sakysime, žodynai, dainų rinkiniai, gramatikos, istorijos, dažniau inteligentų turini negu šiaip sau žmonių.

Vis mat yra naudinga medžiaga. Ją t. y. tas visokias knygas, reikia išrankiot iš žmonių, kad per ilga visai nedingtų. Per didįjį karą jų daug apnyko; daug vokiečiai surankioję sau išsigabeno; daug ir šiaip kur nusidėstę.

Dar keli mažmožiai žinotini knygų rinkėjams. Tie spaudiniai (rinkėjai patys pamatys) vieni su kietais stipriais viršais, kiti visai be jokių apdarų; vienerios knygos pelių apgraužtos, kitos sulaistytos, kai kurie lapai neišskaitomi; trečiosios turi išmėtytų išdraskytų lapų; ketvirtosios dalinai išlikusios, tik atskirais lapais; penktųjų tik pa- baiga; šeštųjų tik pradžia; pagaliau yra ir daug visai be antraščių arba tik vienos knygų antraštės belikę. Rinkėjui visokio storio knygų tenka matyti. Ar šiaip, ar taip būtų, — rinkėjaus pareiga visas be išimties rinkti, nes gali taikytis, kad kitą kartą ir keli išlikę lapai duos daugiau mokslui naudos, negu tomų tomai.

Dabar plačiau tarsimės, kokia iš visų tokių spaudinių nauda ir kam toji nauda. Šiuo atveju gali būti vienas trumpas atsakymas: tokia nauda, kokią jie turėjo apleisdami spaudą ir iškeliaudami į savo skaitytojus. Juk jie savo tikslus turėjo, jie savo vaidmenį anais lai- kais vaidino, jie platinosi ir buvo įmstomi. Tai, kas kitados Lietu- voje dėjosi, mokslas rūpinasi viską įprotokoluoti istorijai. Čia kaip tik yra mūsų kultūros dalykas, kuris yra svarbus mokslui. Truputį aiškiau. Sakysime, kad ir XVI amžiaus lietuvių raštai padėjo ir pa- deda mūsų kalbininkams tirti lietuvių kalbą, kultūrą; iš knygų turinio kartais lietuvių literatūros tyrinėtojas suvaiko daug ko naudingo lie- tuvių literatūros istorijai; knygoje kartais nejučiomis nušviečiama visuomenės būklė, kultūros laipsnis ir tt. Pagaliau, surinktosios kny- gos yra ne kas kitas, kaip tautos kultūros paminklas. Daug senų knygų egzempliorių sunku užtikti inteligentuose; dar sunkiau mok- slo ar kultūros įstaigose. Reikalui esant griebk atsiraitęs: žinai, kad buvo pasaulį išvydęs toks ir toks veikalas, supranti, kad tau reika- linga, tyrinėjant koki klausimą, jį sau prieš akis turėti, o tuo tarpu nė su žiburiu niekur žmogus negali surasti. Štai kodėl visi tokie spaudiniai reikalingi rinkti.

Knygų rinkimu tenka susirūpinti visiems, ne tik inteligentams, vyresniesiems, bet ir mokyklos jaunuomenei — mokiniams, studen- tams. Šitas darbas nesunkus, sakysim, pasilsio darbas. Išėjus iš tų pačių žmonių ir kasdien susitinkant su jais, labai patogų, ką numa- čius iš jų išprašyti ir gabenti kur reikia. O kur gi gabenti surinktą- sias knygas? Negi be reikalo laikysi sau kur užmetęs. Yra gimna- zijų knygynai, archyvai, yra valstybės knygynas Kaune, yra universi- tetas, kuris ypačiai jų reikalingas. Į juos senovės spaudinius ir reikia siųsti patiems ar per savo mokytojus, kuriuos taip pat visas šis dar- bas gyvai liečia.

Akinau, norėdamas skaitytojus supažinti su šiuo darbu. Aki- nau, nes žinau, kaip man pačiam pradžioje buvo sunku nusistatyti kokias knygas rinkti, kokių ne. Galų gale pergromoliojau, kad rei- kalinga visas rinkti, nes iš kiekvieno dalyko, taip ir iš kiekvieno spaudinio galima šiokios tokios naudos laukti. Ir gaila, kad seniau tas darbas plačiai nebuvo pradėtas. Bet nevēlu. Pamėginkime. Pa- siseks.

Antikvarijas.

Konkursas.

Skelbiama ateitininkų ženklelio projekto konkursas. Visi norintieji konkurse dalyvauti savo pagamintus projektus turi pristatyti iki š. m. gruodžio m. 20 dienai šiuo adresu: Kaunas, Laisvės Alėja 3 Nr. L. K. St. At-kų Sąjungos Centro Tarybai. Premija skiriama 100 litų.

*L. K. St. At-kų Centro Taryba
ir L. K. Moksl. Ateitininkų Org. Centro Valdyba.*

Padėka.

D-rui Eretui ir prof. Reiniui, aukavusiems Studentų Ateitininkų knygynui knygų dėkoja

Liet. Univ. Stud. At-kų Kuopos Valdyba.

J. Matulevičius,
Valdybos pirmininkas.

Ateitininkų Susišelpimo Fondui aukos.

Prof. A. Maliauskis A. S. Fondui pavedė statybos bendrovės „Eglynas“ penkias akcijas (po 1000 auksinų). Gerbiamam prot. A. Maliauskiui Fondo Valdyba reiškia giliausios padėkos.

Spaudos klaidos.

„Ateities“ 10-am nr. yra išbrovusios šios spaudos klaidos:

Atspausta:		turi būti:	
463 p.	2 eil. iš virš.	taip ir	taigi ir
„	11 „	Kristaus minties	Kristus, mirties
„	15 „	prasiskirsiu	prasiskinsiu
„	3 iš ap.	Cod 9 C. con.	Cod I. C. can.
464 „	16 iš virš.	Tai anot	Jei anot
465 „	21 iš ap.	glaudžiasi rišas	glaudžiai rišas
466 „	16 „	keistas	keista
467 „	14 „	Tas	Tai
„	30 „	sticijam“. Nieku	stichijam“. Nieks
468 „	9 iš virš.	postu laikas	postulatas
485 „	1 iš ap.	Juos supila	Juos supils
„	24 „	nuo jų ėmė	nuo jų ir ėmė
486 „	3 iš virš.	kultūros“, kogi	kulūros“, o bešios kogi

Redakcijos atsakymai.

Barzdilos Ainiui. Dr. talentas poezijos srity gana abejotinas. Iš eilių matyti, kad dr. jausmą ir mintį nustelbia forma rimas, ritmas. Jei dr. kada rašys eiles ar kitus beletristikos dalykėlius—venk nenatūralių „modernų“, kaip šit „paskendęs eterio varų bangose“, kuri nieko nepasako, o tik apsunkina poeziją. Eilutės „Kalėdos“ tokių kombinacijų neturi, bet gyvumo ir estetinio pasigėrėjimo neteikia.

A. Č. Dr. dalykėliai „Svajonių rūmai“ ir „Have animae candidae“ silpnoki. Neturėdami tos knygos, iš kurios draugas vertė aforizmus, negalime jų patikrinti, todėl tur būt netalpinsime. Gal dr. mums parašytum šį tą iš beletristikos (pav. kokį apsakymėlį), nes, rodos, rašyti gali.

Adui Skaistučiu. Dr. rašyti gali, tik gaila, kad eiles rašydama jas per daug ištesė. Ištesimas, o tuo pačiu gimstas dirbtinumas nustelbia tikra gražias vietas. Rašyk ne daug, bet gerai, gražiai. Laukiame.

E. Šėkštui. Vėl gavome dr. eilių, tik ir vėl sunaudoti negalim, nes jose vis tik poezijos kaip ir nėra „Laisvės aušrelei“ gal tiktų kokiam politiniam laikraščiui; bet jei ir tiktų, tai, tur būt, nespausdintų, nes dr. nepasirūpinai lig šiol sužinoti, kad siunčiant redakcijai raštus reikia rašyti vienoje lapo pusėje.

V. Šermukšniui. Jei būtų 1921 metų, tai dr. „Atsisveikinant“, kaip momento dalyką patalpintumėm „At.“, bet nūnai... Mes tikimės, kad draugas dėl to mūsų nebarsi, o parašys kokį pilnesnį vaizdelį. Laukiame.

Kastyčiui. Draugo rašinėlis „Ar beatsimena“ nesudaro vienos. Čia jauno stud. pasivaikščiojimas, čia jo prisiminimai iš karo dėl Liet. nepriklausomybės, čia gražus sapnas, o toliau vėl pasivaikščiojimas. Jei draugas apdirbtum kiekvieną vaizdelį atskirai, tai gal ir atspausdintume (mums rodos geriausias bene bus sapnas), o dabar visų vaizdelių sujungimas be psichologinio ryšio yra silpnokas.

G. R. Draugo rašinėlis netinka. Laukiame kitų pažadėtų.

Stasiui. Senai laukėme dabar tik atsiųsto straipsnelio, kurį ir talpiname. Tikimės, kad dr. ir toliau aktingai dalyvausi „Ateity“ savo raštais.

Žk. Kadangi dr. mintys iš esmės nesiskiria nuo J. Griniaus minčių todėl replikos prie straipsnio „Kur eiti aukštuosius mokslus“ nededame.

Šešupės Aideliui ir K. Antanui. Dr-gų rašinėlius sujungėme į vieną.

Stud. A. Juškai. Straipsnį „Prie aukštesniųjų mokyklų reformos“ gavome. Ačiū. Prašome neužmiršti ir toliau.

J. Urmanui. „Austrijos aukštosios mokyklos“ gavome. Ačiū. Įdėsime sekančiam n-ry.

G. Valančiui. Dr-go straipsnelį pasitaikius progai sunaudosime.

Juozui Baleckui. Draugo straipsniu „Tikroji orientacija doroje“ pasinaudoti negalėsime. Draugas savo straipsny palietė gana sunkų klausimą, kuris ir mokslininkams nelengvai duodasi išrišamas. Patartume pradėti rašinėti nuo lengvesnių dalykų.